

TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİ

Berkin DAĞLI

**Yüksek Lisans Tezi
Gazetecilik Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Ömer ALANKA
2017
Her Hakkı Saklıdır.**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

Berkin DAĞLI

TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Ömer ALANKA**

ERZURUM – 2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

02/06/2017

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİ” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

02. 06. 2017

[Berkin DAĞLI]

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Ömer ALANKA danışmanlığında, Berkin DAĞLI tarafından hazırlanan bu çalışma 02 /06 / 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Genel Gazetecilik Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ömer ALANKA

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Fatih YILDIRIM

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 02 /06 / 2017

Prof. Dr. Mehmet Törenek

Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
RESİMLER DİZİNİ	V
ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NEFRET SÖYLEMİ ve NEFRET SUÇLARI

1.1. NEFRET KAVRAMI.....	4
1.2. NEFRET SÖYLEMİ TANIMI	5
1.3. NEFRET SUÇLARI TERİMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	6
1.4. NEFRET SÖYLEMİ TÜRLERİ	8
1.4.1. Ayrımcılık	9
1.4.2. Önyargı.....	14
1.4.3. Kalıp Yargılar (Stereotipler)	17
1.4.4. Homofobi.....	20
1.4.5. Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı).....	28
1.4.6. Damgalama.....	32
1.5. NEFRET SÖYLEMİ ve MEDYA.....	35

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİ

2.1. TÜRK SPOR BASINININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	40
2.1.1. Futbolun Türk Topraklarına Geliş ve Yayılış Süreci	43
2.1.2. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası Spor Medyası	49
2.2. TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİNİN İNŞASI	53
2.2.1. Türk Spor Basınında Ataerkil Söylem	55
2.2.2. Türk Spor Basınında Militarist Söylem.....	59
2.2.3. Türk Spor Basınında Cinsiyetçi Söylem	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİNE İLİŞKİN ANALİZLER

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	67
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ	67
3.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ	68
3.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	68
3.5. ARAŞTIRMANIN EVRENİ ve ÖRNEKLEMİ	69
3.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	69
3.7. VERİLERİN TOPLANMASI ve ANALİZİ	70
3.8. ANALİZLER.....	71
3.8.1. Fanatik Gazetesi Nefret Söylemi Analizleri.....	71
3.8.1.1. Fanatik Gazetesi ve Ataerkil Söylem	71
3.8.1.2. Fanatik Gazetesi ve Militarist Söylem.....	80
3.8.1.3. Fanatik Gazetesi ve Cinsiyetçi Söylem	87
3.8.2. AMK Gazetesi Nefret Söylemi Analizleri	94
3.8.2.1. AMK Gazetesi ve Ataerkil Söylem	94
3.8.2.2. AMK Gazetesi ve Militarist Söylem	100
3.8.2.3. AMK Gazetesi ve Cinsiyetçi Söylem	106
3.8.3. Fotomaç Gazetesi Nefret Söylemi Analizleri.....	114
3.8.3.1. Fotomaç Gazetesi ve Ataerkil Söylem	114
3.8.3.2. Fotomaç Gazetesi ve Militarist Söylem.....	120
3.8.3.3. Fotomaç Gazetesi ve Cinsiyetçi Söylem	127
SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	134
KAYNAKÇA	137
ÖZGEÇMİŞ.....	145

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİ****Berkin DAĞLI****Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer ALANKA****2016, 145 Sayfa****Jüri: Yrd. Doç. Dr. Ömer ALANKA (Danışman)****Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK****Yrd. Doç. Dr. Fatih YILDIRIM**

Çalışmanın ilk bölümünde nefret ve nefret söylemi ele alınmakta, nefret söylemi kavramının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi anlatılmaktadır. Ayrıca nefret söylemi kavramının ortaya çıkmasında etkili olan ayrımcılık, ön yargı, homofobi, damgalama, kalıpyargı ve zenofobi kavramları detaylı bir şekilde incelenmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde Türk spor basınının tarihsel gelişim süreci ele alınmaktadır. Türk spor basınının ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süre içerisinde yaşadığı değişim ve dönüşümlere değinilerek, Türk spor basınının haber üretim aşamasında kullanmış olduğu ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylemlere odaklanılmaktadır. Gündelik pratiklerimizde oldukça önemli bir yer tutan medyanın kimi nasıl çağırdığı nasıl adlandırdığı ve toplumsal olarak hangi anlamları inşa ettiği üzerine çalışmak iletişim çalışmaları çerçevesinde dikkat çekici bir öneme sahiptir. Çalışmanın amacı, kitle iletişim araçları içerisinde önemli bir yere sahip olan Türk yazılı spor basınında inşa edilen nefret söylemleri ortaya koymak ve medyanın şiddeti besleyen yapısını ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın son bölümünde ise Türk yazılı spor basınının haber metinlerinde kullandığı nefret söylemleri AMK, Fanatik ve Fotomaç gazeteleri örneğinde söylem analizi yöntemine tabi tutularak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nefret Söylemi, Türk Spor Basını, Ataerkillik, Militarizm, Cinsiyetçilik.

ABSTRACT
MASTER THESIS
HATE SPEECH IN TURKISH SPORTS PRESS

Berkin DAĞLI

Advisor: Assist. Prof. Dr. Ömer ALANKA

2017, Page: 145

Jury: Assist. Prof. Dr. Ömer ALANKA (Advisor)
Assoc. Prof. Dr. Hakan TEMİZTÜRK
Assist. Prof. Dr. Fatih YILDIRIM

In the first part of the paper, the hatred and hate speech are handled, and the development of the concept of hate speech is explained in the historical process. In addition, the concepts of discrimination, prejudice, homophobia, stigmatization, stereotyping and xenophobia which are effective in the emergence of the concepts of hate speech are examined in detail. In the second part of the study, the historical development process of the Turkish sports press is considered. It is focused on the patriarchal, militarist and sexist discourses that the Turkish sports press has used in the news production stage, by touching on the changes and transformations of the Turkish sports press during the period from the emergence to the present day. In the last part of the study, the hate speeches that the Turkish written sports press used in news texts are examined by subjecting to the discourse analysis in AMK, Fanatik and Fotomac newspapers. The media has a significant place in our daily practices. In this aspect of media as we have seen, studying on how media has called or named whom and to work on what socially constructed meanings are built by media have a remarkable importance in terms of communication studies. The purpose of this study is to advance understanding and reveal of hate speech created by Turkish printed sport media and the structure of the media that feeds on violence.

Key Words: Hate speech, Turkish sports press, Patriarchy, Militarism, Sexism.

RESİMLER DİZİNİ

Resim 2.1. İlk Türk Futbol Kulübü Olarak 1905 Yılında Galatasaray Lisesi Öğrencileri Tarafından Kurulan Galatasaray'ın İlk Futbol Takımı.	44
Resim 2.2. Spor Basında Ataerkil Söylem Örneği	57
Resim 2.3. Türk Spor Basınında Militarist Söylem Örneği	63
Resim 2.4. Türk Spor Basınında Militarist Söylem Örneği	63
Resim 2.5. Türk Spor Basınında Cinsiyetçi Söylem Örnekleri	66

ÖNSÖZ

Popüler kültür içerisinde etkin bir rol oynayan ve toplumun büyük bir çoğunluğuna hitap eden futbol olgusunun içinde barındırdığı kodların birey, toplum ve kültür üzerindeki etkilerinin incelenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmekte ve bu düzlemde Türk yazılı spor basınının haber metinleri içerisinde yer alan ataerkil, militarist ve cinsiyetçi ifadelerin nefret söyleminin yayılmasında ne derece etkili olduğunun araştırılması çalışmanın merkezini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Türk yazılı spor basınının nefret söylemi üzerindeki etkilerinin tematik spor gazeteleri üzerinden analizi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Tez kapsamında nefret söylemi kavramı tarihsel gelişim süreci bağlamında ele alınarak bireysel, toplumsal ve kültürel yansımalarına değinilmektedir. Ayrıca nefret söylemini oluşturan unsurlar üzerinde durularak kavramın anlamsal çerçevesi derinleştirilmektedir. Diğer taraftan Türk yazılı spor basınının haber metinleri içerisinde kullandığı ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylemlere değinilerek, nefret söyleminin futbol basını içerisinde ifade ediliş tarzı irdelenmektedir. Çalışma sırasında yapılan tüm araştırmalarda literatür taraması yöntemi kullanılmaktadır. Çalışmada söylem analizi yöntemine başvurulmakta ve bu doğrultuda Türkiye’de ulusal olarak günlük yayın yapan AMK, Fanatik ve Fotomaç gazetelerinde seçilen haber metinleri çerçevesinde analiz gerçekleştirilmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular çalışmaya önem kazandırmakta ve söylem analizi yoluyla elde edilen veriler doğrultusunda Türk yazılı spor basınının nefret ve nefret söylemi kültürünün yaygınlık kazanmasındaki etkileri ortaya konulmaktadır.

Tez çalışması boyunca bilimsel tecrübeleri ve teorik desteğinin yanı sıra maddi ve manevi hiçbir yardımını esirgemeyen, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ömer ALANKA’ya, desteklerini hiçbir zamana esirgemeyen kıymetli hocalarım Doç. Dr. Hakan TEMİZTÜRK ve Yrd. Doç. Dr. Fatih YILDIRIM’a, çalışmanın her aşamasında katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Fatih DEĞİRMENCİ ve Arş. Gör. Aslıhan ZİNDEREN’e ve çalışmanın hazırlık aşamasında yardımlarını ve manevi desteklerini esirgemeyen her an yanımda olan değerli aileme teşekkür eder saygı ve sevgilerimi sunarım.

GİRİŞ

Spor günümüzde bedensel aktivitelerden öte bir anlam kazanmıştır. İnsanlık tarihindeki gelişim sürecinde spor, toplumların ihtiyaç ve isteklerinden, kültürel özelliklerinden etkilenmiştir. Spor belirli ölçüde güç ve mücadele gerektiren, beceri ve fiziksel yetenekler çerçevesinde yarışmalı ve eğlenceli etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Temiztürk, 2002, s. 269). Bu bakımdan spor, farklı kitleler ve toplumlar için ortak bir çatı, sosyal bütünleme ve etkileme aracı olmuştur. Spor tıp, işletme, biyoloji, yönetim, tarih, sosyoloji, kimya, felsefe, siyaset vs. birçok bilimle ilişki içinde olan multidisipliner bir olgu özelliği ile insanlık tarihinden bugüne kadar da ve sonrasında da değişik türleriyle insanoğlunun yaşantısında yer edinmiştir. Spor, geçmişten günümüze kadar olan süreçte insan yaşamına doğrudan doğruya etki ettiği için amaç ne olursa olsun sosyal iletişim ve etkileşim oluşturabilen bir araç olması sebebiyle günümüzde çok etkin ve önemli bir sosyal yapılaşma durumuna getirildiği kuşku duyulmaz bir gerçektir.

Spor insanın sosyal hayatına derinlemesine girmiş ve toplumsal yapıya göre değişiklik göstermekte olan bir kavramdır. Bu sebeple geçmişten günümüze kadar geçen süre içerisinde gittikçe büyüyen ve önem kazanan spor, kitleleri peşinden koşturan önemli bir olgudur. Fakat günümüzde spor kendisini tek bir ana branş içerisine hapsederek sadece futbol ile özdeşleştirilmektedir. Futbol, toplumun her kesiminden birey ve grubun ilgisini çekmekte ve gündelik yaşam pratikleri içerisinde futbola büyük bir önem verilmektedir. İşgal yıllarından günümüze kadar uzanan süreç içerisinde Türk halkı futbola karşı büyük bir ilgi ve sevgi duymaktadır. Osmanlı toprakları içerisinde işgal devletlerinin askeri ile oynanan futbol müsabakalarından elde edilen zaferlerin toplum nezdinde yarattığı suni zafer ortamı, futbola karşı duyulan ilginin milliyetçi duygularla ile bezenmesine ve bu duygular etrafında inşa olmasına neden olmuştur. Günümüzde Türk yazılı spor basını bu duyguları yeniden üretmekte, canlı tutmakta ve devamlılığını sağlamaktadır. Özellikle Türk futbol takımlarının yurt dışında gerçekleştirdiği müsabakalar ataerkil ve militarist bir söylemler etrafında inşa edilerek milliyetçi çağrışımlar yapılmaktadır. Futbolun bu denli popüler olmasında sadece yazılı basın değil diğer kitle iletişim araçları da etken bir rol oynamaktadır. Televizyonun her eve girmesiyle bir dönüşüm yaşayan futbol, hitap ettiği kitle sayısında önemli bir artış yaşamıştır. İzleyicinin maça değil, maçın izleyiciye götürüldüğü dönem itibari ile futbol

tüm spor branşlarının önüne geçmiş ve spor camiasına hükmetmeye başlamıştır. Sporun/futbolun toplumu etkileme ve yönlendirme gücünü fark eden iktidarlar bu alanda da varlığını hissettirmektedir. Kitle iletişim araçlarını ideolojik aygıt olarak kullanan iktidarlar, futbol üzerinden kendi söylem ve çıkarlarını inşa ederek büyük kitlelere kolay bir şekilde erişim sağlamaktadır. Futbol, her iktidarın kendi varlığını hissettirdiği ve ideolojik veriler ile donatılmış bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplum nezdinde hâkim görüş olarak yer alan milliyetçi, homofobik ve cinsiyetçi söylemler yazılı ve görsel spor basını aracılığı ile tekrardan üretilmekte ve güçlendirilmektedir. Televizyonda yer alan spor/futbol programları müsabaka görüntüleri olmadan saatlerce hatta günlerce program yapmaktadır. Görüntüsüz spor programların izlenme oranı adına program sürecinde spor veya futbol ile ilgisi olmayan anlamsız, hakaret ve aşağılama içeren şiddeti ve nefret söylemlerini körükleyen ifadelere yer verilmektedir. Ayrıca spor/futbol programlarında yer alan konuklar Türkiye'deki dört büyük takımın temsilcisi konumunda yer almaktadır. Program içerisinde temsilcisi olduğu takımın haklarını savunur pozisyonunda olan bu kişiler birbirlerine hakaret ve küfür içerikli söylemlerde bulunarak, taraftarlar arası ayrımı derinleştirmekte ve nefret söyleminden doğan nefret suçuna ön ayak olmakla kalmayıp baş müsebbibi haline gelmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı Türk yazılı spor basını içerisinde inşa edilen nefret söylemlerini ortaya koymak ve medyanın şiddeti besleyen yapısını ortaya çıkartmaktır. Aynı zamanda bireyin gündelik hayat pratikleri içerisinde önemli bir yer tutan kimi nasıl çağırdığı nasıl adlandırdığı ve toplumsal olarak hangi anlamları inşa ettiği üzerine çalışmak iletişim çalışmaları kapsamında dikkat çekici bir öneme sahiptir.

Futbol sadece söylem değil aynı zamanda toplum içerisinde sanal bir kimlik üretme vasfına da sahiptir. Bireyler taraftarı oldukları takımlar aracılığı ile birer kimlik sahibi olmaktadır. Kimliğin benimsenmesinde yaşanan aşırılıklar bireyin takımı için kavga etmeyi, yaralanmayı hatta ölmeyi ve öldürmeyi dahi göze almaktadır. Kulüplere ait forma, tişört, bileklik, saat gibi objeler, bireyin sahip olduğu kimliğe dair işaretler vermektedir. Öyle ki spor kulüpleri taraftarlarına müşteri gözü ile bakmakta, kendilerine ait ürünlerini kurdukları *storelar* aracılığı ile taraftarına/müşterisine satmaktadır. Stadyumlar sadece maç izlenen alanlar değil tüketim kültürünün devamlılığını sağlayan birer kompleks haline getirilmiştir. Spor basını kullanmış olduğu nefret söylemleri ile

futbol kulüplerini bir ordu edasında yansıtmakta ve futbolcuların da savaşçı bir kimliğe sahip olduğunu dile getirmektedir. Türk yazılı spor basını içerisinde militarist dilin hâkim olmasında futbol müsabakalarının savaş meteforu içerisinde verilmesi büyük bir rol oynamaktadır. Kısacası spor adı altında olan ama futbol olarak bildiğimiz kavram gündelik hayatımızın her alanına girerek yazılı ve görsel basının üretip kullandığı nefret içerikli söylemler pekiştirilmektedir. Gündelik yaşam pratiklerimizin her alanında var olan futbol sadece bir spor değil çok büyük bir dinamiktir. Futbol asla futbol değildir...

BİRİNCİ BÖLÜM

NEFRET SÖYLEMİ ve NEFRET SUÇLARI

1.1. NEFRET KAVRAMI

Günümüzde ülke çapında ve uluslararası alanda şiddet eylemlerinin giderek arttığı gözlemlenmiştir. Şiddet, içinde bulunduğu toplumun ortak bir problemidir. Şiddet eylemlerinin artarak hızlı bir ivme kazanmasındaki en büyük pay sahibi şüphesiz, medyadır. Şiddet nedir ve şiddetin oluşmasına neden olan etkenler nelerdir? Bu soruların cevabı nefret kavramının anlaşılması için bilinmesi gereken noktalardır. Şiddet; bireye yöneltilen fiziksel, ekonomik, psikolojik, sözel, cinsel davranışlarla onu bir şeye zorlama, tehdit etme veya onu aşağılamadır. Şiddet çeşitli tür ve boyutlarda kendini göstermektedir. Alay etme, isim takma, yıkıcı eleştiriler, suçlamalar sözel şiddet içinde değerlendirilmektedir. Belki de bildiğimiz tek psikolojik şiddet küsmek iken baskı uygulamak, gözdağı vermek, kıskançlık da psikolojik şiddet kapsamındadır. Ancak hangi şiddet türünden söz edersek edelim, şiddetin temelinde mutlaka egemenlik kurma isteği yer almaktadır. Şiddet duygusu ile hareket etmede amaç; karşıdakini (şiddet gören) korkutmak, sindirmek, yönetmek, sömürmek ve onu kendi sosyal varlığı için bir tehdit olmaktan çıkarmaktır (Yardımcı, 2014, s. 3). Birey şiddet olgusuna gündelik hayatında ya tanık olarak ya da direkt olarak maruz kalmaktadır. Bireylerin ifade biçimi olarak şiddeti tercih etmelerinin sebebi ikili veya grup ilişkilerinde kendini anlatma yetisinden mahrum olmalarından kaynaklanmaktadır. Yukarıdaki tanımlara göre şiddet hem maddi hem de manevi olarak uygulanmaktadır. Küfür, hakaret, aşağılama, simgeleştirme, çarpıtma ve genelleme kavramları manevi şiddet kapsamında değerlendirilmekte ve aynı zamanda birer nefret söylemi olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda da manevi şiddetin en büyük temsilcisi yazılı ve görsel basındır. Son zamanlarda gelişen iletişim teknolojileri ile beraber sosyal medya uygulamaları da manevi şiddeti yani nefret söylemlerini yaymakta ve normalleştirmektedir. Örneğin yazılı basında spor haberlerinde kullanılan bazı manşetler ‘**Dingiltere**’, ‘**Yendik MİLAN**’, ‘**Haçlı Oyunu**’, ‘**Hindi Bu Sefer İyi Bindi**’ gibi haber başlıklarındaki aşağılama, hakaret, milliyetçi ve militarist içerikler nefret söyleminin manevi boyutunu

işaret etmektedir. Bu sebeple nefret söylemi kavramının ne olduğunu nasıl oluştuğunu bilmek bize şiddet eylemlerinin ortaya çıkış nedeni hakkında fikir verecektir.

1.2. NEFRET SÖYLEMİ TANIMI

Nefret kavramı kelime olarak Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu anlamı taşımaktadır (<http://www.tdk.gov.tr>, 2006). Söylem ise latince “*discurre*” (oraya buraya koşuşturma, gidişler) sözünden türemiştir. Söylem, ortak sayılıtlarla bir araya getirilmiş, bütünleştirilmiş bir dil kullanım alanıdır. Söylem, dilbilimine göre cümlelerin üstünde dilin örgütlü bir şekilde kullanımı olarak tanımlanmaktadır (Mutlu, 2008, s. 262). Söylem, bir dilin kullanıldığı coğrafi bölgeden sosyolojik yapıya kadar farklılıklar gösteren bir kavramdır. Güz'e göre ise söylem, bireylerin içinde anlam ürettikleri veya anlam oluşturdıkları toplumsal ve tarihsel bir ard alana sahip, önermeler ve inançlar tarafından inşa edilen bir yapıdır (Nükhet Güz, 2002, s. 348). Foucault, belirli bir tarihsel dönemde belirli bir konu hakkında konuşma ve bilgi üretme imkânı tanıyan açıklamaları söylem olarak adlandırmıştır. Foucault'ya göre söylem, bir şey hakkında ne söylenebileceğini belirleyen ve sınırlayan bilgidir. Belirli bir gücü elinde bulunduran kesim öteki olarak konumlandığı ‘diğerlerine’ konuşma ve kendisini ifade etme şansı tanınmaması Foucault'a göre söylemin tanımıdır (Korat, 2008, s. 62). Nefret söyleminden doğan nefret suçunun kesin bir tanımı olmamakla beraber Avrupa Birliği Bakanlar Komitesinin 30 Ekim 1997 yılında yayınladığı tavsiye kararında; ‘*Nefret Söylemi*’ kavramı, ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığı, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Bu anlamda ‘nefret söylemi’ belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır (Avrupa Birliği Bakanlar Komitesi, 1997). Genel olarak nefret söylemi çok uluslu kültürlerin yer aldığı topluluklarda daha fazla ortaya çıkmaktadır. Hâkim olan ideoloji sürekliliği için karşıt bir görüşe ihtiyaç duymaktadır. Yaratılan karşıt görüş önyargı, streotip gibi nefret söylemleri ile donatılarak kendi devamlılığını sağlamaktadır. Bu bağlamda nefret söyleminin ana iki unsuru tahammülsüzlük ve hoşgörüden uzak olmasıdır. Türkiye’de nefret söylemine bir örnek olarak “*Ermeni Dölü*” ifadesi genel kanı olarak sevilmeyen

vatana ihanet ettiği düşünölen bireyler hakkında kullanılmaktadır. Burada o bireye hakaret başka bir milletin üzerinden gerçekleşmektedir. Gündelik hayat pratikleri içerisinde kullanılan söylem, ayrımcılığı ve ön yargıyı içine alarak Ermeni olmanın kötü bir şey olduğunu nitelemekte ve toplumsal açıdan bu durumu meşru kılmaktadır. Fakat nefret söylemi kendini her zaman kin ve öfke dolu ifadelerle ortaya koymadığı hatta zaman zaman gayet normal göröldüğü ve kanıksandığı için nefret söylemini teşhis etmek her zaman kolay olmamaktadır (Ataman, 2012, s.73). Özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde nefret söylemi kavramı ifade özgürlüğü içerisinde kaybolmaktadır. Kısaca nefret söylemi, farklılıkların önyargılar ile beslenmesi sonucunda ayrımcılığın oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Her olgunun ve kavramın bir tarihsel süreci olduğu gibi nefret söylemi ve nefret suçlarının da bir tarihsel süreci vardır. Nefret söylemi, tek başına ayakta duran bir kavram değildir. Onu destekleyen ve oluşmasına sebep olan bazı yan kavramlar mevcuttur. Bu kavramlar, ayrımcılık, önyargı ve streotiplerdir. Streotipler ve önyargılar genellikle tarihsel bir sürece yani tarihten gelen bir düşmanlığa, bir anlaşmazlığa dayanmaktadır. Tarihin getirmiş olduğu bu düşmanlık günümüzde medya aracılığı ile tekrardan üretilip bireylere sunulmakta ve var olan düşmanlık daima taze tutulmaktadır. Diğer bir etken ise bireyin sahip olduğu farklı özellikler nedeniyle ötekileştirilmesidir. Bu farklı özelliklerin başında ait olduğu ırk, din, sahip olduğu ideolojik görüş ve homofobi gelmektedir. Bu kavramları yakından incelemek konun daha iyi anlaşılması için gerekli olacaktır.

1.3. NEFRET SUÇLARI TERİMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Terim medyada ilk kez 1986 yılında Amerika’da, New York’ta beyaz bir grup öğrenci tarafından siyahi bir bireye yönelik gerçekleşen ırkçı saldırının haberlere yansması sırasında kullanılmaya başlanmıştır. Nefret suçları teriminin içeriğı 1990’ların başından itibaren ırk ve inanca yönelik saldırıların dışında, aynı zamanda cinsel yönelim, ulusal köken, engellilik durumu ve toplumsal cinsiyet rollerini de kapsamaya başlamıştır (Şensever, 2010: s.98). Nefret kelimesi Türkçeye Arapçadan geçmiş ve bir kimsenin kötülüğünü istemek, ona karşı öfke ve kin duygusu beslemek anlamına gelmektedir. Nefret suçları ise azınlık bir gruba üye olan kimseye karşı tahammülsüz ve hoşgörüsüz tutumlara yaklaşmak ve bu tutumu suç olarak davranışlara dökmektir (Ataman, 2012, s. 51). Nefret suçları terimi literatüre yakın bir zamanda

girmesine rağmen nefret suçunun ortaya çıkışı semavi dinlerin kutsal kitaplarında geçmektedir. İlk insan olarak kabul edilen Adem ve Havva'nın oğulları olan, Kabil ve Habil üç dinin kutsal kitaplarında yer almaktadır. Kabil'in kardeşi olan Habil'i öldürmesi tarihteki ilk cinayet ve nefret suçu olarak adlandırılmaktadır. Çiftçilik yapan Kabil, Tanrı'sına kurban olarak buğday sunarken, hayvancılık yapan Habil ise Tanrı'sına koyun kurban etmiştir. Tanrı Habil'in kurbanını makbul olarak kabul ederken Kabil'in sunağını kabul etmemiştir. Tevrat'a göre ise Tanrı'nın Kabil'in kurbanını kabul etmemesinin sebebi onu uyarmak ve daha dikkatli olmasını sağlamaktır (Ertaş, 2014, s. 34). Habil ve Kabil'in durumu ile ilgili olarak Kur'an'da Maide suresinde yer verilmiştir. *“Âdem'in iki oğlu Allah'a birer kurban sunmuşlardı. Biri kabul edilmiş, öteki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen 'Andolsun seni mutlaka öldüreceğim' dedi (Kur'an-ı Kerim, Araf 80-81).* Bu durum sonucunda kardeşini öldüren Kabil, nefret, öfke ve tahammülsüzlük duyguları yüzünden ilk nefret suçunu işlemiştir.

Nefret suçunun bu denli eski olmasına rağmen terimin kullanıma girmesi 20.yüzyılın sonuna denk gelmektedir. Bu terim çok uluslu ve farklı kültürleri bir arada barındıran Amerika Birleşik Devletlerinde ortaya atılmıştır. Siyahî vatandaşlara yapılan ırkçı söylemler ve bu söylemler sonucu gelişen cinayetler bu kavramın neden Amerika'da çıktığını gözler önüne sermektedir. Fakat nefret suçu tanımlamasının Avrupa'da kullanıma girmesi ise 1990'lı yılların ortasına uzanmaktadır. Nefret suçları teriminin görece bu kadar yakın bir tarihte kullanılmaya başlanması, bu tür suçların daha önceki tarihlerde işlenmediği anlamına gelmemektedir. Nefret suçları, insanoğlunun var olduğu günden günümüze kadar uzanan süreç içerisinde yer almıştır. Fakat günümüzde, ırkçılık, milliyetçilik, antisemitizm ve cinsiyetçilik gibi konularda ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler ve bu hareketlerin nefret suçlarına yönelik yürüttüğü karşıt mücadele yeni bir oluşumdur. Bu bağlamda özellikle 1960'larda ABD'de başlayan medeni haklar, mağdurlarla dayanışma, kadına şiddeti önleme, eşcinsel hakları ve istekleri gibi benzeri hareketler, siyasi alandaki mücadeleyi yeniden şekillendirmiştir. Bu hareketlerin oluşturduğu siyasi zemin ve mücadele anlayışı, modern toplumsal hareketlerin başta ABD olmak üzere batı ülkelerinde önyargı motivasyonu ile işlenen ve şiddet içeren suçlar konusunda farkındalık yaratılması, bunlara tepki verilmesi ve suç olarak teşhir edilmesinde ilham kaynağı olmaktadır (Şensever, 2010: s.98). Fakat yazılı ve görsel basının haber dilinde kullanmış olduğu

aşağılayıcı ve damgalayıcı söylemler herhangi bir azınlık gruba karşı olan düşmanca tutumun diri kalmasına ve süreklilik göstermesine neden olmaktadır. Özellikle yazılı spor basının kullandığı cinsiyetçi, militarist ve milliyetçi söylemler çoğunluğa hitap ederken azınlık gruplar ise damgalanmakta, ötekileştirilmekte aynı zamanda fiziksel ve psikolojik olarak şiddete maruz bırakılmaktadır. Kitle iletişim araçlarının bireylere ulaşma konusunda sahip olduğu büyük avantaj aynı zamanda nefret söylemlerinin de yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Kitle iletişim araçlarında var olan nefret söylemlerinin toplum içinde dolaşımının artması ile beraber azınlık grupların maruz kaldığı aşağılanma ve taciz olayları paralellik göstermektedir. Bu bağlamda nefret söyleminin toplum içinde kanıksanması ve meşru bir hal alması nefret suçlarının da artmasına neden olmaktadır. Hâkim ideolojinin benimsediği ayrımcı ve dışlayıcı söylemler toplum içerisindeki kutuplaştırmayı artırmakta ve herhangi bir azınlık gruba karşı işlenen nefret suçlarını da meşrulaştırmaktadır. Yazılı ve görsel basının iktidar ilişkileri ve ticari kaygıları nedeniyle hâkim ideolojinin dışına çıkamaması farklı görüş ve düşüncelere ket vurmaktadır. Fakat içinde bulunduğumuz yüzyılda internetin gelişmesi ile beraber ortaya çıkan yeni iletişim kanalları azınlık grupların bir araya gelmesini sağlayarak sanal bir kimlik oluşturmalarına imkân tanımaktadır. Her ne kadar sosyal medya mecrasında nefret söylemleri sıkça kullanılsa da azınlık grupların bir araya gelmesine ve birlikte hareket etmesine vesile olmaktadır. Nefret söylemine en sık maruz kalan eşcinsel bireyler de bu mecrada hak ve özgürlük arayışı içerisine girmektedir. Sosyal medyanın etkisi ile son yıllarda örgütlenme konusunda büyük bir artış gösteren LGBTİ'li gruplar düzenlemek istedikleri eylem ve gösterileri bu sanal mecradan tertip etmektedir. Bu çalışmalar ile eşcinsel bireyler kendi hak ve özgürlüklerini yasal bir zemine oturtmak için girişimlerini hızlandırmaktadır.

1.4. NEFRET SÖYLEMİ TÜRLERİ

Nefret söylemi kavramı toplumların sahip olduğu sosyal, inanç sistemi ve kültürel alanlar etrafında şekillenmektedir. Bu sebeple nefret söylemi oluşumunda etkin bir rol oynayan alt unsurlar bulunmaktadır. Bu bağlamda ayrımcılık, önyargı, stereotip, homofobi, zenofobi ve damgalama kavramlarının bilinmesi nefret söyleminin inşasında gerekli olacaktır.

1.4.1. Ayrımcılık

Bireyler içinde bulundukları toplumda sahip oldukları kişisel ve fiziksel özelliklere göre bir kimlik kazanmaktadır. Birey sahip olduğu cinsiyet, yaş, cinsel tercih, etnik köken ve dini inançları çerçevesinde biz ve ötekiler kavramlarını inşa etmektedir. Bu bağlamda bireyin öteki olarak kodladığı kimliklere karşı önyargılı tutumu ayrımcılığın temelini oluşturmaktadır (Tanay, 2012, s. 36). Türk Dil Kurumunda ayrımcılık “*Belli insan öbeklerinin ayrımlaşmasını bilinçli bir biçimde gerçekleştirmeyi amaçlayan bir yöneltinin benimsenmesi*” olarak tanımlanmaktadır. Ayrımcılık, insanoğlunun varlığından günümüze kadar uzanan tarihsel, sosyal ve kültürel bir geçmişe sahiptir. İlkel topluluklar hayatta kalabilmek ve yaşamlarını idame ettirebilmek amacıyla görev paylaşımı yapmıştır. Erkekler avcı konumunda yer alıp kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamak ile mükellefken kadınlar ise erkeklerin soyunu devam ettiren, toplayıcı bir rol üstlenmiştir. Avcı toplayıcı toplumun zamanla nüfusunun artması, tükettiğinden fazlasını üretmesi, el becerilerinin gelişmesi, tarım ve hayvancılığı öğrenmesi ile yerleşik bir düzene geçmiştir. Üretim araçlarının geliştirilmesi ve emeğe duyulan ihtiyacın artması ile savaşlardan elde edilen esirler köle olarak tarlalarda kullanılmaktaydı. Bunun bir sonucu olarak toplumlar avcı ve toplayıcı durumundan klan ve şeflik düzenine geçmiştir. Köleler, şef ve onun kabilesi için çalışmaktadır. Artan mal, şef ve ailesine kalmakta ve şef kabilesi üzerinde muhakkak bir söz sahibi olmuştur. Bu bağlamda ilk ayrımcılık temsilleri sınıfsal bir yapıda yer almıştır. Birey kendi çıkarları için değil sahibi olan şef ve kabilesinin çıkarlarına hizmet ettirilmektedir (Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, 1998, s. c.8 s:2454-2475). Ayrımcılığın sınıfsal bir yapıya bürünmesi ve köleliğin devletlerin omurgası haline gelmesi Babil İmparatorluğunda daha açık bir şekilde görülmektedir. Babil İmparatorluğunda toprak mülkiyeti büyük oranda imparatora ve tapınaklara, geri kalan kısmı ise bürokratlara, tacirlere ve tefecilere aitti. Babil halkı ise bu toprakları belli bir ücret karşısında kiralayarak işletiyordu (Tanilli, 1984, s.53). Köleliğin, Babil İmparatorluğunda üretimin temel biçimi olmasından dolayı *Hammurabi Kanunları*’nda kölelik ile ilgili yasalar yer almaktadır. Bu yasalar kölelere karşı uygulanan ayrımcı tavır ve tutumdan ziyade kölelik müessesinin korunmasına yönelik olmuştur. Hammurabi kanunlarında köle kaçırın, kaçırılmasına yardım eden ve saklanmasına ortam hazırlayan herkes ölüm ile cezalandırılmıştır. Bu kanunun amacı kölelere karşı

olan olumsuz davranışların engellenmesi değil devletin ana üretim şekli olan köleliğin devamlılığını sağlamaktır. Köle her şeyi ile efendisine aittir. Efendisi dilerse köleyi satabilmekte, kiralayabilmekte veya cezalandırma yöntemi olarak onu sakat bırakabilmekteydi (Tanilli, 1984, s.62). Ayrımcılık sadece kölelik sınıfının olduğu toplumlarda değil daha sonraki topluluklarda da şekil ve biçim değiştirerek kendisini göstermiştir. Ortaçağda kurulan feodal devletlerde köle yerini serflere bırakmıştır. Köleli toplumlarda var olan görev tanımı feodal devletlerde de kendisini yenileyerek ortaya çıkarmıştır. Feodal devletlerde “*iş bölümü ‘tanrının şanını yücelten, dua eden rahipler’; zayıfları savunan ve tanrısal barışı koruyan ‘savaşanlar’ ve ‘köylüler’ arasındadır. Tanrısal plana göre köylüler; emekleriyle ‘duadan ve savaştan’ anlayanların geçimini sağlamakla yükümlüdür*” (Tanilli, 1984, s. 292). Ayrımcılık tarihin her döneminde toplumların içerisinde var olmuş ve bireylerin yaşamları bu ayrımcı düşünce sistemine göre şekillenmiştir. Geçtiğimiz yüzyılda Hitler’in Yahudilere ve başka etnik gruplara uyguladığı ırkçı soykırım politikası da ayrımcılığın en kanlı örneklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumların değer ve normlarında sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmeler doğrultusunda değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişimler toplum içerisindeki düşünce ve davranış şekillerini de etkilemiştir. Ayrımcı tavır ve düşüncede zaman içerisinde yeni boyutlar kazanmıştır. Bu sebeple ayrımcılığın tek bir tanım ve söylem içerisinde tanımlanması eksik olarak algılanmasına neden olacaktır. Ayrımcılık direk, doğrudan ve pozitif ayrım olmak üzere üç ana tanıma ayrılmaktadır. Doğrudan ayrımcılık, herhangi bir birey veya grubun, toplum içerisindeki hak ve özgürlüklerden herkes kadar eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zor kılan her türlü olumsuz farklı muameleyi ifade etmektedir (Korkut, 2009, s. 48). Bireyin etnik kökeni, cinsel tercihi, engellilik durumu veya mezhepsel farklılığı içerisinde yaşadığı toplumsal değerlere göre ayrımcı bir tutuma maruz kalmasına sebep olmaktadır. Toplum değerleri tarafından benimsenmemiş bir gruba ait olan bireyin, kişisel görüş ve düşünceleri yok sayılmakta ve sahip olduğu grup kimliği sebebi ile ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır.

Bir kimsenin; karşılaştırılabilir durumlarda, ırk veya etnik kökene dayalı olarak, bir diğer kişiye göre daha az tercih edilir bir muameleye tabi tutulması, şimdiye kadar tutuluyor olması veya tutulma ihtimali olması halinde doğrudan ayrımcılığın ortaya çıktığı anlaşılmaktadır (Karan, 2009, s. 9).

Amerika Birleşik Devletleri'nin sözde güvenlik gerekçesi ile İran, Irak, Suriye, Libya, Sudan, Somali ve Yemen gibi çoğunluğu Müslüman olan vatandaşların ülkeye girişinin yasaklanması, zihinsel engelli bir çocuğa sahip olan aileye ev kiralanmaması gibi durumlar doğrudan ayrımcılığa örnek teşkil etmektedir. Doğrudan ayrımcılıkta, ayırım açık ve net bir konumda yer almaktadır. Ayrımcılığın bir diğer çeşidi olan dolaylı ayrımcılık ise “ *bir yasa ya da işlemin ilgili herkese eşit bir şekilde uygulanması ancak toplumun bir bölümü üzerinde orantısız etkilere sahip olması*” (Arslan, 2006, s. 43) olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyiş ile dolaylı ayrımcılık, tarafsız olması gereken bir hükmün, kanunun ya da ölçütün, korunan grup üyelerinin toplumun diğer kesimine oranla avantajlı bir konumda yer alması olarak ifade edilmektedir. Bir işverenin iş ilanında belirttiği şartlar dolaylı ayrımcılığa neden olabilmektedir. Amerika Birleşik Devletinde polis olabilmek için getirilen boy ve kilo sınırı görünüşte eşit bir uygulama olmasına rağmen, ırk olarak daha kısa boylu olan Asya kökenli vatandaşlar aleyhine ayrımcı bir sonuç doğurmaktadır. Benzer şekilde cuma ve cumartesi günlerinde çalışma zorunluluğunun olması cuma günü çalışmayan Sebataylar içinde ayrımcı sonuçların doğmasına sebep olmaktadır (Fredman, 2002, s. 106). Ayrımcı tanımlamaların içerisinde olumlu söylem ve eşitlik anlayışına sahip olan kavram ise pozitif ayrımcılıktır. Pozitif ayrımcılık, toplum içerisinde ayrımcı tutum ya da davranışlara maruz kalan bireylere, mağduriyetlerinin giderilmesi için tanınan hak ve olanaklar şeklinde tanımlanmaktadır.

Toplum içerisinde var olan fiili eşitsizlikleri gidermek amacı ile uygulanan pozitif ayrımcılık, diğer ayrımcılık türleri gibi eşit olmayan, adaletsiz tutumlardan uzaktır. Batılı ülkelerde kadınlara seçilme kotalarının tanınması veya çalışanlara yönelik asgari ücretin kanun yolu ile güvenceye alınması pozitif ayrımcılığa örnek olarak gösterilmektedir (Demir, 2007, s. 13). Pozitif ayrımcılık kavramı, sosyal, ekonomik ve politik alanda doğuştan gelen fiziksel özellikleri ya da engelleri yüzünden toplumun büyük çoğunluğu tarafından dışlanmış birey ve grupların mağduriyetini gidermek amacı ile ortaya atılan ve toplumsal eşitliği sağlama amacı güden olumlu bir kavram olarak ifade edilmektedir (Arslan, 2006, s. 42). Ayrımcılık insanlığın var oluşundan günümüze kadar kendisini çeşitli toplumsal, kültürel ve inanç sistemleri etrafında inşa etmiş bir düşünce yapısıdır. Ayrımcılığa maruz kalan bireyler de kendi değer ve inançlarını koruma amacıyla çeşitli savunma mekanizmaları geliştirmektedir. İnsanoğlunun

özgürlük ve eşitlik arayışı ilk çağlardan itibaren süregelen bir mücadele olsa da her toplumun içinde diğerine oranla baskın bir grup mutlaka bulunmaktadır. Baskın grup elinde bulundurduğu güç ve imkânlar ile azınlık grubun üstünde daima bir baskı kurmakta ve ayrımcı bir tavır içerisinde bulunmaktadır. Ayrımcılık kavramı, esas ve yaygın olarak, insanlar arasındaki eşitlik fikri ve ilkesinden kaynaklanmaktadır. Gerek hukuksal gerek insani olarak üzerinde bir söz birliği bulunduğu varsayılan bu ilke, her insanın doğuştan eşit olduğudur (Çayır, 2012, s. 28-32). Ayrımcılık, bireyin sahip olduğu din, dil, ırk, siyasi görüş, cinsiyet, cinsel tercih gibi nedenlerden ötürü temelsiz bir ön yargıya muhatap kalarak içinde yaşadığı toplumun hâkim ideolojisi sebebi ile dışlanması, ötekileştirilmesi ve hoşgörüsüz muameleye tabi tutulmasıdır. Ayrımcılık kavramında birey dinsel, kültürel ve tarihsel ortaklıklar çerçevesinde birleşir ve kendi kimliğini bu değerler üzerinden inşa eder. Ortak değerleri taşımayan bireyler ise nefret söylemleri aracılığı ile ayrımcılığa tabi tutulmaktadır. Benzer olmayı dışlama ve ötekileştirme tutumu ayrımcılığın temel unsurlarından bir tanesini oluşturmaktadır. “İlk sosyologlar (William G. Summer ve Franklin H. Giddens gibi) ayrımcılığı etnosentrizmin bir ifadesi, başka bir deyişle ‘benzer olmayanlardan hoşlanmama’ ya işaret eden bir kültürel fenomen olarak görmüşlerdir” (Gordon, 1999, s. 51). Bir bireyi sadece Kürt olduğu için temel hak ve özgürlüklerden alıkoymak veya bir bireyin benimsediği mezhep yüzünden örneğin Alevi olması sebebi ile toplumda olumsuz bir tutuma maruz kalması ayrımcılığın örnekleri olarak gösterilebilir. Bireyin içinde bulunduğu topluma ait normlar ve kültürel değerler vasıtasıyla edindiği zihniyet yapısı ve bakış açısı da ayrımcılığın meydana gelmesinde önemli bir etkidir. Bir Kürt’e, Alevi’ye veya bir Ermeni’ye olan bakış açısı bireyin içinde bulunduğu toplumsal değerler tarafından şekillendirilmektedir. Bakış açısı ve zihniyet iç içe geçmiş, birbirinden beslenen ve ayrımcılığın temelini oluşturan iki anahtar kavramdır. Bakış açısı zihniyeti şekillendirir ve inşa eder. Türkiye’de, Yunan vatandaşlara olan bakış açısı tarihsel bir süreçte dayanmaktadır. Gerek milli mücadele yıllarında yaşanan savaşlar gerekse cumhuriyet tarihinde meydana gelen ada krizleri, Yunanistan’a karşı olumsuz bir tutum benimsenmesine neden olmuştur. Bu olumsuz yaklaşım yazılı ve görsel basının söylemlerinde pekiştirilerek taze tutulmuştur. Özellikle Türk futbol kulüplerinin Yunan futbol kulüpleri ile gerçekleştirdiği spor müsabakalarında kullanmış olduğu milliyetçi ve militarist söylemler Yunanistan’a karşı olan ayrımcı tutumun

artmasına neden olmaktadır. Ayrımcı söylemler sadece ülke sınırları dışında yer alan birey ve gruplara karşı değil yurt içinde de azınlık gruplara karşı sıkça uygulanmaktadır. Yazılı basında Roman vatandaşları anlatmak amacıyla kullanılan ‘çingene’ ifadesi bile ayrımcı bir dilin varlığına işaret etmektedir. Sabah gazetesi yazarı Engin Ardiç, 22 Temmuz 2010 tarihli ‘Yemezler’ başlıklı köşe yazısında Roman vatandaşlar ile ilgili önyargıların hemen hemen hepsine yer vermektedir;

... Hiçbir kurala uydurulamamışlar, hiçbir sıkıntıya sokulamamışlar. Ne yaptılarsa para etmemiş, dövmüşler, sövmüşler, içeri tıkmışlar, ı ih...

...Roman, kural tanımazlığıyla vardır. Daha doğrusu, kendi kuralları vardır ama bunlar bizimkilere uymazlar. ‘Dışarıdan bakınca’ gürültücü, başıboş, serkeş, umursamaz, hatta tehlikeli, hatta ahlaksız görünürler.

.... Oysa bu işin tadı, mezattan alınan, çoğu zaman da mezarlıktan araklanan çiçeği kıran kırana pazarlık ederek alıp satmaktadır. Bu insanlar ‘çiçek’ satıyorlar, çiçek. Güzellik satıyorlar.

Canım ara sıra esrar da satıyorlar ama artık o kadarcık da olacak(!)

... Köstence’de ‘aşırı esmer’ bir kızla tanışmıştım, adı da Güllü... Türkçe de biliyor ya, konuşmaya kalktık... Yekten ‘abe veresin beş dolarcık, ... beni bir kerecik’ dedi.

Yüzüm kıpkırmızı olmuştu. O zamanlar toydum, onları tanıımıyordum. Hayatı da tanıımıyordum (Ardiç, 2010).

Yazar Roman vatandaşları gürültücü, tehlikeli, ahlaksız, uyuşturucu satıcısı ve kendini pazarlayan bireyler olarak toplum önünde damgalamaktadır. Toplumun büyük çoğunluğu tarafında benimsenmeyen, yasa dışı ve ahlak dışı suçlar, azınlık bir grubun karakteristik özellikleri gibi yansıtılmaktadır. Toplumun büyük çoğunluğunda Roman vatandaşlara karşı var olan önyargılı düşünceler, tirajı yüksek ulusal bir gazetede yer almaktadır. Bu durum kitle iletişim araçlarının nefret söylemi unsurlarına meşru bir zemin hazırladığının açık bir göstergesidir. Sonuç olarak ayrımcılık, çoğunluk grubun azınlık grup veya gruplara karşı militarist, cinsiyetçi, etnik vb. söylemler yöneltmesi ile ortaya çıkan tarihsel bir süreci de içinde barındıran bir nefret söylemi kavramıdır. Gerek yazılı gerekse görsel medyanın hâkim ideolojinin söylemlerini haber dillerinde kullanması ayrımcılığı derinleştirmekte, pekiştirmekte ve normalleştirmektedir.

1.4.2. Önyargı

Önyargı, İngilizce’de ‘*prejudice ya da bias*’ kelimeleri ile tanımlanmaktadır. Her iki kavram da köklerini eski Fransızca dilinden almaktadır. Prejudice kavramının Latince karşılığı adaletsiz ve haksızlık anlamı taşıyan ‘*prejudicium*’ sözcüklerinden türetilmiştir. Bias kelimesi de Antik Yunancada düşmanlık, nefret, haksızlık ve zarar anlamına gelen ‘*epikarsios*’ kavramına dayanmaktadır. Gündelik hayatta ön yargı kavramı sıradan, herhangi bir anlam barındırmayan, kanıta veya bir deneyime dayanmayan her türlü ön fikir olarak kullanılmaktadır (Ataman, 2012, s. 62-63). Kavramlar içerisinde yaşadığı toplumun tarihsel, sosyal ve inanç sistemlerinin farklılık göstermesi ile değişikliğe uğramaktadır. İnsanlar diğer insanlara ilişkin enformasyonu ayırt etmek veya gruplandırmak için ırk, cinsiyet, dini inanç, etnik köken gibi ayırt edici özellikler kullanmaktadır. Bu özellikler ile birlikte bireyin edindiği tecrübesiz ve gerçekçi olmayan bilgiler önyargının oluşmasına sebep olmaktadır. Söz konusu olan gruplar için üretilen önyargılı söylem ve düşüncelerde kimi zaman haklılık payı bulunmaktadır. Fakat inşa edilen önyargılı söylemler tüm topluluğa atfedilmekte ve o topluluğun içerisinde yaşayan tüm bireylere aynı tutum ve davranış şekli ile yaklaşılmasına neden olmaktadır (Göregenli, 2013, s. 29). Önyargı kavramı da tarihsel bir süreç içerisinde meydana gelen önemli toplumsal olaylardan etkilenecek belirli bir değişim göstermektedir. Antik Yunanda önyargı, önceki karar ve tecrübelerle dayanan bir duygu edimi manası barındırırken İngilizcede ise gerçekler hakkında herhangi bir inceleme ve araştırma yapmadan hüküm verme anlamı taşımaktadır. Önyargı yanlış veya eksik bir şekilde hatalı bir yargılama süreci sonrası ortaya çıkan, belli bir grubu veya o grubun tekil kişilerine karşı olumsuz bir şekilde geliştirilen duygu edimi olarak tanımlanmaktadır (Paker, 2012, s. 42). Önyargının günümüzde içerdiği anlam ise aydınlanma döneminde ortaya çıkmıştır. Gerçekliğin ve akılcılığın düşmanı olarak ilan edilen önyargı 18. yüzyılda herhangi bir etnik, ırksal ve cinsiyetçi kavramı içermemektedir. Daha çok dine dayalı bağnaz düşünce sistemini benimseyen bireylere atfedilen bu sözcük 20. yüzyılda ulus devletlerin ortaya çıkması ile beraber cinsiyetçi, etnik ve ırksal söylemlerde de kendisine yer bulmuştur (Harlak, Önyargılar, 2000, s. 7-9). Önyargı konusunda ilk araştırmaları yapan Allport ise bu kavramı “*bir gruba dahil ve böylelikle o gruba atfedilmiş karşı çıkılabilir özelliklere sahip olduğu varsayılan bir kişiye yönelik, yalnızca kişinin o gruba ait olmasından kaynaklanan, yön değiştirmiş ya*

da düşmanca tavır” (Hogg M. A., 2007, s. 47) olarak tanımlamaktadır. Günlük yaşamda önyargı kavramını sıradan, iyi ya da kötü bir yargı içermeyen, herhangi bir kanıt, bilgi ve deneyime dayanmayan her türlü ‘ön fikir’ anlamında kullanılmaktadır (Çayır, 2012, s. 32). Önyargı sonucunda bireyin zihninde oluşan fikir, diğer grup ve bireylere karşı ayrımcı tutum benimsemesine neden olmaktadır. Ayrımcılık ve önyargı benzerlik gösteren iki kavram olsa da bazı alanlarda farklılıklar taşımaktadır. Önyargı bireyin zihninde beliren bir düşünce olarak önceden varılmış yargılardır, ayrımcılık ise bu önyargının davranışa dönüşmüş şeklidir (Ataman, 2012, s. 49). Önyargı evrensel bir duygu olmakla beraber tüm toplumların sahip olduğu ve başka bir toplum için ürettiği genellikle olumsuz söylemler ile yüklü duygu kalıplarıdır. Toplumun gündelik hayatında var olan önyargı, herhangi bir siyasi ve askeri durum karşısında gün yüzüne çıkmaktadır.

Ötekine ilişkin kalıpyargı, önyargı ve imgeler, aslında barış zamanlarında pek zararlı değildirler. Ancak uygun bir durumda ortaya çıkmak ve olumlu kültürel diyalogları engellemek için bir halkın ortak belleğinde hazır halde beklemektedirler. İlginç yanı, istisnasız hemen hemen her kültürde de bu yargılara rastlanılmaktadır (Akpınar, 2006, s. 16).

Önyargı kavramının oluşum aşamasındaki en büyük etken şüphesiz kalıp yargılardır. Bireyin çevresini ve yaşadığı toplumu anlamlandırma sürecinde, fiziksel objelerde olduğu gibi diğer birey ve grupları kategorize ederek sınıflandırmaktadır. Birey çevresinde yer alan başka birey ve grupları kolay bir şekilde tanımlamak için kalıp yargılara ve önyargıya başvurur. Önyargı kavramı bireyleri üye oldukları gruplara göre bir değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Belirli bir yabancı grup hakkında önceden üretilmiş dogmatik ve olumsuz söylemler içeren önyargı bireyin o gruba karşı tutum ve davranışlarını belirlemektedir (Bilgin, 1994, s. 172). Önyargı ve ayrımcılık kavramları her ne kadar batılı ülkeler tarafından benimsenmiyor olsa da etnik ve dinsel alanlarda kendisine hala yer bulabilmektedir. Etnik önyargıya örnek olarak, Verkutyen’in Almanların Türklere karşı bakış açısını incelemek için yaptığı araştırmada; Türklerin evlerini temizlemekten yoksun olduğu, çocuklarına karşı olan ilgisinin eksik olduğu ve toplumsal ahlak kuralları dışında hareket ettiğine yönelik söylemlerin Alman vatandaşlar arasında yaygın olduğunu söylemektedir (Verkuyten, 2001, s. 47-49). Alman vatandaşların Türkler hakkında sahip olduğu olumsuz aşırı duygu edinimi zihinlerinde Türklere karşı var olan önyargılardan kaynaklanmaktadır.

Önyargı sadece etnik söylemlerde değil aynı zamanda dinsel inanış biçimlerindeki farklılıklarda da kendisini göstermektedir. İnanç sisteminin işlevlerinden bir tanesi gruplara arası iletişim ve işbirliğini sağlamak, aynı zamanda da büyütmektir. Bu bakımdan inanç sistemleri genetik olarak benzer olmayan bireylerin işbirliğine girmesini ve daha sonra aynı grubun üyeleri olmalarını ve kendi inanç anlayışını hâkim kılmak istemektedir. Grup içi iletişim ve işbirliği ne kadar güçlü olursa başka inançlara olan olumsuz söylem ve davranışlar bir o kadar fazla olacaktır. Bu bağlamda birey başka inanç ve görüşlere karşı kendi inanç sisteminin inşa ettiği olumsuz önyargılara sahip bir bakış açısı geliştirecektir. Dinler kendi inanç sistemlerini hâkim kılmak ve sürekliliğini sağlamak adına grup içi iletişimi güçlü kılmaktadır. Aynı dine mensup bireyler arasındaki güçlü iletişim, diğer din ve mezheplere karşı olan tutumu önyargılı şekilde inşa etmektedir. Bir başka ifade ile aynı dine mensup bireylerin diğer din ve mezheplere karşı geliştirdiği önyargılı tutumlar, grup içerisindeki özdeşleşmeyi ve bağlılığı artırmaktadır. (Yılmaz, 2015, s. 29). Her türlü dini inanç şekli veya etnik kimlik sahipliği kendi varlığını sürekli kılmak veya kendi cemaatlerini güçlendirmek adına önyargılı tutum ve davranışlara sahiptir. Günümüzde önyargılı tutumlar neredeyse her alanda kendisini göstermektedir. Fakat siyaset ve futbol önyargılı söylemlerin en sık dile getirildiği alanların başında yer almaktadır. Parti idarecilerinden, sempatizanlarına kadar her kesim nefret söylemlerini sıkça kullanmaktadır. Yazılı ve görsel basın bu tür söylemleri tekrar ederek normalleştirmekte ve meşrulaştırmaktadır. Sol görüşü benimsenmiş bir parti yöneticisi, partisinin ideolojik kimliğini, sağ görüşlü parti yöneticilerine karşı geliştirdiği önyargılı, ayrımcı bir dil üzerinden inşa etmektedir. Aynı durum sağ görüşlü parti yöneticileri tarafından da kullanılmaktadır. Önyargılı söylemlerin en çok kullanıldığı diğer bir alan ise şüphesiz, yazılı ve görsel basında yer alan spor/futbol haberleridir. Türk futbol kulüplerinin ve A Milli Futbol Takımı'nın Avrupada oynadığı müsabakalar, önyargılı söylemlerin en sık dile getirildiği alanların başında yer almaktadır. Herhangi bir Türk futbol kulübünün başka bir ülke kulübü ile oynadığı müsabaka öncesi, müsabaka anı ve sonrası söylemler tarihten gelen düşmanlığı tazelemekte, önyargılı tutumları ise pekiştirmektedir. Önyargı kavramı bir toplumun kendi kültürel ve toplumsal değerleri etrafında şekillenmektedir. Bireyin içinde bulunduğu gruba aideti, grubun sahip olduğu her türlü olumlu ve olumsuz görüşü benimsemekten geçmektedir. Birey kendi kimliğinin inşasında grubun benimsediği

görüşleri kullanmaktadır. Bu bağlamda bir gruba karşı olan önyargılı görüş belli bir yargılama sürecine tabi tutulmadan kanıksanmaktadır. Bu duruma ek olarak nefret söylemi ve unsurları kendisini kuşaktan kuşağa aktarmakta ve varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda kitle iletişim araçları toplumsal norm ve kodların koruyucusu rolü üstlenmektedir. Kitle iletişim araçlarından televizyon, gazete, sinema ve sosyal medya aracılığı ile toplumsal değerler ve kurallar sıkça hatırlatılmakta ve aksi bir olaya karşı toplumsal önyargı diri tutulmaktadır.

1.4.3. Kalıp Yargılar (Stereotipler)

Kalıp yargı olarak Türkçeye çevrilmiş olan *stereotip* kelimesi Latince katılık anlamına gelen ‘*stereos*’ ile iz anlamına gelen ‘*tupos*’ kelimelerinin birleşimi ile meydana gelmiş bir kavramdır (Işık, 2012, s. 166-167). Kalıp yargı kavramı ilk defa 1922 yılında Lipman, tarafından kullanılmıştır. Lipman’a göre göre kalıp yargılar sosyal sınıfları betimleyen beyindeki resimlerdir. Toplumun genelinden farklı eğilimlere sahip olan bireyler yine o toplum değerleri tarafından inşa edilen kalıp yargılar tarafından ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır. Belli bir grubu sevmemek önyargıya dâhil olurken o grubu sevmemenin nedenlerini ise kalıp yargılar oluşturmaktadır. Sosyal psikolojide ise kalıp yargılar bireyin sahip olduğu etnik kimlik, ekonomik ve sosyal statüsü, engellilik durumu ve yaş gibi etkenlerden ötürü temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması olarak açıklanmaktadır (Budak, 2000, s. 49). Lipman’a göre bireyin tavrı, tutumu ve davranışları gerçek dünyadan elde edilen olgular değildir. Gerçek dünya büyük ve karmaşık olaylar dizini etrafında şekillenmektedir. Bu bağlamda toplum içindeki birey kültürel değerleri etrafında kendi duygu ve düşünce dünyasını inşa eder (Perry, 2000, s. 42). Lipman, kalıp yargıların değişime karşı katı bir tavır sergileyen, toplumsal duygu ve değerler sonucunda inşa edildiğini belirtmektedir. Bireyin içinde yaşadığı toplumu, kendisini ve diğerlerini daha iyi anlamak adına zihninde oluşturduğu kategorik düşünme yetisinin, kalıp yargı üretme sürecinde etkili olduğunu ifade etmektedir (Çoşgun, 2004, s. 28). Bu sebeple her toplum kendi değer, inanış ve normlarına göre kalıp yargı üretme konusunda değişiklik göstermektedir.

Kalıp yargı, herhangi bir birey veya grubun üyelerine yönelik basite indirgenmiş, genelleştirilmiş ve grubun tüm üyelerinin paylaştığı düşünülen olumlu veya olumsuz özellikler barındıran şematik bir düşünce sistemi olarak tanımlanabilmektedir. Kısaca

kalıp yargılar bir grubun karakteristik ve fiziksel özelliklerini barındıran şema olarak adlandırılmaktadır. Bireyin bir grup veya başka bir birey için zihninde tasarladığı şema inanç biçimi, etnik ve kültürel değerler etrafında şekillenen bir analiz tablosudur. Birey bu sayede bir kişi veya grubu sınırlı bilgiler etrafında kolay bir şekilde anlamlandırmaktadır (Hogg, Vaughan 2007, s. 54-55). Kalıp yargılar bireyin sahip olduğu cinsiyet ve cinsel tercihlerinden başlayarak, etnik kimlik, dini inanç ve kültürel değerler etrafında şekillenmektedir. Kalıp yargılar bireylerden çok gruplara karşı geliştirilen çoğunlukla olumsuz söylem ve düşünceler ile dolu bir nefret söylemi aracıdır. Tüm “*Kürtler vatan hainidir*” veya bütün “*Çingeneler hırsızdır*” gibi olumsuz söylemler ile yüklü kalıp yargılar olumsuz duygu ve düşünceler etrafında şekillenmektedir. Kalıp yargıda göz ardı edilen bireysel özellikler tüm grup üyeleri ile özdeşleştirilmekte ve bireyin grubu tanımlamasında bu tür negatif söylemler etkili olmaktadır. Bu sebeple kalıp yargılar ile birey kendi konumunu meşrulaştırırken başka gruplara yönelik tarafsız ve dengeli bir muhakeme yetisinden mahrum kalmaktadır (Harlak, 2000, s.78). Birey kendisinin ve toplumun saygınlığını artırmak adına, tarafsız olmayan ve içinde ön yargıyı barındıran bir savunma mekanizmasını kalıp yargılar aracılığı ile etkin kılmaktadır. Kalıp yargılar, kaygı düzeyini azaltmak adına önemli bir savunma mekanizması haline gelmiştir (Bilgin, 1996, s.47). Bu süreç ile bireyin başka bir birey veya gruba karşı inşa ettiği söylem, duygu ve davranış biçimleri rutin bir hale gelerek klişeleşmektedir. Rutin bir süreklilik kazanan söylem ve davranışlar toplum nezdinde normalleşmektedir. Kalıp yargıların peşin verilmiş hükümler, tecrübe ve eksik bilgidir doğdunu belirten Tezcan, bu söylemlerin kuşku ve eleştirel bir bakış açısından uzak olduğunu dile getirmektedir. Kalıplaşmış düşünceler duygusal ve mantıksız kanaatler sonucu ortaya çıkan herhangi bir eleştiri süzgecinden geçirilmeden yabancı/öteki gruplar üzerinde genelleştirilmektedir (Tezcan, 1974, s. 33). Kalıp yargıları çoğunlukla belirli bir gruba yönelik üretilmiş genel bir düşünce örüntüsü halindeki betimleyici veya emredici ifade şekilleri olarak tanımlamak mümkündür.

Kalıp yargılar inşa edilirken, gruplar arasındaki iletişim ve ilişki biçimi, grupların birbirlerini algılama ve anlamlandırma tarzları büyük bir öneme sahiptir. Tezcan kalıp yargı oluşumunda genelleştirme eğilimi ve özelleştirme eğilimi olarak iki önemli kavramın varlığına dikkat çekmektedir. Genelleştirme eğilimi bir bireyin karakteristik ve fiziksel olarak sahip olduğu özellikleri onun ait olduğu tüm gruba atfetmesi olarak

tanımlamaktadır. Örnek olarak kısa boylu, fesat ve arabozan bir akrabaya sahip olan birey tüm kısa boylu insanları aynı kategori içerisinde şematize etmektedir. Burada bir antipatiyi tecrübe ettiğimiz birey üzerinden bir kitle hakkında eleştirel ve tarafsız bir düşünce geliştirmeden duygusal tutumla genelleştirme söz konusudur. Özelleştirme eğiliminde ise, bir grup, etnik kimlik veya dinsel inanç hakkında sahip olduğumuz düşünce ve kanaatleri, o gruba, etnik kimliğe ve dini inanca üye olan bireylere uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Avrupa ve Amerika’da yaşayan Müslüman bir kişinin İslamofobik bir yaklaşımla terörist atfedilmesi veya bir Türkün barbar olarak nitelendirmesi özelleştirme eğilimine örnek teşkil etmektedir (Tezcan, 1974, s. 77-78).

Kalıp yargı kavramı (*stereotipler*), sıklıkla önyargı ile karıştırılmaktadır. Önyargı ve kalıp yargı birbirinden farklı olmakla beraber birbirini tamamlayan iki kavramdır. Her ikisi de sosyal gerçekliği ortaya çıkarmada önemli bir etkidir. Kalıp yargı da önyargı da bireyin sahip olduğu gerçekliğe ilişkin sosyal ve zihinsel temsilleri biçimlendirme işlevi görmektedir. Kalıp yargılar, belirli bir nesne ya da gruba ilişkin bilgi boşluklarını dolduran, böylece onlar hakkında karar vermeyi kolaylaştıran, önceden oluşturulmuş birtakım izlenimler ve zihnimize inşa ettiğimiz imgelerdir. Kalıp yargılar, azınlık bir grubun tüm üyelerinin aynı kişisel özelliklere sahip olduğuna kanaat getirmektedir. Bireyin sahip olduğu kişisel özellikler yok sayılmakta ve birey ait olduğu grup ile özdeşleştirilmektedir (Çayır, 2012, s. 32-34). Kalıp yargılar hem olumlu hem de olumsuz söylemler üretirken ön yargı sadece olumsuz söylemler üzerine inşa edilmektedir. Almanların ırkçı olduğu söylemi önyargı ve kalıp yargıyı içerirken yine Almanların çalışkan ve disiplinli olduğu söylemi kalıp yargıyı dile getirmektedir.

Bireyler yaşadıkları çevreyi daha iyi anlayabilmek için etrafındaki olayları kategorize etme ihtiyacı duymaktadır. Kalıp yargılarda kategorize etme işlevini gerçekleştirebilmek amacıyla toplumsal değer yargıları çerçevesinde üretilmektedir. Günümüzde başta Avrupa ülkeleri diğer batılı ülkelerin İslam dinini terör ile özdeşleştirilmesi ve Müslümanları da potansiyel terörist olarak görmesi kalıp yargı içerisinde yer almaktadır. ‘Sarışınlar aptaldır’, ‘kadınlar araba kullanamaz’, ‘erkeler ev işi yapmaz’ gibi söylemler kalıp yargı kavramına örnek teşkil etmektedir. Kalıp yargılar bireyin dünyaya gelmesi ile başlamaktadır. Bebeğin sahip olduğu cinsiyet ona karşı uygulanacak kalıp yargı türevlerini de belirtmektedir. Bebeğin giyeceği kıyafet renginden, oyuncak türüne kadar her türlü aşama toplum tarafın belirlenmektedir. Erkek

çocuklara ebeveynleri tarafından pembe renkli kıyafetler alınmaz iken ebeveynler kız çocuklar için araba veya futbol topu gibi oyuncaklar tercih etmemektedir.

Kalıp yargılar bireyin dünyaya gelmesi ile başlamakta ve hayatının her evresinde ona eşlik etmektedir. Erkek çocuklara ilerleyen yaşlarda evi geçindirme, baba olma ve korumacı bir karakter modeli biçilirken kız çocuklarına ise erkek çocuklarına oranla daha pasif olmaları ve anneliğin gerektirdiği yumuşak başlı, itaatkâr bir birey olma rolü verilmektedir. Birey bu davranışları sorgulamadan uygulamakta ve kalıp yargıların devamlılığını sağlamaktadır. Bu durumun sonucu olarak kalıp yargılar toplum nezdinde meşruiyetini kazanmaktadır. Kalıp yargılar sadece cinsiyet temelli sorunlar üzerinden değil bireyin sahip olduğu etnik köken üzerinden de üretilmektedir. Toplum içinde çoğunluk olan grubun azınlık grup hakkında inşa ettiği olumsuz söylemler de kalıp yargılar içerisinde yer almaktadır. Ortak etnik kökene sahip olan gruplar kendi etnik kimliklerini üstün görürken diğer etnik kimliklere karşı kalıp yargılar geliştirmektedir. Hitler'in ari ırk anlayışı veya Kürt vatandaşların terör örgütü PKK ile özdeşleştirilmesi, Alevi vatandaşların dinsiz olarak lanse edilmesi ülke içinde inşa edilen kalıp yargılara örnek teşkil etmektedir. Kalıp yargıların bu denli yaygın ve kanıksanmış olması yazılı ve görsel basının kullandığı milliyetçi ve cinsiyetçi söylemler ile paralellik göstermektedir. Kitle iletişim araçlarının kalıp yargıları kullanarak bireylerin zihninde inşa ettiği önyargılı düşünceler ayrımcılığa dönüşmekte ve azınlık grupların temel hak ve özgürlükleri kısıtlanmaktadır. Yazılı ve görsel basın tarafından normalleştirilen kalıp yargılar azınlık gruplara karşı olan düşmanca tutumu artırmakta, bu sayede egemen kimliğin rızasını yeniden üretmektedir.

1.4.4. Homofobi

Cinsel yönelimler, bireyin sahip olduğu cinsel tercihlerini belirlemektedir. Cinsel tercihler ise bireyin toplum içerisindeki statüsünü ve saygınlığını belirleyen bir sosyal davranış şekli olarak gündelik hayat pratikleri arasında yer almaktadır. Homofobi kavramının tanımlanmasında bireylerin cinsel yönelimleri ve cinsel tercihlerini açıklamak gerekli olacaktır. Eşcinsellik çatı bir kavramdır. Kişinin kendi hemeinsine yönelik duygusal, fiziksel ve cinsel anlamda bir yakınlık duyması anlamına gelmektedir. Kadın ve erkek eşcinsel için farklı kavramlar kullanılmaktadır. Lezbiyen, Antik Yunan şairi *Sappho*'nun yaşadığı *Lesbos* (Midilli) adasından türemiş bir kelime

olmakla beraber kadın eşcinselliğini anlatan bir kavram olarak literatürde yer almaktadır. Erkek eşcinselliğini ifade eden *gey* kavramı da iki erkeğin arasında gerçekleşen duygusal, fiziksel ve cinsel bağı nitelemektedir. Hem kendi cinsine, hem de karşı cinse yönelik duygusal, fiziksel ve cinsel yönelimi olan bireyler içinde *biseksüel* kavramı kullanılmaktadır. Cinsel, fiziksel ve duygusal manada yönelimleri karşı cinse olan bireyler için de heteroseksüel kavramı kullanılmaktadır (Aydın, 2008, s. 104-105).

Eşcinsellik insanoğlunun varlığından günümüze kadar uzanan her toplum içinde var olmuş ve toplumların kültürel normlarına göre değişiklik göstermiştir. Antik Yunan'daki katı sınıfsal ayrım ve kölelik sisteminden dolayı eşcinsel ilişkiler yaygın ve makbul bir konumda yer almaktaydı. Eşcinsel ilişki sırasında yetişkin erkek genç partnerine erkeklik sıvısı aktarmaktaydı. Bu ilişki duygusal bağdan uzak olarak çiftlerin erkek olma yolunda önemli bir adım atması olarak görülmekteydi (Oksačan, 2012, s. 64-66). Eşcinsel ilişkilerin kabul gördüğü toplumlar olduğu bu ilişki türünü benimseyen ve lanetleyen toplumlar çoğunlukta yer almaktadır. Hindistan'da yaşayan bazı kabileler eşcinselliği yasaklamıştır. Kabilelerin inançlarına göre eşcinsel ilişkiler Tanrıların lanetine yol açmıştır. Benzer bir görüş Zerdüşt inancında da mevcuttur. Eşcinsel ilişki büyük günah olarak görülmüş ve Zerdüşt toplum içinde kesinlikle yasaklanmıştır. İlahi dinlerin de eşcinselliğe bakış açısı büyük oranda benzerlik göstermektedir. Tevrat'ta iki çıplak erkeğin birbirlerine bakmasının sakıncalı olduğu dile getirilmiştir (Oksačan, 2012, s. 23-24). İslam dini de eşcinsel ilişkiyi yasak kılmış ve Kutsal Kitabı Kur'an-ı Kerim'de bu konu ile ilgili çeşitli ayetlere yer vermiştir. Kur'an-ı Kerim'de eşcinsellik ile ilgili konular Lut peygamberin kavmi ile örnekendirilmiş ve bu ayetlerde yasak edilmiştir. Lut peygamber halkına “*Sizden önce âlemlerden hiçbir kimsenin yapmadığı çirkin işi mi yapıyorsunuz? Hakikaten siz kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır, siz haddi aşan bir toplumsunuz*” (Kur'an-ı Kerim, Araf 80-81) diye seslenmiş ve eşcinselliğin İslam dininde haddi aşmak olduğunu dile getirmiştir. Diğer bir ayette ise Lut peygamber halkına hitaben “*Göz göre göre, o çirkin işi mi yapıyorsunuz?*” “*Siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere mi varıyorsunuz? Doğrusu siz ne yaptığınızı bilmez bir toplumsunuz*” (Kur'an-ı Kerim, Neml, 54-55) diyerek erkekler arasındaki eşcinsel ilişkinin çirkin bir eylem olduğunu ifade etmektedir. Semavi ve diğer dinlerin eşcinsel ilişkiye karşı olan bu tutumu homofobi kavramının gelişmesine neden olmaktadır. Homofobi kavramı, ilk kez 1972 yılında psikolog George Weinberg

tarafından kullanılmıştır. Weinberg, homofobiyi “*eşcinsellere yakın olma korkusu*” olarak tanımlamış, ayrıca homofobi terimini çoğunluk grubun azınlık bir gruba yönelik önyargısı olarak vurgulamıştır (Oyman, 2010, s. 5). Fakat homofobi kavramı da eşcinsel bireyler tarafından benimsenmemekte ve eşcinsel olma halinin sosyolojik bir olgu olmaktan çıkartılıp bireysel bir cinsel tercihin sonuçları olduğunu ileri sürmektedir. Çok yönlü olarak ele alınması gereken bu sosyal olgu bireysel özelliklere atfedilerek sorunun nedenlerini anlamada getirilen açıklamalar yetersiz kalmaktadır.

Toplumların sahip olduğu dinsel, kültürel ve sosyal değerler söylemlere yansımaktadır. Bu sebeple eşcinselliğe olan bakış açısı da kelimelerde ve anlamlarda kendisini göstermektedir. Eşcinsel kelimesi Türk Dil Kurumu’nca, “*Aynı cinsin bireyleri arasında kurulan cinsel nitelikteki duygusal ya da bedensel bağlılık*”, “*Aynı cinsiyetteki bireylere karşı cinsel ilgi duymayla belirgin cinsel sapıklık, homoseksüelite*” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr, 2006). Türk Dil Kurumu’nun da açıkça belirttiği gibi eşcinsel olma bir sapıklık hali olarak ifade edilmektedir. Toplumsal normlar doğrultusunda belirlenen cinsel tercihlerin dışında yer alan bireyler sapık ve sapkın gibi kalıp yargılara maruz bırakılmıştır. Türk Dil Kurumu’nun tanımladığı eşcinsel kelimesi de toplum değerleri süzgecinden geçirilerek verilmekte ve bu durumda homofobinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Benzer bir şekilde İngiltere ve Amerika’da eşcinsel erkek bireyleri aşağılamak amacıyla kullanılan *queer* tanımlaması garip, tuhaf ve acayip anlamlarına gelmektedir. Bu kelime aynı zamanda argo olarak da ‘*ibne*’ anlamı taşımaktadır (Şeyda Öztürk, 2014, s. 5). Toplumların sahip olduğu cinsel normlar dışında hareket eden her birey kendi dili içerisinde aşağılanmakta ve önyargılı bir düşünce sistemine mahkûm edilmektedir. Homofobi ruh sağlığı alanında birçok farklı nesne ve durum için kullanılan fobi kavramını, yani yersiz ya da abartılı, gerçekçi olmayan korkuyu çağrıştırmaktadır. ‘*Homo*’ eş ve benzer anlamlarında kullanılan denk manası taşıyan bir kavramdır. Homofobi, 1960’larda ilk kullanıldığında eşcinsellerin (homoseksüellerin) yakınında, çevresinde bulunmasıyla ilgili korkuyu ifade etmek için, yine bu korkuyu duyan kişiler tarafından ortaya atılmıştır. Kullanımının yaygınlaşmasıyla, özellikle eşcinsel özgürleşme hareketi tarafından benimsenmesiyle psikolojik anlamda korkunun ötesinde yeni anlamlar kazanmıştır. Yaygın kullanımı ile homofobi, eşcinseller veya eşcinsel davranışlarla ilgili korkunun yanı sıra, tiksinti veya nefret hissi, aşağılayıcı, yargılayıcı, suçlayıcı, yasaklayıcı tutumlara karşılık gelmektedir

(Başar, 2013: s.7). Eşcinsel olma halinin bir hastalık, sapıklık, bağımlılık ve sapkınlık olarak adlandırılmasında bilimsel çalışmaların da etkisi göz ardı edilemez. Tıbbın, bireyleri cinsel tercihlerine göre homoseksüel ve heteroseksüel olarak kategorize etmesi, toplumların cinsel tercihlerinden dolayı ayrışmasına sebep olmuştur. Psikiyatri biliminin eşcinselliği bir patoloji olarak ele alması, eşcinsel birey ve gruplara karşı oluşan olumsuz söylemlere bilimsel bir temel hazırlamıştır (Herek, 2007, s. 353-359). Bu uygulamalara örnek olarak:

İkinci dünya savaşından sonra düzenlenen DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders – Zihin Bozukluklarının Teşhis ve İstatistik Rehberi) 'nin ilk versiyonunda eşcinsellik, madde kullanımı ve cinsel bozukluklarla birlikte sosyopatik kişilik bozukluğu sınıflandırmasına dâhil edildi. Bu dönem boyunca, eşcinsel bireyler psikiyatrlar tarafından çeşitli terapi yöntemleri kullanılarak tedavi edilmeye çalışıldı. Hatta bu tedavi yöntemlerinin yetersiz kaldığının düşünüldüğü durumlarda, hormon enjekte etmek, tersine koşullandırma, lobotomi (bir lobun kesilip çıkarılması), elektroşok ve hadım etme gibi daha şiddetli yöntemler de kullanılarak eşcinsel bireyler “iyileştirilmeye” çalışıldı (Çolak, 2009, s. 8).

Eşcinsel birey ve gruplara karşı var olan olumsuz söylemlerin bilim dünyası tarafından da desteklenmesi dünya çapında eşcinsel bireylere karşı nefret söyleminin artmasına ve nefret suçlarının işlenmesine neden olmuştur. Homofobik söylem ve saldırıların bireyin sahip olduğu cinsiyet, dini inanç, eğitim durumu, yaş ve toplum geleneklerine olan bağlılığı ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Fakat Kisney'in cinsel tercihler hakkında yaptığı araştırmaya kadar eşcinselliğin bir psikolojik hastalık ve sapkınlık olduğu kanısı bilim dünyasında ve toplum nezdinde kabul görmüştür. İnsan dışı varlıklar üzerinde yaptığı çalışma sonunda eşcinsel olma halinin tüm canlılarda görülen ortak bir davranış olması Avrupa ve Amerika bilim dünyasında eşcinsel birey ve gruplara yönelik olumsuz yaklaşımın değişmesine neden olmuştur (Herek, 2007, s. 371). Cinsel tercih seçimi olarak heteroseksüelliğin dayatıldığı her toplumda eşcinsel bireylere karşı kalıp yargılar ve önyargılar bulunmaktadır. Cinsel tercihi sadece bireyin karşı cinsi ile yaşamasını doğru bulan bir düşünce sistemi, farklı cinsel tercihlere karşı oldukça sert ve katı bir tutum sergilemektedir (Meleke, 2016, s. 21). Kadın ile erkek arasında net bir şekilde tanımlanmış toplumsal cinsiyet rolleri eşcinsel bireylere yönelik sergilenen düşmanca tutum ve davranışların temelini oluşturmaktadır. Toplumsal değerlere ve evlilik gibi geleneksel kurumsal yapıların devamlılığına tehlike olarak

görülen eşcinsel bireyler, saldırgan davranışlara maruz kalmaktadır. Eşcinsel bireylere yönelik saldırganca bir davranış içerisinde bulunan birey, toplumsal erkeklik rollerini yerine getirdiğini düşünmekte ve düşmanca tavırlarını toplumun çıkarları bütünleştirmektedir (Franklin, 2000, s. 340-343). Bu sebeple nefret söylemi ve nefret suçları içerisinde homofobik yaklaşımlar önemli bir yer tutmaktadır. Fakat söylemler her toplumda değişiklik göstermektedir. Bir toplumun benimsediği dini inançlar ve sahip olduğu gelenekler o coğrafyadaki yaşayış biçimini ve söylemlerin oluşumunu etkileyen en temel unsurlardır. Bu unsurlar bazı konular için neredeyse evrensel düzeyde benzerlik göstermektedir. Cinsel tercihlerde bu unsurların içerisinde büyük bir öneme sahiptir. Eşcinsellik, hiçbir ortak etnik kimlik veya ortak bir din mensupluğu gibi kimlik birlikteliklerine bakılmaksızın, eşcinsel bireylerin içinde bulundukları toplum tarafından damgalanmasına, önyargılı bir tutuma maruz kalmasına ve dışlanmasına sebep olmaktadır.

Homofobik yaklaşımın yaygın olduğu toplumlarda cinsel tercih özgürlüğünü savunmak veya eşcinsel bireylerin de kendilerini özgür bir şekilde ifade etmesi gerektiğini dile getirmek bu tür damgalamalara ve dışlanmalara maruz kalmaya yeterli bir sebep oluşturmaktadır. Bu sebeple toplumların büyük bir kısmı farklı cinsel tercihleri kabul etmemekte ve tercihleri farklı olan bireyleri ötekileştirmektedir. Fakat cinsel tercihlerin farklılığına verilen tepki cinsiyetler arasında değişiklik göstermektedir. Kadın eşcinselliği olarak adlandırılan lezbiyenlik erkek eşcinselliğine oranla daha az nefret söylemine ve nefret suçuna maruz kalmaktadır. Erkek eşcinselliği yani geylik aşağılanma, hakaret, dışlanma ve şiddetle çok daha sık karşılaşmaktadır. Bu durum eril anlayışın hâkim olduğu toplumlardaki kadın eşcinselliğine olan bakış açısını yansıtmaktadır. Eril anlayışın hüküm sürdüğü toplumlarda kadının evlilik dışı yaşadığı heteroseksüel ilişkiler daha tehlikeli olarak görülmekte fakat eşcinsel bir ilişki içerisinde olması ilk duruma nazaran tehlikesiz görülmektedir. Ayrıca kadın eşcinselliğinde yaşanan cinsel ilişkisi sırasında kadınların zevk alamayacağı veya almadığı düşüncesi lezbiyenliğe olan bakış açısının daha hoşgörülü bir şekilde gelişmesine neden olmaktadır (Tuna, 2004, s. 11-12).

Kitle iletişim araçları, bireyin cinsel kimliğinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kitle iletişim araçları toplum içerisinde hakim olan cinsel kimlik anlayışını erkek egemen söylemi ve iktidarın yardımı ile bireylerin bilinçlerine

yerleştirmektedir. Kitle iletişim araçlarında yaşanan teknolojik gelişmeler, erkek egemen söylemini ve homofobik söylemleri daha kalabalık bir kitleye çok kısa zamanda iletebilmektedir. Sanal bir ortamda var olan yeni medya aracılığı ile mobil iletişim araçları, nefret söylemlerini hızlı bir şekilde yaymakta ve nefret suçunun daha hızlı oluşmasına ve meşru bir zemine oturmasına yardım etmektedir. Yeni medya ile beraber ortaya çıkan nefret söylemi ve beraberinde gelen nefret suçları sadece kendi ülke sınırları içerisinde değil uluslararası bir boyut kazanmaktadır (Özarslan, 2013, s. 353-356). Nefret söylemini kitlelere hızlı bir şekilde yayan, kitleler üzerinde büyük bir etkiye sahip olan yeni medyayı şöyle tarif etmek mümkündür;

Geleneksel medyadan (gazete, radyo, televizyon, sinema) farklı olarak, dijital kodlama sistemine temellenen, iletişim sürecinin aktörleri arasında eş anlı ve çok yoğun kapasitede, yüksek hızda karşılıklı ve çok katmanlı etkileşimin gerçekleştiği multimedya biçimselliğine sahip iletişim araçlarıdır (Özarslan, Bianet, 2014).

Yeni medya, nefret söylemlerinin sıkça dolaşımında olduğu ve özellikle homofobi üzerinden nefret söyleminin üretildiği bir sosyal platform özelliği taşımaktadır. LGBTİ'li bireylere karşı üretilen nefret söyleminin örneklerinden biri, geçtiğimiz senelerde cinsiyet değiştiren Rüzgâr Erkoçlar yazılı ve görsel basında günlerce haber olmuş ve gündemde kalmıştır. Erkoçlar ile ilgili sahte sosyal medya hesapları açılmış ve şahsına yönelik hakaret, küfür ve tehdit içeren binlerce paylaşım yapılmıştır (Özarslan, 2013, s. 360-361). Benzer bir örnek olarak modacı Barbaros Şansal'ın dayak yemesi ile ilgili internet sitelerinin haber başlıklarında 'Gey modacı fena dövüldü' manşeti ile verilmesi gösterilebilir. Bu olayda Şansal'ın dayak yemesi meşru bir zemine oturtulmakta ve gey başlığı ile cinsel tercihi üzerinden homofobik söylemler üretilmektedir (Yumul, 2013, s. 128-129). Fakat nefret söylemi sadece sosyal medya alanında değil kültürel bir inşa süreci olan sinema sektöründe de kendisini sıkça göstermektedir. Filmler, toplumsal ve kültürel değerleri sinema ile izleyiciye aktarmaktadır. Sinema sektöründe kullanılan temsiller egemen kurumları ve toplumsal değerleri meşrulaştırmaktadır. Toplumsal gelişmeler ve ideolojik yapılanmalardan ayrı düşünülemeyecek olan sinema, hâkim ideolojinin dayattığı söylemleri filmlerdeki temsiller aracılığı ile bireye aktarmakta ve beyaz perdeyi kültürel bir temsil arenası haline getirmektedir (Işıkman, 2009, s. 14). Sinema alanında eşcinsel ve biseksüel temsillerinin nasıl üretildiğini ve hangi alanlarda kullanıldığını araştıran Robin Wood'a göre brujuva ideolojisi, benimsemediği fakat karşı koymak zorunda olduğu kavramları

ya reddederek ya da onu kendisinin kopyası haline getirmek suretiyle asimile etmektedir. Bu bağlamda yazılı ve görsel basın gibi sinema da egemen temsilleri doğallaştırmakta ve toplum nezdinde meşru kılmaktadır. Homofobik, ırkçı ve İslamafobik söylemlerde egemen temsillerin toplum içerisinde normal ve meşru kılınmasının bir ürünü olmaktadır.

Egemen temsiller ve hâkim görüş çerçevesinde kodlanan sinemada, LGBTİ'li, farklı etnik kökenli ve siyahilerin yeri net bir şekilde belli edilmektedir (Wood, 2012, s. 377-380). Sinemada yer alan baskın cinsel tercih heteroseksüel ilişkiyi dayatmaktadır. Bu sebeple eşcinsel ilişkiler ve farklı cinsel tercihler ötekileştirilmekte ve homofobik söylemler ile donatılmaktadır. Avrupa ve Hollywood yapımı filmlerde LGBTİ'li bireyler lezbiyen vampir ve sadist çirkin yüzlü eşcinsel erkek olarak verilmektedir. Queer sinemasına kadar eşcinsel bireyler komedi unsuru ve korku unsuru olarak verilmiştir. Eşcinsel bir erkeğin komedi unsuru olarak sunulduğu *The Gay Brothers* filmi bireyin sahip olduğu cinsel tercih sebebi ile toplum içinde aşağılanması ve küçük düşürülerek dışlanmasını ele alan ilk örnektir. Eşcinsel bireylerin korkunç, katil ve sadist bir karaktere sahip olarak temsil edildiği *Dracula's Daughter* ve *Frankenstein* filmleri de toplum değerlerine karşı gelen bireyleri canavar ve seri katil olarak yansıtmıştır (Özarslan, 2013, s. 194-195). Avrupa ve Hollywood filmlerinde 1950'li yıllardan 80'li yıllara kadar eşcinsel bireyler sürekli depresyon halinde ve duygusal bir kırılma yaşayan, zihninde intihar düşüncesi barındıran hatta intihar ederek yaşamına son veren bireyler olarak temsil edilmiştir. Bu temsil aracılığı ile verilmek istenen mesaj sadece heteroseksüel bireylerin eşcinsel bireyler hakkında düşünmesi gereken söylemler değil aynı zamanda eşcinsel bireylerin de kendi haklarında ne düşünmesi gerektiğini de belirtmektedir (Davies, 2010, s. 18). Avrupa ve Hollywood filmlerinin 1960 ve 70 arası vizyona soktuğu 32 filmde eşcinsel karakterlerin 13'ü intihar ederken, 18 eşcinsel karakter de filmin başrol oyuncusu tarafından öldürülmektedir (Ulusay, 2011, s. 7). Her film, toplumsal kodların ve hâkim ideolojinin etrafında şekillenmektedir. Bu bağlamda farklı kod ve ideolojik görüşe sahip bireyler sinemada yer alan ayrımcı dile ve nefret söylemlerine maruz bırakılmaktadır. Devletin ideolojik aygıtı olarak görev yapan kitle iletişim araçları savaş ve barış zamanlarında iktidar tarafından farklı söylemler ile donatılarak kitleleri yönlendirmektedir. Sinemadaki temsiller aracılığıyla izleyicinin duyguları kontrol edilebilmekte ve yönlendirilebilmektedir. İktidar tarafından bir

ideolojik araç olarak kullanılan sinema, dönemin siyasi ve toplumsal şartlarına göre değişik temsil biçimleri üretmektedir (Özarslan, 2013, s. 177). Hâkim ideoloji çizgisinde hareket eden Avrupa ve Hollywood sinemaları farklılıkları olumsuz söylem ve davranışlarla özdeşleştirerek LGBTİ’li bireylere karşı üretilen nefret söyleminin yaygınlaşmasına ve meşrulaşmasına sebep olmaktadır.

Homofobik söylemler sadece Avrupa ve Hollywood sinemalarında değil Türk sinemasında da kendisini göstermektedir. Türk sinemasında LGBTİ’li bireyleri konu alan filmlerde eşcinsel bireyler, stereotip söylemlere maruz kalan karakterler olarak inşa edilmekte ve toplumun baskın cinsel tercihi olan heteroseksüel ilişki yüceltilmektedir. Türk sinemasında farklı cinsel yönelimlere sahip bireyler 1960’lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Karakterler genellikle eril özellikler göstermektedir. Erkek eşcinselliği yerine filmlerde erkekleşmiş kadın karakterler yer almaktadır. Erkek gibi giyinen, konuşan ve davranan kadın tipler 1960 ve 70’li yılların Türk sinemasında oldukça yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Metin Erksan’ın ‘Şoför Nebahat’ adlı filminde Nebahat rolünde bir karakteri canlandıran Sezer Sezin, şoförlük yapmakta, pantolon, çizme ve yelek giymektedir. ‘Belalı Torun’ adlı filmde ise Fatma Girik, kısa saçları, ince bıyıkları, kravat ve ceketi ile Agah Özgüç’ün deyimi ile “*makyajlı bir travesti*” rolünde yer almaktadır (Özgüç, 1988, s. 41-42). Erkek tiplmeli kadın imajı Türk sinemasında 1980’li yıllara kadar devam etmiştir. Erkek eşcinselliğini konu alan ilk film ise Osman Seden’in yönettiği ‘Beddua’ filmidir. Filmin başrolünde Bülent Ersoy oynamakta ve çocukluğunda tecavüze uğramış, aile içi şiddete maruz kalmış bir eşcinsel şarkıcıyı canlandırmaktadır. Cinsiyet değiştirmeden önce oynadığı bu filmde Ersoy, abartılı makyajlı olan, kürk giyen süslü bir imaj ile izleyiciye yansıtılmıştır. Erkek eşcinselliği temalı diğer bir film ise Kadir İnanır’ın oynadığı, pasif eşcinsel olan oğlunu affeden ceza avukatı rolünde yer aldığı ‘Acılar Paylaşılmaz’ adlı yapımdır. Eşcinsel bir yönelimi olan karakterin cinsel tercihinin bu yönde olması babasından uzak bir hayat yaşamasına ve mutsuz bir aile yaşantısına neden olmuştur (Öztek, 2007). Türk sinemasının ilerleyen yıllarında LGBTİ’li bireyleri konu eden birçok film beyaz perdede izleyicisi ile buluşmuştur. Çekilen filmlerin büyük çoğunluğunda LGBTİ’li bireylere karşı nefret söylemi ve nefret suçu içeren homofobik görüş hâkim olsa da LGBTİ’li bireylerin hayatlarını anlatmaya çalışan bu durumun bir hastalık veya sapkınlık olmadığını dile getiren filmler de bulunmaktadır.

Eşcinsel bireylere yönelik olumsuz söylem ve davranışlar sadece sinema alanında değil, yazılı ve görsel basında da kendisine yer edinmektedir. Cinsel tercihleri toplumun büyük çoğunluğundan farklı olan bireylerin yazılı basındaki temsili de yaygın bir kanının devamı halinde yer almaktadır. Özellikle yazılı ve görsel basında yer alan haberlerde homofobik söylemler sıkça dile getirilmektedir. Akit gazetesinin 25 Mayıs 2015 tarihli “HDP homolara kucak açtı” başlığı manşetten verilmiştir. Bu tarz bir haber başlığının gazetenin manşetinden verilmesi ve gazeteye herhangi bir cezai işlem uygulanmaması homofobik söylemlerin sadece toplum nezdinde değil aynı zamanda basın kuruluşları ile ilgili yetkili merciler tarafından da onaylandığını göstermektedir.

Türkiye’de sadece 3. sayfa ve ölümle sonuçlanan olaylarda haber değeri kazanıp kendilerine yer bulabilen LGBT’li bireylere karşı işlenen suçlar, yazılı ve görsel medya tarafından normalleştirmekle kalmayıp meşru bir hale getirilmekte ve suçu işleyen kişinin toplumun çıkarları doğrultusunda bir iş yaptığı algısı yaratılmaktadır. Yazılı ve görsel basında LGBTİ’li bireylere karşı nefret suçları kapsamında görülmesi gereken saldırılar, genellikle mağdurların yarattığı tahrik sonucunda oluşan eylemler gibi sunulmaktadır (Alğan, 2012). İktidarların ideolojik bir aygıtı olarak görev yapan her türlü kitle iletişim aracı, egemen temsil ve görüşleri hâkim kılmak adına farklılıklara yaşam hakkı tanımamaktadır. Farklı cinsel tercih, ideolojik görüş ya da yaşam standartları, kitle iletişim araçlarında üretilen temsiller ile asimile edilmekte, güldürü ve eğlence unsuru haline getirilmektedir. Sinemada yaratılan temsiller farklılığa karşı hoşgörü ve saygınlığı azaltırken yazılı ve görsel basında farklı olanların temsili nefret söylemine ve nefret suçuna neden olmaktadır. Fakat son yıllarda yeni medyanın gelişmesi ile birlikte sanal bir kimlik edinme şansı yakalayan LGBTİ’li bireyler kendi seslerini duyurma konusunda daha rahat bir tavır sergilemektedir. Her ne kadar yeni medyada çok sık olarak nefret söylemi yer alsada farklı cinsel tercihlili bireylerin bir araya gelmesine, tanışmasına ve yürüyüşler düzenlemesine olanak sağlamaktadır.

1.4.5. Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı)

Yabancı düşmanlığı anlamına gelen zenofobi kavramı, bir kişinin başka bireyi veya grubu yabancı olarak algılaması ve bu birey ve gruplardan korku duyarak uzak durması olarak algılanan psikolojik bir kavramdır (Vorster, 2002, s. 303). Sözcük, Yunanca ‘yabancı’ anlamına gelen ‘xenos’ ve ‘korku’ anlamına gelen ‘phobos’

sözcüklerinin birleşiminden oluşmaktadır. Zenofobi kavramı çoğunlukla ‘kültürel farklılık’ ve ‘ötekine’ duyulan öfke gibi kavramlarla birlikte ele alınmaktadır (Beçene, 2012: s.9). Benzer kültürel değerler ve ulus kimlik çatısı altında toplanan bireylerin yabancı olarak algıladığı bireylere karşı duyduğu kin, nefret ve öfke duyguları yabancı düşmanlığı olarak ifade edilmektedir. Yabancılar karşı beslenen bu denli olumsuz duyguların temelinde bireyin kendi kültürel ve ulusal değerlerine olan bağı yatmaktadır. Birey, yabancı olarak algıladığı kişiyi, kendi kültürünü, dini inanış biçimini ve toplumsal değerlerini de yabancılaştırma ihtimalinden dolayı korkmakta ve uzak durmaktadır.

Yabancı düşmanlığı kavramı ırkçılık ile organik bir bağa sahiptir. Geçmiş yüzyıllarda ırksal olarak bir ırkın diğer bir ırka üstünlüğünü ifade eden ırkçılık kavramı günümüzde farklılıklara duyulan nefret olarak yabancı düşmanlığı tanımına dönüşmüştür. Sanayi devrimi ile birlikte Batılı ülkelerin hammadde arayışı içerisine girmesi ve Afrika ülkelerini sömürmesi ile başlayan üstün ırk tartışması Adolf Hitler’in ari ırk söylemlerinin getirdiği felaketler sonucunda vazgeçilmiştir. Fakat günümüzde ırk temelli sorunlar yerini gelecek kaygısı, ulus kimliğine dayalı sosyal güvensizlik anlayışı ve göçmen krizlerine bırakmıştır. 1950’li yılların ortalarında başta Almanya olmak birçok Avrupa ülkesi yabancı işçi alımı gerçekleştirmiştir. Fakat 1970’li yıllarda yaşanan ekonomik bunalım ve artan işsizlik ile beraber Almanya’da yabancı işçilere karşı başlatılan sözlü ve fiziksel saldırılar, hükümetin uyguladığı vize kısıtlaması *Neo-Nazi* ideolojisini tekrardan harekete geçirmiştir (Şenel, 1993, s. 108). Avrupa’da yaşanan bu gelişmelerden sonra ırkçı düşünceler yerini kültürel farklılıklardan kaynaklanan, yaşam standartlarına ve hayat tarzlarına bırakmıştır. Yabancılar toplumsal krizlerin sorumlusu olarak gösterilmekte ve bu bağlamda ırkçılık biçim değiştirerek yabancı düşmanlığına dönüşmektedir. Günümüzde Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlere karşı oluşan bakış açısı da yabancı düşmanlığına doğru bir eğilim göstermektedir. Yabancı düşmanlığı sadece etnik köken ve farklı kültürel değerlerden ziyade dini inanış biçimlerinde de kendisini göstermiştir. Dünya üzerinde nefret söylemine ve ayrımcılığa maruz kalan dini inanışlardan bir tanesi Musevilik. Bu dinin üyeleri Antik Çağlardan günümüze kadar birçok Avrupa ülkesi tarafından zulme uğramış ve göç ettirilmeye zorlanmıştır. Avrupa’da, Hristiyanlığın yaygınlaşması ile ortaya çıkan antisemitist söylemler yabancı düşmanlığı çerçevesinde tüm dini inanışları

tek çatı altında toplamıştır. Farklı olandan korkan, uzak duran ve dışlayan yabancı düşmanlığı, dinsel alanda kendisini Musevilik inancına yönelik söylemlerde göstermektedir.

Son yüzyılın başlarından itibaren İslam inancına karşı inşa edilen birçok olumsuz söylem de giderek artmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde 11 Eylül tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu İslam inancına karşı yöneltilen söylemler terör ile özdeşleştirilmiş ve her Müslüman birey potansiyel terörist olarak görülmeye başlanmıştır. California istikametine gitmek üzere Doğu yakasından on beş dakika arayla dört yolcu uçağı havalanmıştır. Birinci uçak United Airlines'a ait 175 sayılı Boeing 767, 9 personel 56 yolcu ve 5 hava korsanı ile Boston'dan Los Angeles'e gitmekte, ikinci uçak Boston'dan Los Angeles'e uçan Boeing 767, 11 personel 81 yolcu ve 5 hava korsanı, üçüncü uçak New York'tan San Francisco'ya giden Boeing 757 tipi uçak 7 personel 38 yolcu ve 4 hava korsanı, son uçak ise Washinton'dan Los Angeles'e 6 Personel 53 yolcu ve 5 hava korsanı ile havalanmıştır. Saldırıların ilki 11 Sayılı Amerikan Airlines'a ait uçağın 8:45'te Dünya Ticaret Merkezinin Kuzey Kulesine çarpmasıyla başlamıştır. 9:06'da ise 175 sayılı United Airlines'a ait uçağın Güney Kulesine çarpmasıyla dehşetin boyutu anlaşılmıştır. 9:40'ta A.B.D. Savunma Bakanlığı Pentagon binasına 77 sayılı America Airlines Hava Yollarının uçağının düşmesi ile Amerika ve tüm dünya dehşete kapılmıştır (Aras, 2006, s. 15-19). 11 Eylül saldırıları ve sonrasında dünya artık geçmişte olmadığı kadar güvensiz ve tehlikeli bir yer algısı evrensel bir düzeye ulaşmıştır. 11 Eylül saldırısı sonrası meydana gelen diğer şiddet ve terör olaylarında İslam ve Müslüman kavramları sık bir şekilde kullanılmıştır.

11 Eylül, İslamofobi olgusunun gün yüzüne çıkmasını, İslam ve Müslüman karşıtlığını daha açık ve cesaretle ortaya konmasının anahtarı olmuştur. 11 Eylül saldırıları sonrasında yaşanan olaylar hem İslam'ın hem de Müslüman imajının olumsuz etkilenmesinde etkili bir unsur olmuştur. Bunun yanında, 1967-1973 Arap-İsrail Savaşları ve 1980'de R. Regan yönetiminin terör adına Libya'yı bombalaması gibi benzer tarihi şiddet içerikli gündem Müslüman imajını olumsuz yönde etkileyen olaylardan bir kaçıdır. 1985 yılında Lübnanlı Müslümanlar tarafından Amerika Uçağının kaçırılması, 1990 yılında Körfez savaşı vb. olaylar da hep İslam korkusu adına basında yer almış diğer olaylardır (Aras, 2006, s. 238).

Amerika ve Avrupa basınının saldırılar anında haber kaynaklarını doğrulamadan Müslümanlara ve Filistin halkına mal etmesi başka bir dine ait insanlara karşı var olan

yabancı düşmanlığını gözler önüne sermektedir. Batılı ülkelerin yazılı ve görsel basında ve sinema sektöründe ürettiği Müslüman algısı da zenofobi kavramının oluşmasına hizmet etmektedir. Amerika'nın dünyaya açılan sinema sektörü olan Hollywood'da inşa edilen Müslüman tiplmesi iki şekilde oluşturulmuştur. İdeolojik olarak terörizmi benimsemiş ölüm yayan terörist, fiziksel olarak da göbekli, yağlı, uzun ve şekilsiz burunlu, seks düşkünü aptal bir birey olarak temsil edilmektedir. Hollywood yapımlarında Müslümanlar yeraltı trenlerine ve toplu taşıma araçlarına saldırı yapan teröristler olarak gösterilmektedir. Müslüman ve İslam temsilinin terör ile özdeşleştirilmesinde ve Batı ülkelerinde İslamafobi olgusunun yayılmasında kitle iletişim araçları önemli bir etkiye sahiptir (Gökmen, 2010, s. 39). Dini içerikli, ayrımcı ve yabancı düşmanlığını tetikleyen söylemler sadece Avrupa'da değil Türkiye'de de yazılı ve görsel basın tarafından kullanılmaktadır. Özellikle yazılı spor basını tarafından A Milli takımın Avrupa ülkeleri ile oynadığı müsabakalarda elde edilen sonuçlara göre değişik şekillerde kullanılmaktadır. A Milli takımının mağlup ayrıldığı müsabakalardan sonra 'Haçlı Birliği Geçit Vermedi' tarzı başlıklar atılarak mağlubiyetin gerçek sorumlusu çarpıtılmaktadır. A Milli futbol takımının galip olarak ayrıldığı müsabakalardan sonra ise 'Osmanlı Tokatı' 'Haçlı Birliği Bozguna Uğratıldı' tarzı başlıklar kullanılmaktadır. Bu tür söylemler ile başka bir dine ve millete ait bireylere karşı yabancı düşmanlığı artırılmakta ve müsabakaların sadece bir futbol maçı olarak algılanmasını engelleyerek tarihsel bir hesaplaşma sürecine dönüştürmektedir. Yabancı düşmanlığı sadece ortak kültür ve kimlik çatısı altında olmayan bireylere karşı gösterilen bir davranış biçimi değildir. Benzer kimliklere sahip bireyler arasında da yabancı düşmanlığı sıkça gerçekleşmektedir. Örneğin Van'da meydana gelen deprem hadisesinden sonra HaberTürk spikeri Duygu Canbaş'ın kullanmış olduğu 'deprem her ne kadar doğuda, Van'da da meydana gelmiş olsa derinden üzüldük' cümlesi Kürt halkına karşı var olan yabancı düşmanlığının ulusal medya tarafından da kullanıldığını göstermektedir. Benzer olarak Müge Anlı'nın Atv'de yayımlanan programında Van'da gerçekleşen deprem için 'herkes haddini bilecek, zor günlerde asker, polis nerede derken, normal günlerde Mehmetçiğimize ve polisimize taş atmak olmaz, herkes haddini bilecek' tarzı militarist ve ırkçı söylemler yabancı düşmanlığının televizyonların sabah kuşaklarında bile yer aldığını göstermektedir.

1.4.6. Damgalama

Eski Yunanca'da *işaretleme* anlamına gelen ve köleleri işaretleme anlamında kullanılan damga, bireyi sosyo-kültürel bir farklılaştırma durumudur (Adak, 2010, s. 1). Damgalama insanlık tarihinde ilk çağlardan itibaren toplumsal statü belirleme konusunda etkili bir olgudur. Damga kavramı ilk olarak Antik Yunan'da toplum ahlakına aykırı, toplumsal norm ve değerleri barındırmayan bireyin vücuduna işlenen işaret olarak tanımlanmaktadır. Damga, kölelerin, hainlerin ve suçluların kolay bir şekilde tanınmasını sağlamak amacıyla bireyin vücudunu keskin bir metal ile kesmek veya sıcak demirler ile dağlama yöntemi ile yapılmaktadır. Benzer işlemler hayvanlar üzerinde de uygulanmaktadır. Fakat hayvanlara uygulanma amacı ile insanlara uygulama amacı farklılıklar göstermektedir. Hayvanlara yapılan damgalamalarda, sürünün kime ait olduğu belirtilmek istenirken insanlara yapılan damgalamalarda ise onları toplum içinde görünür kılmak ve farklılıkları anlatılmak istenmiştir (Bilgin, 2007, s. 66-68). Damgalama kişinin içinde yaşadığı toplumun normal saydığı ölçülerin dışında yer alması nedeni ile toplumu oluşturan diğer bireyler tarafından saygınlığını azaltıcı bir atıfta bulunmasıdır (Yangın, 2011, s. 3). Bireyin içerisinde yaşadığı toplumsal kuralların dışında yer alması damgalanmasına ve toplum içerisindeki saygınlığının yitirilmesine neden olmaktadır. Toplamlar kendi kimliklerinin inşası sırasında damgalamaya muhtaç kalmaktadır. Kendi kültürel değer ve yargılarını belirlemek isteyen toplamlar damgalama yöntemini kullanmaktadır. Bu sayede grup içi birlik sağlamlaştırmakta ve grup dışı davranış ve değerler inşa edilmektedir. Toplum damgaladığı birey ve gruplar üzerinden kendi kimlik bilincini inşa etmekte ve grup içi iletişimin gücünü artırmaktadır.

Birlik, bir grubun sosyal düzene ve grubun ahlakına ortak tehdit olarak görülen kişilere karşı birleşerek bir topluluk haline gelmektedir. Sonuç olarak, bazı kişilerin damgalanması konformistlerin davranışlarını pekiştiren bir sınır çiziyor. Bu nedenle, topluluğun ahlak duygusu damga, damgalanma ve sapma oluşturulması ile elde edilir (Falk, 2001, s. 45).

Toplamların kendi değerlerini inşası sürecinde üzerinde önemle durdukları konu ve kavramlar farklılık göstermektedir. *Erving Goffman* ise damgalanmayı genel olarak *“itibar edilmeyen özelliklere işaret eden şey”* olarak tanımlamakta ve bireyin toplumsal statüsünün düşmesi olarak nitelemektedir. Goffman, damga kavramını, toplum

tarafından üretilen farklılıklar veya sapma olarak yorumlamakta ve damgalamanın olumsuz bir anlam içerdiğini dile getirmektedir (Goffman, 1963, s. 3). Damgalama eylemi toplumun içine dâhil olmasını istemediği bireylere karşı bir engel olarak kullanılmaktadır. Toplumlar, oluşturdukları kurallara riayet etmeyen bireyleri, dışarıdakiler olarak damgalamaktadır. Toplumsal grupların belirlediği kurallar, grup içi meşru davranışları tanımlamakta ve bu davranışlara uyulmadığı takdirde kişinin grup dışı kalmasına neden olmaktadır. Damgalama olgusu ile toplum içindeki bireylere de meşru hareketlerin haritası çizilmektedir. Bireyin toplum içerisindeki statüsü toplumsal normlara olan uyumu ile paralellik göstermektedir. Tarhan, damgalama eylemindeki amacın, bireyin belirli bir kültür kalıbına oturtulması ve o kültür kalıbının standardının belirlenmesi olduğunu ifade etmektedir (Tarhan, 2010, s. 74-75). Damgalanma eylemi toplumun baskın kısmı tarafından belirlenen kuralların ihlali sonucu ortaya çıkmaktadır. Saillard, damgalanma kavramının 3 farklı nedenden ötürü ortaya çıktığını ifade etmektedir.

Damgalanmaya ilk neden olarak, bedensel ve fiziksel engelleri ve şekil bozukluklarını gösteren Saillard, ikinci neden olarak ise bireyin karakterinin kusurlu ve sapkın olduğu durumlarda damgalanmanın ortaya çıktığını belirtmektedir. Saillard, son sebep olarak ise herhangi bir kabileye ait olma ve sınıfsal içerikli söylemlerin damgalanmaya neden olduğunu öne sürmektedir (Saillard, 2010, s. 14-15). İlk grupta yer alan fiziksel engelli ve şekil bozukluğuna sahip bireyler toplum içerisinde daima bir tiksintiye, acınmaya ve yetersiz olarak algılanmaya maruz kalmaktadır. Bu bireyler kendilerine yapılan damgalamanın ve ayrımcılığın farkındadır ve bu farkındalık ile yaşamlarını sürdürmeye devam etmektedir. İkinci grupta yer alan bireyler ise eşcinseller, akıl ve ruh hastaları, hüküm giymiş kişiler, işsizler ve bağımlılık sorunu olan kişilerden meydana gelmektedir. Bu grupta yer alan bireyler ise toplumsal saygınlıklarını yitireceklerin farkında olduklarından dolayı içinde bulundukları durumu gizlemeye çalışmaktadır. Üçüncü grupta yer alan bireyler ise belirli bir etnik kimliğe, ırka, dine veya ulusa ait olmaları sebebiyle olumsuz söylemlere maruz kalmaktadır. Bu söylemler tarihi bir süreçten gelen ve topluluğun tüm üyelerinin maruz kaldığı önyargı ve kalıp yargılar içeren damgalamalardır (Saillard, 2010, s. 16-24). Damgalama belirli sembol ve anlamların etrafında şekillenmektedir. Bireyin sahip olduğu fiziksel ve karakteristik unsurlar da damgalanma sürecinin oluşmasında etkin bir rol oynamaktadır.

Goffman, *Stigma* adlı eserinde sembollerin bilgi kontrolünün bir parçası olduğunu ileri sürmekte ve diğer birey ve grupları anlamlandırma sürecinde bu sembollerin belirgin olduğunu ifade etmektedir. Bireyin deri rengi, engel durumuna bağlı tekerli sandalye kullanması veya evli olduğunu işaret yüzük taşıması gündelik hayatta kullanılan sembollerin başında gelmektedir. Damgalanan bireyler kendi sembollerini yok sayarak toplum tarafından normal olarak anlamlandırılan sembolleri kullanmaktadır. Eşcinsel bir bireyin homofobik söylemleri kullanarak kendi cinsel tercihini örtme çabası veya entelektüel gözükmek için gözlük takmak bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Fakat bireyin damgalanmadan uzak kalmak adına kendi sembollerini kullanmaması, bireyin ikili ilişkilerden kaçınmak zorunda kalmasına ve kendisinde olan saygınlığının azalmasına neden olmaktadır.

Damgalanan birey toplum tarafından dışlanmakta, aşağılanmakta, hakarete ve saldırıya uğramakta hatta sonu ölümle biten olumsuz olaylar ile karşılaşmaktadır. Damgalanan bireylerde bu durumla baş etmek amacı ile çeşitli yöntem ve teknikler geliştirmektedir. Fiziksel ve şekil olarak bir engele sahip olan bireyler bu damgalarını saklamak amacı ile takma bacak- kol veya plastik cerrahiye başvurabilmektedir. Damgalarını telafi etmek amacı ile vücutlarının başka yerlerine dikkati çekmeye çalışmakta ve damgalı yerlerini hâkim kılmak istemektedir. Bir bacağı kesik olan kişinin futbol oynaması veya kolları kesik olan bir bireyin yüzme sporunda kendini geliştirmek istemesi bu duruma örnek teşkil etmektedir. Damgalı birey toplum tarafından normal olarak addedilen kişiler ile ilişkilerini keserek diğer damgalı gruplar ile bir araya gelmektedir (Goffman, 1963, s. 40-45). Damga yalnızca bireyin kendisi ile sınırlı kalmamakta, bireyin ailesi, akrabaları ve yakın çevresini de etkilemektedir. Bu bağlamda HIV/AIDS ile yaşayan bireyler toplum tarafından çeşitli nefret söylemleri ile damgalanmaktadır. Terzioğlu'na (2004, s. 5) göre;

HIV/AIDS ile yaşayan bireylere yönelik damgalama genellikle, sosyal veya yasal olarak kabul edilmeyen/görmeyen davranışlar ya da cinsellikle ilgilidir. Örneğin, HIV taşıyıcısı bir erkek, homoseksüel ya da biseksüel olarak görülebildiği gibi seks işçisi kadınlarla (hayat kadını/fahişe) birlikte olmuş bir birey olarak görülebilir.

Toplumda HIV/AIDS'lilere karşı olan bakış açısı bir sağlık sorunundan ziyade toplumun sahip olduğu dinsel ve kültürel değerler üzerinden inşa edilmektedir. HIV/AIDS'li bireyler toplum içerisinde eşcinsel veya seks işçisi kadınlarla beraber bir

hayat süren ve toplumun kültürel değerlerinden uzak bir yaşam tarzına sahip kişiler olarak damgalanmaktadır. Toplum içerisinde damgalanmaya maruz kalan bir diğer kısım ise ruh sağlığı bozuk olan kimselerdir. Ruh sağlığında belirgin bozukluğu olan insanlar, toplum içerisinde çoğunlukla farklı olduklarını, hareketleri ve davranışları ile ortaya koyarken, bu farklılık toplumda onlarla ilgili bazı tutumların oluşmasına neden olmaktadır (Bahar, 2007, s. 101). Hastaların önceden kestirilmeyen davranışları toplum içerisinde kaygı uyandırmaktadır. Toplum kendisini rahatsız eden ve endişe uyandıran kişi veya gruplara karşı kalıp yargılar ile hareket etmekte ve çeşitli söylemler ile damgalamakta ve ayrımcı bir tutum sergilemektedir. Benzer şekilde hüküm giymiş ve damgalanmış bir bireyin toplum içerisinde ki saygınlığını artırması oldukça zor olacaktır.

Damgalamanın psikolojik kaynaklarına bakıldığında, insanlar genellikle başkalarının kötülüklerini istememekle beraber başkalarının kötü durumlarını kendilerini iyi hissetmek için kullanma arzusundadır (Yangın, 2011: s.3). Yazılı ve görsel basında hüküm giymiş bireylere karşı oldukça sert, yapıcı olmayan bir dil kullanmaktadır. Yazılı ve görsel basın kullandığı eleştirel dil ile hüküm giymiş kesimlerin toplum önünde damgalanmasına ve saygınlıklarını yitirmesine sebep olmaktadır. Bu sayede yazılı ve görsel basın kullandığı eleştirel dil ile hüküm giymiş kişileri toplum içinde damgalayıp soyutlamakta ve toplumun geri kalan kesimine uyarıcı bir mesaj vermektedir.

1.5. NEFRET SÖYLEMİ ve MEDYA

Bireyler kendi aralarında iletişime geçmek, gündelik hayat pratiklerini devam ettirmek ve her türlü toplumsal ve kültürel değeri aktarmak için dili kullanmaktadır. Dil, toplumların kültürel ve fiziksel devamlılığını sağlamak amacıyla hayati bir öneme sahiptir. Dil sadece bireylerin kendi aralarında kullandığı gündelik, basit bir kavram değil aynı zamanda kitle iletişim araçlarının da toplumların görüş ve düşünce örgüsünü inşa etmek için kullandığı anahtar bir kavramdır. Sözcükler aracılığı ile oluşan dil, iletişimin temel bir taşıyıcısı olarak görülmektedir. Dil toplumların yazılı ve sözlü kültürlerinin de oluşmasında büyük bir rol oynamaktadır. Dil aynı zamanda her türlü toplumsal, kültürel ve inançsal ideolojik değerleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bireyler içerisinde yaşadıkları toplumları kullandıkları dil sayesinde anlamakta,

yorumlamakta ve yeni düşünceler geliştirmektedir. Aynı dil ve ideolojiyi paylaşan bireyler toplum içerisinde uyumlu bir şekilde yaşamaktadır. Bireyin toplumun geri kalan kesimi ile iletişim kurmasını, anlaşmasını veya öteki olarak kodlamasını kitle iletişim araçları sağlamaktadır. Toplumsal gerçekliği ve yaşanan gelişmeleri medyadaki kodlar aracılığı ile yorumlayan birey, kitle iletişim araçlarının etkisinde kalmaktadır. Medyanın sahip olduğu ikna ve toplumları yönlendirme kabiliyeti sebebi ile iktidar açısından vazgeçilmesi mümkün olmayan bir rıza üretim aracıdır (Talimciler, 2012, s. 252). Foucault'a göre de dil, kimin tarafından, hangi konunun, ne zaman, nerede konuşulacağını belirlemekte, sınırlamakta veya mümkün kılmaktadır. Foucault'ya göre söylemin temelinde dil ve dilin nasıl kullanıldığı yatmaktadır. Foucault'ya göre söylem, bireylerin nasıl düşündüğü veya düşündürüldüğü, nasıl hissettiği ve ne yapabileceği hakkında sorular sorarak sonuca ulaşmaya çalışır (Willig, 2008, s. 1-2). Bu bağlamda medya da bireylerin düşünce ve fiili hareketlerini etkileyen, yönlendiren ve şekillendiren bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

İktidar, medyanın toplumu etkileme gücünü kullanarak kendi ideolojik değerlerini meşru bir zemine oturturken aynı zamanda medyanın gücünün etkisi altına girmektedir. Bu ilişkide medya elinde barındırdığı ikna kabiliyeti ve gündem inşa etme becerisi sebebi ile daha güçlü bir konumda yer almaktadır. Medya dilediği haberi gündeme getirip önemli kılarken bir başka haberi de aynı ölçüde önemsizleştirebilmektedir. Toplum ve birey medyanın kendisine aktardığı haberler doğrultusunda bilgi sahibi olabilmektedir. Bu bağlamda medyanın haberi sunuş biçimi, kullandığı dil ve üslup ile herhangi bir konun hakkında toplumu istediği şekilde yönlendirebilmektedir. Bireyler herhangi bir konu hakkında üretilen söylemin dışında hareket etmemektedir. Topluma benimsetilen söylem hakkında aksi iddiaları bulunan birey, medya tarafından damgalanarak dışlanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır (Özkan, 2006, s. 3). Medya elinde barındırdığı özellikler nedeni ile nefret söylemi üretmeye, ayrımcılığa ve ön yargılı düşüncelerin inşasında önemli bir konuma sahiptir. Bu noktada medya, devletin ideolojisini ve icraatlarını meşru kılarken, muhalif düşünenleri ötekileştirmekte ve yok saymakta ve nefret söylemi içeren bir dil kullanmaktadır. Medyanın haberlerde, dizilerde, yarışma programlarında ve reklamlarda kullandığı dil, hâkim grubun söylemidir. Medya içerisinde inşa edilen dil çoğunluğun söylemi olmasından dolayı muhalif bireyler kitle iletişim araçları içerisinde kendilerine yer bulamamaktadır.

Medyanın ürettiği şiddeti ve ayrımcılığı körükleyen söylemler, iktidarın sebep olduğu sorunlardan dolayı meydana gelecek toplum tepkisini, medya aracılığı ile muhalif gruplara yönlendirilmektedir. Bu bağlamda medyanın sıkça kullandığı önyargılı, ayrımcı ve damgalayıcı ifadeler, nefret söylemlerini yaygınlaştırmakta ve ötekileştirmeye sebep olmaktadır.

Medyanın yaygınlaştırdığı nefret söylemleri beraberinde nefret suçlarını da getirmekte ve bu nefret suçları toplum nezdinde meşrulaşmaktadır. Medyanın etkisi ile var olan nefret söylemi ve nefret suçları toplumda ayrışmalar ve parçalanmalar yaratmaktadır. Her türlü nefret söylemini üreten medya, toplumsal barışı sağlamaktan ve demokratik yaklaşımdan uzak, nefreti ve şiddeti körükleyen iktidar aracı olarak bir ideolojik aygıtı dönüşmektedir. Medyanın ırkçı ve ötekileştirici tutumu toplumdaki çok sesliliği bastırmakta ve azınlık gruplara karşı önyargılı davranış ve düşüncelerin gelişmesine neden olmaktadır (Çoban, 2009, s. 4-5). Medya toplumsal iletişim sürecini belirleyen, toplumsal kod ve normları egemen görüş bağlamında inşa eden etnik ve dinsel azınlık gruplarına karşı önyargılı, ayrımcı ve ötekileştirici bir dil kullanarak, iktidarın meşruluğunu dolaylı yoldan sağlamaktadır. Dördüncü kuvvet olma özelliğini yitiren medya her iktidara karşı farklı duruş ve tutuma sahip olarak halk için hükümeti denetleme vazifesinden tamamen uzaklaşmıştır. Sahiplik yapısı nedeniyle ticari kaygılarını ön plana çıkaran medya, varoluş değerlerini hiçe saymakta ve iktidarın ideolojik aygıtına dönüşmektedir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti de gazeteciliğin tanımında medyanın asli görev ve sorumluluklarını şu şekilde dile getirmektedir;

Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz (TGC, 2017).

Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin tanımlamış olduğu gazetecinin görev ve sorumlulukları, günümüz gazetecilik anlayışında tamamen terk edilmiş değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Medya çalışanları yer aldığı basın kuruluşunun ekonomik çıkar ve ideolojik yaklaşımından bağımsız olarak hareket edemez bir hale getirilmiştir. Medyanın piyasa koşullarına, siyasi sansür ve baskılara maruz kalması da egemen

söylemin tekrardan üretilmesine ve dolaşıma sokulmasına neden olmaktadır. Bu sebeple çalışanlar, bağımlı oldukları basın işletmelerinin benimsediği ayrımcı ve şiddet içerikli söylemleri haber dillerinde ve köşe yazılarında kullanmaya devam etmektedir. Gündelik hayatta meydana gelen nefret suçlarının medyada sunuluş biçimi de nefret suçlarının ve söyleminin meşrulaşmasına ve normalleşmesine neden olmaktadır. Medya bazı dönemlerde ayrımcı ve önyargılı söylemleri daha sık kullanmaktadır. Her yıl 24 Nisan tarihinde Ermenilere yönelik nefret söylemleri daha sık dile getirilmekte ve toplumda Ermeni vatandaşlara yönelik var olan önyargılı tutum ve davranışlar daha da artırılmaktadır. Medya sadece azınlık gruplara karşı nefret söylemi içeren bir dil kullanmaz. Aynı zamanda 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi, 29 Mayıs İstanbul'un Fethi gibi tarihi günlerde toplumun hâkim görüşüne hitap eden milliyetçi bir dil de kullanmaktadır (Şensever L. , 2012, s. 30). Nefret söylemi, haber üretim sürecinin her alanında kendisini göstermektedir. Haber kaynağı, haber üretim sürecinde ve nefret söyleminin ortaya çıkışında büyük bir etkiye sahiptir. Haberin kim tarafından nasıl ve hangi söylemlerle aktarıldığı haberin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktada medya kuruluşları haber kaynağından gelen enformasyonu doğrudan aktarmak yerine kendi kurumlarının çıkar ve görüşleri doğrultusunda bir yayın politikası izlemektedir. Gazetecinin sahip olduğu ideolojik görüşü, etnik kimliği ve dinsel inancı haber yazım sürecini belirleyen önemli bir faktördür. Bu bağlamda medyada yer alan haber metinleri haber kaynağından ve haberi kaleme alan kişilerden bağımsız bir metin olmaktan uzaktır. Bu metinler egemen görüşün temsilini ve devamını sağlarken nefret söyleminin üretilmesine de neden olmaktadır. Nefret söylemi medyanın her alanında yer alırken, ayrımcı ve önyargılı dili normalleştirmekte, meydana gelen nefret suçu vakalarını da toplum nezdinde meşru kılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİ

Yazılı ve görsel basın başta olmak üzere tüm kitle iletişim araçlarında şiddet ve ayrımcılık içeren nefret söylemleri sık sık kullanılmaktadır. Gazete ve televizyonlardaki haber metinlerinden reklam, dizi ve yarışma programlarına kadar her alana nüfuz etmiş olan nefret söylemleri, egemen görüşü korumakta ve devamlılığını sağlamaktadır. Siyaset ve spor haberlerinde daha çok tekrar edilen nefret söylemleri büyük bir kitleye ulaşmakta ve etki düzeyini artırmaktadır. Özünde dostluk, barış ve saygı gibi olumlu kavramları barındıran spor, günümüzde geniş kitlelerin takip ettiği bir popüler kültür ürünü olarak nefret söyleminin hem yurt içi hem de evrensel bir ortamda yayılmasına ve benimsenmesine sebep olmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en fazla rağbet edilen spor dalı şüphesiz futboldur. Kitle iletişim araçları futbol aracılığı ile bireyler veya etnik kimlikler üzerinden ayrımcı, şiddet içeren militarist ve milliyetçi bir dil kullanmaktadır (Özsoy,Yıldız, 2013, s. 48). Başta futbol olmak üzere spor ve branşlarını şiddet ve nefretle özdeşleştiren yazılı ve görsel basın, sporu özünden kopartarak bireyler arasında ayrımcı bir davranışın gelişmesine neden olmaktadır.

Spor olarak sadece futbolun benimsendiği, diğer spor branşlarına çok az yer veren spor basını nefret söylemi inşasında ve nefret suçlarının meydana gelmesinde başrol oynamaktadır. Futbolun sadece bir oyun olmasının ötesine geçilerek meta haline getirildiği günümüz popüler kültüründe, futbolun özü hiçe sayılarak her ne olursa olsun başarı, kazan mantığı spor basını tarafından taraftarların zihinlerine yerleştirilmiştir. Türk spor basını kardeşlik, dostluk ve saygı kavramlarını rafa kaldırarak şiddet içeren, ayrımcı bir söylem kullanarak futbolu oyun olma özelliğinden çıkarmıştır. Bu sebeple taraftarların yan yana maç seyrettiği günler geçmişte kalırken, büyük kulüplerin birbirleriyle oynadıkları müsabakalarda tribünler deplasman taraftarına kapatılmıştır. Tribünlerde yer alan taraftarların, kulüp yöneticilerinin ve futbolcuların yaptığı nefret ve şiddet içeren açıklamalar, televizyonlardaki futbol programlarından yazılı spor basınının manşetlerine kadar her alanda tekrarlanmakta ve nefret söylemi yaygınlaştırılmaktadır. Türk futbol medyasının kullandığı dil ve söylem aracılığı ile toplumda yer alan şiddet kültürü yeniden üretilmekte ve bu söylemler aracılığı ile temel ideolojik kavramlar olan milliyetçilik, cinsiyetçilik ve militarist görüşler toplum içindeki devamlılığını

sürdürmektedir (Talimciler, 2010, s. 175). Nefret söyleminin en çok kullanıldığı politika alanında var olan '*Politika bir savaştır*' metaforu futbola uyarlanarak '*Futbol bir savaştır*' söylemi spor basınında benimsenerek müsabakalar savaş terimleri üzerinden aktarılmaktadır. Savaş iki ya da daha fazla düşmanın olduğu stratejilerin ve saldırı teknikleri ve silahların kullanıldığı, liderlerin var olduğu sonu yenilgi ya da zaferle biten bir olgudur (Özer, 2009, s. 179). Türk spor basını da ülke içerisinde gerçekleşen müsabakaları savaş terimleri ile izleyicisine ve okuyucusuna aktarmaktadır. Özellikle dört büyük kulübün kendi arasında oynadığı müsabakalar '*Şampiyonluk savaşı*' '*Dev Kavgışma*' gibi söylemler ile ifade edilmektedir. Bu kulüplerin oyuncuları da birer savaşçı gibi gösterilerek '*Sniper*', '*Savaşa hazır*', '*Füzeci*', '*Keskin Nişancı*' şeklinde ifade edilmektedir. Benzer şekilde kulüplerin teknik direktörleri de bir ordunun komutanı/lideri gibi gösterilerek '*Terim'in İmha Planı*', '*Kocaman'ın savaş taktiği*' '*Güneş bu taktikle Yunanlıları denize dōkecek*' ifadeleri ile anılmaktadır. Bu bağlamda Türk spor basınında kullanılan söylemlerin nasıl bir dönüşüm izlediğini göstermek için Türk spor basınının tarihsel gelişimini incelemek gerekmektedir

2.1. TÜRK SPOR BASINININ TARİHSEL GELİşİMİ

Spor ve basın ilişkisi Osmanlı Devletinin son yüzyılından günümüze kadar devam etmektedir. Fakat günümüz spor basınının ortaya çıkması 1950'li yıllara kadar uzanmaktadır. Osmanlı Devletinde, okçuluk, at binme, kayık yarışları, cirit ve kılıç müsabakaları temel spor dalları olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor orduyu ve askeri, savaşa hazır hale getirmek, vücutlarını dinç tutmak ve talim yapmak amacı ile yapılmıştır. Fakat Osmanlıda yenileşme hareketleri ile beraber Avrupa'dan gelen subay ve öğretmenler değişik spor dallarını da beraberlerinde getirmiş ve Osmanlı toprakları içinde yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Toplum içinde yaygınlaşan ve benimsenen farklı spor dallarının ilgilisi tarafından doğru ve gerçek bir şekilde öğrenilmesi için bu spor dallarının kaleme alınması zorunlu bir hal almıştır. Sporun ne olduğu, nasıl ve hangi koşullarda yapılacağı, kimlerin ne biçimde uygulayacağı gibi belirli özelliklerin topluma anlatılması gerekli bir duruma dönüşmüştür. Aynı zamanda, Tanzimat Fermanından sonra Osmanlı Devleti, Avrupai yaşam biçimini tanıma fırsatı bularak, bu ülkelerde gerçekleştirilen spor dallarından da haberdar olmuştur (Spor Dergiciliği, 1849-1984, s. 203). Avrupa'dan gelen ve ülkede yaşayan azınlıklarında katkısı ile

futbol, voleybol ve özellikle jimnastik gibi yeni ve farklı spor branşları Osmanlı toplumunda yer edinmeye başlamıştır. Bu bağlamda ülkeye gelen yeni spor dalları ile beraber spor basını kavramı da kendisine yer bulmaya başlamıştır. Servet-i Fünun dergisinde yayımlanan Ali Ferruh Beyin kaleme aldığı Eskrim adlı makale Türk spor basınında yazılan ilk spor yazılarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2009, s. 20). Osmanlı dönemi basınında spora yer veren ilk gazete ‘Asır’ gazetesidir. Selanik’te yayım hayatına başlayan Asır Gazetesi dördüncü sayısının ikinci sayfasında ‘Yeni Bir müsabaka’ adlı İngiltere kaynaklı, at ve bisiklet yarışlarından bahsetmiştir (Peker, 2007, s. 38). İlk modern olimpiyatlarının düzenlendiği 1895 yılında Asır Gazetesi olimpiyatlar ile ilgili geniş ve detaylı bir bilgiye yer vermektedir. Türk spor tarihinin ilk spor kitabı olan ‘Jimnastik yahut Riyaziyat-ı Bedeniye’ Galatasaray Lisesi beden eğitimi öğretmeni olan ‘Faik Üstünidman’ tarafından kaleme alınmıştır (Morpa Kültür, 2005, s. 182). Türk spor basınının ilk dönemimde herhangi bir spor dalına ağırlık verilmemiş, aksine yeni tanışılan spor dalları anlatılmaya çalışmıştır.

Türk spor basının ilk yılları Osmanlı Devletinin Balkanlarda milliyetçilik akımları ile uğraştığı, iç ve dış politikada sorunlar yaşadığı bir dönem olmasına rağmen spor basını bu durumdan çok etkilenmeyerek yayım hayatına devam etmiştir. Gazeteler 1910 ile 1913 yılları arasında spor konusuna büyük bir eğilim göstermiştir. Türk spor basınının en önde gelen isimlerinden olan Burhan Felek’in, 1910 yılında çıkardığı ‘Futbol’ dergisi sadece futbol branşı ile ilgili değil diğer spor dallarına da yer vermiştir. Türk spor basınında çıkartılan ikinci spor dergisi de Selim Sırrı Tarcan’ın önderliğinde eğitim ve öğretim ağırlıklı bir politika izleyen ‘Terbiye ve Oyun’ dergisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasvir-i Efkâr gazetesi de 1911 ve 1913 yılları arası spor yazılarını günlük olarak vermektedir. 1913 yılında da Cem-i Bey ‘İdman’ dergisini çıkarmıştır. Büyükelçilik, Bakanlık ve Başbakanlık yapmış olan Suat Hayri Bey ‘Spor Aleminde Paris Mektupları’ başlığı altında Paris’ten haberler geçmekle beraber yurt içinde ‘Şa Şa Şa’ adlı dergiyi çıkarmıştır. (Temiztürk, 2002, s. 276). Türk spor basın tarihinde önemli bir yere sahip olan ‘Spor Alemi’ dergisi 1911 yılında Kasım ayında yayım hayatına başlamıştır. Spor Alemi dergisi spor olgusuna modern yaklaşımın ilk örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. 15 günde bir çıkan ve baş muhabirliğini Burhan Felek’in yaptığı, sporun nasıl ve ne için yapılacağı konusundaki tartışmaların açıklık getirdiği ve geniş bir okur kitlesine sahip olan bir dergi olarak Türk spor basını tarihi

içerisinde önemli bir yere sahiptir. 121 sayı yayın hayatına devam eden Spor Alemi dergisi, İdman dergisinin devamı olarak görülmüştür. Dergi içeriği, futbol, A milli futbol takımımızın ilk çalıştırıcısı Billy Hunter'ın futbol ile ilgili teknik bilgisi, kadınlara yönelik bir spor anlayışı ve sporcuların yaşam öykülerini içermektedir. Ayrıca günümüz Türk spor basınından farklı olarak '*Davis Tenis Turnuvası*', '*Fransız boksör Carpentier'in*' maçları gibi değişik spor dallarına yer vermiş ve ağırlık hiçbir zaman futbol olmamıştır (Türkay, 2000, s. 214). Osmanlı döneminde spor basınında şiddet içeren, ayrımcı bir dil kullanılmamış, aksine yayımlanan makale ve dergilerde spor branşlarına ait teknik bilgiler ve uygulamalı görseller yer almıştır.

Spor yazıları sadece dergilerde değil aynı zamanda gazete yazılarında da yer almıştır. İlk spor yazısını yayınlayan günlük gazete Selanik'te yayın hayatına başlayan *Asır* gazetesidir. Bu yazılar dönemin İngiltere'sinde düzenlenen bisiklet ve at yarışları ile ilgili haberleri kapsamaktadır. Aynı yıllar içerisinde yayın hayatına giren *Hizmet* gazetesinde de Selim Sırrı Tarcan tarafından ilk spor yazıları yayınlanmaya başlamıştır. Hizmet gazetesi, yazılarında spor branşlarını tanıtmakta ve sporun sağlıklı olan olumlu ilişkilerinden bahsedilmektedir. Gazete ve dergilerin kendi sayfalarında yayımladığı fotoğraflar ise Avrupa kaynaklı spor dergileri ve gazetelerden temin edilmiştir. Türk spor basını yayın hayatının başlarında her spor dalına eşit olarak yaklaşmış ve herhangi bir spor dalını merkezine almaktan uzak bir tutum izlemiştir. Fakat Osmanlı topraklarına futbolun girmesi ile yazılı spor basının yayın politikasında da değişiklikler meydana gelmiştir. 1920'li yılların başında A Milli Futbol takımının, başka ülkelerin milli takımlarıyla müsabaka yapmaya başlaması ile birlikte Akşam gazetesi Milli takımın kadrosunun hangi oyuncuların kurulması ile alakalı olarak bir anket gerçekleştirmiştir. İzmir'de yayın hayatına devam eden Yeni Asır, Ahenk ve Anadolu gibi gazeteler de diğer spor branşlarına nazaran futbola daha çok yer vermeye başlamıştır (Türkay, 2000, s. 221). Türk spor basını ilk yıllarında yoruma dayalı bir anlayışı tercih ederek, spor ve spor dalları ile ilgili teknik ve pratiğe dayalı bilgiler aktarmaktadır. Spor basını, erken döneminde nefret, şiddet ve ayrımcı bir söylemden uzak durmuştur. Bu durumun sebebi ise şüphesiz futbol olgusunun henüz fanatik ve holigan bir yapıdan uzak duran ve sadece oyun gözü ile bakılan bir spor dalı olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Türk spor basınının odak noktası haline gelmeye başlayan futbol ile beraber şiddet içeren, ayrımcı ve ötekileştirici söylemler de gazete ve

dergi yazılarında kendisine yer bulmaya başlamıştır. Bu bağlamda bir spor branşı olarak futbolun, ülke içine ne zaman ve hangi şartlarda girdiği, nasıl geliştiği ve şiddet ile nasıl bir bağ kurduğunu açıklamak adına futbolun Türk topraklarındaki tarihsel sürecini incelemekte fayda vardır.

2.1.1. Futbolun Türk Topraklarına Geliş ve Yayılış Süreci

Futbolun, Türk topraklarına geliş serüveni 19. yüzyılın sonlarına uzanmaktadır. İzmir'in liman kenti özelliği taşıması ve o dönemde Osmanlı Devletinin etkin ticaret merkezlerinden birisi olması birçok farklı insanın ve kültürün de İzmir'e taşınmasına sebep olmaktadır. Yaşar Aksoy (2015, s. 50-51) 19. yüzyıldaki İzmir'i anlatırken şu ifadelerle yer vermiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısında İngilizler, Osmanlı Devleti'nden aldıkları imtiyazla yaptırıkları İzmir-Aydın demiryolunun yanında madencilikten havagazına, dokuma sanayisinden yağ sanayisine, ulaşım hizmetlerine sigortacılık ve komisyonculuğa kadar Ege'de son derece yaygın bir ekonomik ağ kuruyorlardı.

İngilizler ve diğer Avrupalı ülkelerin Ege bölgesinde ekonomik olarak bu denli etkin olmaları sahip oldukları boş zaman aktivitelerinin de yayılmasına vesile olmuştur. Bu aktivitelerden en yaygın ve günümüzde popülerliği hala üst seviyelerde olan alan ise şüphesiz futbol olarak karşımıza çıkmaktadır. Futbol, Osmanlı topraklarında ilk olarak Selanik'te oynanmaya başlansa da Cumhuriyet sınırları içerisinde ise ilk olarak 1870'li yılların sonunda İzmir'in Bornova ilçesinde oynanmıştır. Hafta tatilleri ve yaz akşamlarının en büyük eğlencesi haline dönüşen futbol, bölge civarında gittikçe rağbet edilen bir spor dalı haline gelmiştir. İlk olarak Rum ve İngiliz vatandaşlar tarafından oynanan futbol daha sonra ilçe gençlerinin de eğilim göstermesi ile cazip bir spor branşına dönüşmüştür. İzmir'in Türk ve Müslüman gençlerinin de ilgi duyduğu bir spor olan futbol, gerek aile baskısı, gerek o dönem içerisinde hakim ideolojik taassuplar gençleri futbol oynamaktan ve izlemekten men etmiştir (Arpınar, 1992, s. 11). 1894 yılında '*Football Club Smyrna*' ilk resmi futbol nizamnamesi tüzüğü ile İngilizler tarafından kurulmuş, Türk futbol tarihinin ilk futbol kulübüdür. 1899 yılında ise ilk Türk futbolcusu olan Fuat Hüsnü Kayacan ve Reşat Danyal '*Black Stockings*' kulübünü kurmuştur. Fakat bu kulüp dönemin yönetimi ve toplum tarafından futbola olan olumsuz bakış açısı sebebi ile çok uzun ömürlü olmayarak kısa bir süre içerisinde

yasaklanıp kapatılmıştır (Atabeyoğlu, 1991, s. 50). Daha sonra kurulacak futbol takımları gerek ülkenin içinde bulunduğu işgal sebebi, gerekse bir mücadele anlayışı ile toplum tarafından destek görmekte, hatta bazı futbol takımları direk olarak Milli Mücadeleye destek olmuştur. 20. yüzyılın başlarında futbola olan yoğun ilginin artması ve futbola yüklenen olumsuz değerlerin dönüşmesi ile birlikte ülke içinde birçok yeni futbol kulübü kurulmuştur. O dönemki adıyla Mektebi Sultani de okuyan bir grup genç futbol takımı kurma kararı alarak 1905 yılında 'Galatasaray' adlı futbol takımı Ali Sami Yen önderliğinde kuruldu. Türk olmayan yabancı takımları yenmek amacı ile kurulan Galatasaray futbol kulübü milliyetçi bir zihniyet etrafında kuruluş politikasını belirlemiştir. 1900'lü yılların başında kurulan diğer takımlarda da açık veya gizli bir şekilde milliyetçi söylemler yer almaktadır.

Mekteb-i Sultani'nin bir sınıfında Mehmet Ata Bey'in edebiyat dersi sırasında kararlaştırılan kulüp kurma fikrinin en büyük nedeni milliyetçi duygulardır. Ali Sami Yen, Teyfik Sonumut, Reşad Şirvani, Celal İbrahim, Refik Kalpakçioğlu, Bekir Sıtkı Bircan, Emin Serdaroğlu ve Tahsin Nihad "bizde Rumlar ve İngilizler gibi futbol oynayabiliriz" düşüncesiyle ilk adımı attı. Onlara bu adımlarda destek olan iki kişi daha vardı: Bulgar Nikolov ve Sırp Bakiş. Bulgar öğrenci Nikolov aynı zamanda futbol takımının ilk kaptanıdır. Kulübün ilk reisiyse Ali Sami Yen'dir. 1905 yılının Ekim ayında Galatasaray Mekteb-i Sultanisi'nde Ali Sami Bey'in önderlik ettiği 8 genç tarafından spor kulübü kurulmuştur. (Erdin, 2004, s. 18)

Kaynak: (Türk Futbol Tarihi Cilt1 s.16)

Resim 2.1. İlk Türk Futbol Kulübü Olarak 1905 Yılında Galatasaray Lisesi Öğrencileri Tarafından Kurulan Galatasaray'ın İlk Futbol Takımı.

20. yüzyılın ilk yıllarında kurulan futbol takımları bir sonraki yüzyıla kadar varlığını devam ettirmiş, Avrupa'da ve ülke içerisinde önemli başarılar elde etmiştir. İşgal yıllarında kurulan ve Türk futbol tarihinde önemli bir yere sahip olan diğer futbol

takımı ise Fenerbahçe'dir. Bu futbol kulübünün kuruluş hikâyesi de Galatasaray kulübü ile benzerlik göstererek, işgal güçlerine karşı geliştirilen milliyetçi düşünceler etrafında şekillenmiştir.

1907 yılının bir ilkbahar akşamı, yine Kuşdili'nde İngiliz ve Rum futbolcuların bir maçını izleyen hevesli gençlerden Ziya, Ayetullah ve Necip bu sonuncunun Moda'daki evine uğrayıp çay içerken... her üçü birden çay içerken dimağlarına yerleşmiş bir fikri ortaya atıyorlar: (Bizde bir futbol kulübü kuralım!) diyorlar... Mali durumu en müsait olan Ziya: Lüzumlu olan parayı ben veririm deyince diğerlerinin cesareti artıyor ve bu fedakarlığına karşı Ziya'ya (Sen reis olursun!...) teklifinde bulunuyorlar. Ayetullah Katipliği, Necip de Kaptanlık ve Veznedarlığı benimsiyor. (Sert, 2000, s. 93)

Birkaç hevesli genç tarafından kurulan Fenerbahçe futbol kulübü ilk yıllarında yaşadığı maddi sıkıntılar ve siyasi zorluklar sebebi ile sportif başarıdan uzak kalmış ve takımın İstanbul Ligi'ne katılması 1909 yılında gerçekleşmiştir. O dönemki diğer Türk futbol takımlarından olan Galatasaray ile arasında hem maddi hem de futbol deneyimi olarak ciddi farklar bulunmaktadır. İstanbul Ligi'ndeki ilk senesinde hiçbir müsabaka kazanamayan Fenerbahçe, rakip ağları dört defa havalandırmasına karşılık kalesinde on bir görmüştür. Aynı sezon Galatasaray yirmi beş gol atıp iki gol yiyerek şampiyon olmuştur. İki takım arasında ki bu fark hem maddi hem de tecrübe eksikliğini gözler önüne sermektedir. Fakat ilerleyen yıllarda Fenerbahçe spor kulübünün işgal kuvvetleri ile gerçekleştirdiği müsabakalardan galip çıkması ülke içinde milli bir sevinç havasının oluşmasına neden olmuştur. Türk futbol kulüplerinin işgal kuvvetleri ile gerçekleştireceği müsabakalar heyecan ile beklenmeye başlamış ve toplumun futbola olan olumsuz tutumu yerini milliyetçi bir duyguya bırakmıştır. Bu mücadelelerde Fenerbahçe diğer Türk takımları arasından öne çıkarak yaptığı elli maçın kırk birini kazanmıştır (Irak, 2013, s. 41-44). Osmanlı Devletinin işgal altında olduğu dönemlerde hangi Türk takımının maç yaptığı önemsiz bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda önemli olan husus, Türk kimliği altında herhangi bir alanda elde edilecek zaferin, toplumun incinmiş gurunu yüceltmesi ve milli duyguların tatmin edilmesi meselesidir. Futbol üzerinden üretilen milliyetçi söylemler yazılı spor basınından önce toplum tarafından inşa edilmiş ideolojik bir söylem tarzıdır. Müsabakaların işgal altında gerçekleştirilmesi ve zaferle sonuçlanması, bireylerin kendi toplumuna ve yöneticilerine karşı olan bağlılık derecesini artırmaktadır.

Özellikle İstanbul'da, işgal kuvvetlerine mensup askeri takımlarla yapılan maçlarda Türk takımlarının kazandıkları galibiyetler futbolu 'milli dava' haline getirmiş ve milletin kırık gururunu okşayan olaylar olmuştur. İşte bu yüzden futbol ülkemizde çok geniş kitleler tarafından sevilmiş; Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş gibi kulüplerimizin futbol takımları, işgal kuvvetleri takımları karşısında elde ettikleri zaferle milletin gönlünde unutulmaz yerler işgal etmiştir ve bugün tüm yurdu o büyük sevginin ilk tohumlarını işte Mütareke'nin o karanlık günlerinde atmışlardır. (Arpınar, 1992, s. 16)

Türkiye'de futbol, Avrupa ve diğer ülkelere nazaran farklı bir gelişim süreci izlemiştir. Üç büyük kulüp olarak adlandırılan Galatasaray, Fenerbahçe ve Beşiktaş'ın yanı sıra Karşıyaka ve Altay futbol kulüpleri de işgal kuvvetleri ile gerçekleştirdiği maçlarda Türklük bilincini yaymışlardır. Türk topraklarında futbol, ideolojik bir olgunun etrafında şekillenmiş ve daima siyasi bir kimliğe sahip olmuştur. Türk futbol tarihi, Milli Mücadele yıllarının vermiş olduğu milliyetçi zihniyet yapısı etrafında şekillenmiştir. Bu bağlamda Türk spor tarihi toplumsal olaylardan etkilenmiş ve siyasi tarihle de paralel birliktelik göstermiştir. Türkiye'de bu durumun en açık örneği Karşıyaka Spor Kulübü'dür. 'Kaf Sin Kaf' sloganı yıllar boyunca Türk milletinin yabancı egemenliğine karşı göstermiş olduğu direnişin simgesi konumuna gelmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile beraber bu slogan 'Kemalist devrimin' savunuculuğunu üstlenerek gençliği, Atatürk'ün gösterdiği hedef ve ilkeler doğrultusunda ilerlemesini ve bu sayede muasır medeniyetler seviyesine erişimin mümkün olduğunu dile getirmiştir (Talimciler, 2003, s. 53). Futbolun bu denli yaygın olması, geçmişten bugüne popülerliğinin giderek artması ve günümüzde en çok izlenen ve rağbet edilen spor dalı olması sadece milli mücadele yıllarına dayandırmak eksik bir ifade tarzı olacaktır. Cumhuriyetin ilanı ile beraber dönemim Maarif Vekâleti okullarda spor olarak futbolu tercih etmiş ve bu durum spor ile futbolun özdeşleşmesine sebep olmuştur. Milli Mücadele ile beraber batı ülkelerine karşı olumsuz bir tutumun var olması batı sporlarına olan ilgiyi de azaltmıştır. Futbol da her ne kadar batılı ülkelere gelen bir spor dalı olsa da işgal kuvvetlerine karşı elde edilen zaferler, futbolun toplum tarafından tercih edilmesine neden olmaktadır. Karşıyaka spor kulübü, futbol içerisinde etkili olan siyasi ve ideolojik görüşlerin bir temsilidir. Kulübün kendisine seçmiş olduğu renkler, işgal yıllarında toplum içerisinde var olan milliyetçi tepkinin simgesel bir karşılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeşil renk İslam dinini ve Müslümanlığı temsil ederken kırmızı renk ise Türklüğün göstergesidir (Sert, 2000, s. 118). Bu bağlamda Türk spor

tarihi, siyasi gelişmelerden ve toplumsal olaylardan etkilenecek, kendisini bu değerler etrafında inşa etmiştir. Fakat bu durum Türk futbolunu sadece ülke içinde oynanan dünyaya kapalı bir şekilde gelişmesine izin vermemiştir. Üç büyük kulüp olan Galatasaray, Beşiktaş ve Fenerbahçe başta olmak üzere 1923 yılında Türk spor tarihinin ilk federasyonu olan '*Türkiye Futbol Heyet-i Müttehidesi*' kurulmuştur. Aynı yıl, Yusuf Ziya Öñib'in başkanlığında, Türkiye Futbol Heyet-i Müttehidesi olarak FİFA'ya başvuru yapılmıştır. 21 Mayıs 1923 tarihinde Türkiye, FİFA'ya resmen kabul edilmiş ve spor alanında uluslararası ilk katılım gerçekleştirilmiştir. FİFA'ya resmen kabulün ardından, Futbol Heyet-i Müttehidesi bir milli maç için girişimde bulunmuş ve Türk Milli Futbol Takımı 26 Ekim 1923 günü İstanbul Taksim Stadı'nda Romanya Milli takımı ile ilk müsabakasını gerçekleştirmiş ve maç 2-2 beraberlik ile sona ermiştir (Arpınar, 1992, s. 17). Cumhuriyetin ilanı ile beraber spor ve özellikle futbol alanında büyük bir ivme kazanmış ve 1950'li yılların başına kadar yurt genelinde İzmir, Ankara ve İstanbul arası deplasman usulü maçlar oynanmıştır.

Türk spor ve iktidarlar tarihi içerisinde her zaman önemli bir konumda yer alan futbol işgal yıllarında milli duygulara seslenen bir konumda yer alırken, Cumhuriyetin ilanından sonra topluma ve bireye ulaşmada önemli bir rol üstlenmiştir. Yeni bir devletin ortaya çıkması ile beraber oluşan yeni ideolojik fikir ve temsiller futbol aracılığı ile kitlelere ulaşma imkânı bulmuştur. 1950'li yılların başı Türk futbolu için devrim niteliğinde bir olay gerçekleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'ye yaptığı maddi destekler ile kültürel ve ekonomik alanda etkin bir rol oynamıştır. Bu etki ile beraber gelen profesyonelleşme süreci de Türk futbolu için önemli bir mihenk taşıdır. 1950'li yılların sonunda Türkiye Birinci Lig'i kurulmuş ve Anadolu'nun her ilinde futbol kulüpleri kurulmuştur. 1980'li yıllara gelindiğinde futbol, iktidarlar tarafından önemli bir rıza üretim aracı haline getirilerek, bireyleri toplumsal ve siyasal olaylardan uzak tutmak, depolitize etmek amacı ile kullanılmıştır. Siyasi partilerin, oy kaygısı sebebi ile 3.ligler inşa edilmiş ve futbol bir kimlik kazandırma mekanizmasına dönüştürülmüştür (Talimciler, 2010, s. 132-133). 1980'li yıllardan sonra ekonomik alanda yaşanan gelişmelerden sonra Türk futbolu Avrupa'da önemli başarılar elde etmiştir. Bu dönemde futbolda Milli mücadele yıllarında etkisini gösteren milliyetçilik akımı tekrardan canlanmıştır. Talimciler'in (2003, s.53) Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve

Medya ilişkisi kitabında yer verdiği bu tespit, futbolun ülke içindeki öneminin artığının bir göstergesidir;

Avrupa Topluluğuna kabul edilmeyen Türkiye, Galatasaray sayesinde Avrupalı olmuştur. Galatasaray'ın Neuchatel Xamax'ı İstanbul'da 5-0 yenip elemesi ve daha sonra UEFA tarafında yenik ilan edilmesi ile yaşanan süreçte tam bir milli seferberlik ilan edildi. UEFA komisyonunda yer alacak üyelerle bire bir temasa geçildi ve hükümet bizzat bu iş ile ilgilendi. Türkiye'de yaşanan olumsuzluklara karşın sesini yükseltmeyen halk hükmen yenik ilan edilme karşısında galeyana gelip protesto telgrafları yağdırdı. UEFA delegeleri üzerinde etkisi olan Fenerbahçeli başkanlardan Ali Şen Galatasaray için devreye girdi.

Türk topraklarında ortaya çıktığı ilk anlarda gerek dini inançlar gerek toplumsal değerler yüzünden benimsenmeyen futbol, zaman içerisinde bir müsabaka için hükümetlerin devreye girdiği, depolitize edilmiş, tepkisizleştirilmiş halkın bile ilgili mecralara telgraflar yağdırdığı, toplumsal açıdan büyük öneme sahip bir kuruma dönüşmüştür. Türkiye'nin Avrupa Birliğine alınmaması, batılı ülkelere karşı var olan tarihsel düşmanlıklar, futbol alanında elde edilen başarılar ile tatmin edilmiştir. Özellikle 2000 yılından sonra futbolun medya aracılığı ile daha çok izlenme imkânı bulması ve elde edilen uluslararası başarılar, futbolum toplumsal olarak benimsenmesinde ve spor ile özdeşleştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Galatasaray futbol takımının 2000 yılının Mayıs ayında UEFA kupasını ve birkaç ay sonra Süper Kupayı kazanması, Türkiye'yi Avrupa müsabakalarında başarılı bir şekilde temsil etmesi '*Avrupa Fatihi*' olarak anılmasına neden olmuştur. Türk Milli Takımının 2002 yılında elde ettiği Dünya Kupası üçüncülüğü ve 2008 yılında Avrupa Şampiyonasında üçüncü olması futbolun medya ve toplum nezdinde ana spor branşı olarak algılanmasına neden olmuştur. Son yıllarda Avrupa'nın önemli takımlarına transfer olan Türk futbolcular da, Türk spor basınında önemli bir yer kaplamaktadır. Türkiye'de futbolun toplum tarafından benimsenmesi ve yaygınlaşması sürecinde Cumhuriyet dönemi Türk spor basınında büyük bir etkisi bulunmaktadır. Cumhuriyetin ilanını ile birlikte bireye ve topluma ulaşma gücü olarak kullanılan futbol, kitle iletişim araçlarında zaman içerisinde artış gösteren bir ivme kazanarak kendisine yer edinmiştir. Bu bağlamda günümüz spor medyasının kronikleşen söylemlerini ve dilini daha iyi anlamak ve aktarmak adına Cumhuriyet dönemi spor basınına da yakından incelemek gerekli olacaktır.

2.1.2. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası Spor Medyası

Cumhuriyetin ilanı ile beraber spor ve özellikle futbol, yazılı spor basınında önemli bir ivme kat ederek kendisine yer edinmeyi başarmıştır. Cumhuriyetin ilanına kadar geçen süre zarfında futbol, Türk halkının milli duygularına seslenerek toplum nezdinde kendi meşruiyetini sağlamış ve devam eden süre içerisinde popülarlığını artırmıştır. Futbolun günümüzde bu denli rağbet gören bir spor dalı olmasında kitle iletişim araçlarının büyük bir etkisi bulunmaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kitle iletişim araçlarını başlıca gazete ve dergiler oluştururken daha sonraki yıllarda radyo ve televizyon kanalları da futbola 'gereken' önemi fazlası ile vermiştir. Dönem gazetelerinden olan *Akşam* gazetesi başta futbol olmak üzere spor haberlerini birinci sayfadan aktarmıştır. Benzer olarak *Cumhuriyet* ve *Takvim* gazeteleri de spor/futbol haberlerine sıkça yer vermiştir. Yunus Nadi yönetimindeki Cumhuriyet gazetesi 1924 yılından 1930 yılına kadar dördüncü sayfasının iki sütununu spor haberlerine ayırırken 1930'lu yıllardan sonra spor haberlerini tam sayfa olarak yayınlamaya başlamıştır. Spor haberlerini sadece gazete yazılarında değil tematik spor dergilerinde de görmek mümkündür. Cumhuriyetin ilk yılında Ziya Tahir Kevkep tarafından Türkiye İdman Dergisi çıkartılmış ve iki sene yayın hayatına devam etmiştir. (Eriş, 2014, s. 79). İlk uluslararası spor muhabiri ve Galatasaray futbolcusu olan Suat Hayri Ürgüplü tarafından 1926 Nisanı'nda *Şa Şa Şa* dergisi çıkartılmıştır. Haftalık yayın hayatı olan bu spor dergisi alaycı, iğneleyici ve mizah içeren bir dil kullanarak okunma oranını artırmak istese de yayın hayatı 21 sayı sonra erecektir. Benzer bir yayın politikası izleyen *Gol* dergisi, Refik Osman Top tarafından çıkartılmıştır. Refik Osman tarafından kaleme alınan *Yağma Hasan'ın Böreği* adlı sporun bozuk yönlerini ele alan bu yazı Türk spor tarihinde müebbet boykot cezası olarak yargı aşamasında suçlu bulunan ilkyazı olarak yer almaktadır.

1929 yılında çıkartılan *Türk Spor Dergisini* 1932 yılında Yusuf Ziya Öniş ve Sadun Galip tarafından çıkartılan *Olimpiyat* dergisi izlemiştir. Türk Spor Dergisi Cumhuriyet inkılaplarından olan harf devriminden etkilenerek yeni harfler ile yayın hayatını sürdürmüştür. Ulusal bir dergi olmayı amaçlayan Türk Spor Dergisi sadece İstanbul'a değil aynı zamanda Anadolu'da meydana gelen spor haberlerine de yer vermiştir. Kupon ile hediye dağıtımı yapan ilk spor mecmuası olarak yazılı spor basın

tarihinde bir ilke imza atmıştır. Yusuf Ziya ve Sadun Galip tarafından çıkartılan Gol dergisinde ise röportaj ve anket tekniği kullanılmış, aynı zamanda büyük fotoğraf ve kısa haber tarzı ile cumhuriyet dönemi spor dergileri arasında farklı bir yayın politikası izlemiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında günümüzün spor habercilik anlayışını inşa eden bir olay meydana gelmiştir. *Haber* isimli akşam gazetesinin sahibi olan *İzzet Muhiddin*, spor haberlerini son sayfadan vermeye başlamış ve günümüzde devam eden bu geleneğin kuruculuğunu üstlenmiştir. Türk spor basınında önemli bir yere sahip olan *Talat Mithat Hemşehri* tarafından çıkartılan *Kırmızı- Beyaz* adlı dergi tematik spor gazeteciliğinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. 1937 ile 1956 yılları arası yayın hayatını sürdüren *Kırmızı- Beyaz* dergisinde tam sayfa futbol mizahı yapmış ve dergi yayın politikasında futbola ağırlık vermiştir (Vakfi, 1985, s. 9-10). Cumhuriyetin ilk yıllarında yayınlanan spor mecmualarında ağırlık futbol olsa da diğer spor dalları da kendisine sıkça yer bulmaktadır. Cumhuriyet dönemi spor haberciliği anlayışı ile günümüzde var olan spor haberciliği arasında söylem olarak olumsuz yönde gelişmeler meydana gelse de şekil ve biçim olarak büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Türk spor basını 1930'lu yılların başında bir değişim yaşayarak yazı ve haberlerinde profesyonelleşmiş ve kadrolu alanında uzman gazeteciler çalıştırmaya başlamıştır. Günlük gazetelerin, spor ve özellikle futbol haberlerine yer vermeye başlaması ile gazeteler için gündelik haber ihtiyacı doğmuştur. Bu sebeple gazeteler spor ile ilgili bilgileri aktarmak amacıyla sadece spor ile görevli profesyonel spor muhabirlerine ve yazarlarına gereksinim duymuştur. Bu bağlamda da spor basını gazetecilik mesleği içinde profesyonel bir yapıya bürünmüştür (Atalay, 2004, s. 56-58). Spor haberciliğinin kitle iletişim araçları içinde önemli bir yer almaya başlaması, elinde bulundurduğu toplumsal güç ve etki mekanizması haline dönüşmesi, iktidarın gözünden kaçmamıştır. Spor basının, özünde futbolun sahip olduğu bu denli etki gücü iktidar tarafından bir rıza üretim aracı olarak kullanılmış ve bizzat devlet eli ile spor ve futbolla ilgili yayımlar çıkartılmıştır. Devletin bizzat kendisinin çıkardığı dergiler olmak üzere yine devlet tarafından finanse edilen bazı dergi ve yayınlarda bulunmaktadır. Bu dergileri şu şekilde sıralanmaktadır;

Devlet tarafından çıkarılan ilk spor dergisi ise 1935 yılında Türk Spor Kurumu tarafından çıkarılan "Türk Spor Kurumu" dergisidir. Bu dergide spor haberlerinden çok makaleler yayınlanıyordu. Yine bu yıllarda Ankara'da Türk Hava Kurumu'nca yayınlanan "Havacılık ve Spor" adlı dergi de devlet tarafından

finanse ediliyordu (...) Türk Hava Mecmuası 1925'de Tayyare Kurumu'nun 15 günde bir çıkan yayını gençliğe havacılık sporlarını açıklamak amacıyla kuruldu. Fevkalade nüshalarında renkli posterler verdi. 30 Ağustos 1928'de özel sayı çıkardı. Atatürk ve Spor geniş yer aldı. Önderin at üstündeki ilk fotoğrafı ile spor hakkındaki görüşleri yer aldı. (Eriş, 2014, s. 81)

Türk spor basının 1930'lu yıllarının başında profesyonelleşmesi, salt spor muhabirleri ve yazarlarının çalışmaya başlaması ile birlikte, sadece spor haberlerinin ve yazılarının yer aldığı dernek ve ajanslarda kurulmuştur. 1950'li yılların başında *Spor Haberleri Ajansı* kurulmuş ertesi yıl ise *Türkiye Spor Gazetesi* yayın hayatına başlamıştır. Takip eden seneler içerisinde de Tercüman gazetesi büyük boy fotoğraflar kullandığı, renkli ve imzalı bir spor ekini okuyucularına gazetenin yanında vermeye başlamıştır (Demir, 2009, s.21). Profesyonelleşme ile birlikte tiraj kaygısı taşıyan gazeteler, toplum nezdinde popüler olan futbola, haber ve yazılarında daha çok yer vermeye başlamış ve futbolun spor ile özdeşleşmesine neden olmuştur. 1950'li yıllardan sonra tematik olarak yayın hayatına başlayan spor gazeteleri diğer spor dallarına yer verse de futbol merkezi bir konuma oturtulmuştur. Bu bağlamda günümüz spor basınının, sporu futbol olarak algılaması ve algılatması yeni bir yayın politikası değil kökünü geçmişten alan bir gelenektir. Bu geleneğin köklerini sağlamlaştırma sürecinde 1980 yılında basın ve toplumsal alanda yaşanan, teknolojik, ekonomik ve siyasi etkilerin önemi büyüktür. 1980'li yıllar da sadece Türkiye'de değil tüm dünyada ekonomik, kültürel ve toplumsal alanda değişikliklerin meydana geldiği sosyal bir süreci kapsamaktadır. Türkiye, başta ekonomik değişimler olmak üzere, siyasi ve teknolojik alanda meydana gelen değişimlerden payını almıştır.

Ekonomik alanda ortaya çıkan neo-liberal politiklar sebebi ile özel sektöre ve medya alanına büyük ekonomik destekler verilmiştir. Medya alanına verilen bu desteklerle beraber, tek kanal ve iki renkte yayın yapan TRT'nin, kağıttan okuyarak anlattığı futbol maçları devri kapanarak, çok kanallı yayın hayatına başlanmış ve futbol medya içerisinde önemli bir unsur hale gelmiştir. Kitle iletişim araçlarında ve özellikle gazetelerde spor sayfaları artış göstermiş, futbol haberlerinin yoğunlukta olduğu spor gazeteleri artık açık ve net bir şekilde futbol gazetelerine dönüşmeye başlamıştır. Futbol gazeteleri toplum tarafında da rağbet görmüş ve gazeteler başarılı bir okuma oranı yakalamıştır. Futbola sadece yazılı basınında değil aynı zamanda görsel basında da yer verilmiştir. 80'li yıllarıda televizyonlarda spor programları artış gösterirken, futbol ile

ilgili haber, bilgi ve yorumlara ayrılan sürelerde önemli ölçüde artış yaşanmıştır (Bilek, 2010, s. 76). Yaşanan teknolojik gelişmeler Türk spor basını içinde olumlu bir yönde seyretmiş, gazeteler renkli ve gösterişli sayfaları ile okuyucunun dikkatini çekmeyi başaramıştır. Bu dönemde yayın hayatına başlayan *Fotospor* gazetesi Birol Nadir tarafından çıkarılmış ve yüksek okuma oranlarına sahip olmuştur. Fotospor gazetesinin yakaladığı başarıdan sonra Bilgin ve Doğan medya grupları sırayla *Fanatik* ve *Fotomaç* gazetelerini çıkartmıştır (Temiztürk, 2002, s. 202). Bu yayınlar günümüze kadar ayakta kalmayı başarmış, büyük bir okuyucu kitlesi yakalamış ve Türk spor basınının mihenk taşları arasında yer almıştır. Fotospor, Fanatik ve Fotomaç gibi tematik gazetelerin bu başarıyı elde etmesinin altında şüphesiz toplumun futbola gösterdiği büyük ilgi yatmaktadır. Futbol konuşmak, hakkında bilgi sahibi olmak ve bir takımın taraftarı pozisyonu olmak, belli bir kimlik sahibi olmayı da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, herhangi bir spor dalı ile amatör şekilde dahi uğraşmayan, müsabakaları izlemeyen bireyler içinde futbolu takip etmek bir kimlik göstergesi haline gelmiştir. Bu sayede gazeteler yüksek tirajlara ulaşmış ve spor basını gündelik hayat pratikleri içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Futbol müsabakalarını izlemek için stadlara gitmeyen birey, sahip olduğu kimlik bilinci ile müsabaka öncesi ve sonrası yaşanan gelişmeler hakkında detaylı bilgilere ulaşmak ve futbol konuşmak adına spor gazetelerine yönelmektedir. Toplumun futbol hakkında daha fazla ve daha detaylı bilgi edinme isteği, yeni spor/futbol mecmualarının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Toplumun bu isteğine kayıtsız kalmayan, futbola olan ilgiyi ekonomik bir kazanca dönüştüren ve reklam pastasından payını almak isteyen medya patronları, 1980’li yıllarda başta futbol olmak üzere bir çok spor yayını çıkarmıştır. 1982 yılında Ömer Çavuşoğlu *Güneş* gazetesini çıkartmış ve Tercüman ile Milliyet gazetelerini spor muhabiri ve yazarlarını kendi kadrosuna dahil etmiştir. Güneş gazetesi spor ve futbol haberlerine 3 tam sayfa ayırmıştır. Sadece spor haberleri derleyen ve bu haberleri gazetelere ücret karşılığı veren *Türk Spor Ajansı* 1983 yılında kurulmuştur. Türk Spor Ajansı muhabirleri sayesinde elde ettiği haberleri yedi sekiz sayfalık bir bülten halinde gazetelere satmıştır. Benzer bir şekilde bölgesel bir gazete olan *Yeni Asır’ın* sahipleri –Bilgin Medya Grubu- *Sabah* gazetesini futbol ağırlıklı bir yayın politikası doğrultusunda çıkarmıştır. Gazete ve dergi sahipleri futbola olan ilgiyi kazançlı bir mecraya dönüştürmek üzere gazeteye ek veya sadece spor haberlerini içeren tematik spor gazeteleri çıkarmıştır.

Hürriyet grubu 1993'te *Spor* ekini çıkartırken, Sabah grubu ise *Taraftar* gazetesini yayın hayatına kazandırmıştır (Eriş, 2014, s. 83-84). 1930'lu yıllarda spor basının profesyonelleşmesi ile birlikte başlayan süreç 1980'lerde Türk spor basınına altın çağını yaşatırken futbolu spor ile özdeşleştirmesine sebep olmuştur.

Toplumsal gelişmelere paralellik gösteren Türk spor basını yaşanan teknolojik gelişmeler, hükümetlerin neo liberal politikaları doğrultusunda yeni bir formata dönüşmüştür. Gazetenin yayın hayatına devam edebilmesi için yüksek tirajlara sahip olma gerekliliği editörlerin daha eril, milliyetçi ve cinsiyetçi bir dil kullanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda nefret söyleminin Türk spor basını içerisinde kendisine edindiği hayati konumu anlamak amacıyla Türk spor basını içerisinde üretilen ve meşrulaştırılan söylemlerin net bir şekilde ortaya çıkarmak gerekli olacaktır.

2.2. TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİNİN İNŞASI

Kitle iletişim araçları, toplum içerisinde belli bir dine, ırka, ten rengine veya cinsiyet/cinsel tercihi karşı üretilen nefret söylemlerini gazetelerde yazı ve fotoğraf aracılığı ile aktarırken görsel basında videolar ve söylem yolu ile okuyucuya/izleyiciye aktarmaktadır. Bu durum itibari ile nefret söylemleri meşru bir hal kazanırken toplum nezdinde normalleştirmektedir. Birey sahip olduğu kimliği, korumak ve yüceltmek adına öteki olarak benimsediği kesime karşı aşağılayıcı, önyargılı ve damgalayıcı bir dil kullanmaktadır. Bu sayede kendi kimliğini baskın güç olarak inşa etmekte ve ötekileştirdiği kesime de egemen gücün kim olduğunu tehditkâr bir söylem aracılığı ile hatırlatmaktadır. Teknoloji alanında yaşanan olumlu gelişmeler ile beraber kitle iletişim araçları daha fazla kişiye ulaşma imkânı bulmuştur. Benzer bir durum birey içinde geçerli olmuş, daha fazla gazete, televizyon kanalı, sosyal medya mecrası gibi kitle iletişim araçlarına erişim imkânı çoğalmış ve daha kolay bir hale gelmiştir. Birey ilgili olduğu alanla alakalı çok sayıda yayına ulaşma imkânı bulmuştur. Yaşanan bu teknolojik gelişmeler sadece kitle iletişim araçlarının değil aynı zamanda iktidarında dikkatini çekerek bu alana yönelmesini ve kendi çıkarları doğrultusunda kullanmasını sağlamıştır. İktidarlar kitle iletişim araçlarına nüfuz ederek devletin ideolojik bir aygıtına dönüştürmüştür. Bu aygıtla beraber iktidarlar, kendi ideolojik değerlerini, söylemlerini, inşa etmek istedikleri rol model bireyi, kitle iletişim araçları üzerinden üretmektedir. İktidar tarafından üretilen değerler, toplumun büyük çoğunluğu tarafından

kabul görmekte ve sorgulamadan uzak bir anlayış sergilemektedir. Çoğunluğun benimsediği her türlü toplumsal, kültürel ve dinsel değerler kitle iletişim araçları içerisinde yer almaktadır. Yazılı basın, görsel basın ve yeni medya çoğunluğun değerlerini yüceltici söylem ve ifadeler kullanırken toplum içerisinde ki azınlık grupların değerlerini küçümsemekte, aşağılamakta ve bu değerler hakkında stereotip düşünceler geliştirmektedir. Bu düşüncelerin inşa sürecinde kitle iletişim araçları önemli bir rol oynamaktadır. Yazılı ve görsel basında, toplumun rağbet gösterdiği programlar, köşe yazıları, haberler ve değişik formatlardaki yayınlar üzerinden nefret söylemleri sıkça tekrarlanmaktadır. Türkiye’de, bireylerin futbola olan yoğun ilgisi yadsınamaz bir gerçektir. Spor dalları içerisinde en çok haber konusu olan, ülke içerisinde toplum tarafından en çok konuşulan ilgi duyulan ve merak edilen branş şüphesiz futboldur. Futbola atfedilen bu değerler onu yazan, çizen, aktaran, anlatan ve haber yapan Türk spor basınına da kitle iletişim araçları içerisinde önemli bir konuma sahip olmasına neden olmuştur. Spor özünde barış, karşılıklı saygı ve sevgi gibi olumlu kavramları barındıran bir yapı olmasına rağmen, günümüzde neredeyse her spor dalında gerçekleştirilen müsabakalarda argo, küfür, şiddet gibi olumsuz söylemlerin var olduğu bir yapıya dönüşmüştür. Başka bir bakış açısı ile şiddet, argo ve küfür gibi olumsuz söylemlerin var olduğu spor dalları kitle iletişim araçlarında kendisine çok sık yer bulmaktadır. Futbolun özünden uzaklaştırılarak kirlenmesine ve şiddet ile anılmasına sebep olan başlıca kavram nefrettir. Bireyler, dini inançları, etnik özellikleri ve hatta taraftarı oldukları takımlar yüzünden, birbirlerine karşı nefret duygusu beslemektedir. Herhangi bir takımın taraftarı önemsiz nedenler yüzünden diğer takım taraftarları ve oyuncularını ötekileştirmek suretiyle nefret etmekte ve kin duygusu beslemektedir (McGill, 2006, s. 210). Gerek yurt içi gerçekleştirilen müsabakalarda gerek uluslararası düzenlenen turnuvalarda Türk takımlarının diğer ülke takımları ile oynadığı maçlarda nefret söylemi kitle iletişim araçları ile dolaşıma sokulmakta ve bu durum sahada yer alan taraftarlardan televizyondan izleyen seyircilere kadar her alana sirayet etmektedir. Türk spor basınının nefret söylemi inşasında kullandığı üç ana söylem çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; Ataerkil, Militarist ve Cinsiyetçi söylemler olmak üzere toplum tarafından benimsenmiş ve kitle iletişim araçları tarafından yaygınlaştırılmış söylemler olarak Türk spor basını tarafından sıkça kullanılmaktadır.

2.2.1. Türk Spor Basınında Ataerkil Söylem

Ataerkil söylem ve davranış kalıpları ilkel toplumlardan günümüze kadar uzanmaktadır. Arkaik toplumlarda erkek bireyler, kadınlara nazaran daha değersiz ve aşağı bir toplumsal konumda yer almaktaydı. Kadının, ailenin geçimindeki etkin rolü, çocuk doğurma yeteneği ile soyun devamlılığını sağlaması gibi özelliklerinden dolayı arkaik toplumlarda anaerkil bir davranış biçimi hâkim olmuştur. Erkek bireyler kendi cinsleri için tehlikeli olan bu hâkim anaerkil davranışı değiştirmek amacıyla çeşitli yöntemlere başvurmuştur. Erkek, kadının sahip olduğu güçlü toplumsal statüsünü yıkmayı ve kadını toplumsal güç dengeleri içerisinde ikincil bir konuma yerleştirmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkisi günümüze kadar uzanmış ve evrensel bir alanda erkek egemenliği ile sonuçlanmıştır. Ataerkil söylemin hâkim olması ile beraber toplumsal cinsiyet rollerinden, devlet yönetimine, makro alanda da aile içi görev bilincine kadar her alana nüfuz etmiştir (Akal, 1994, s. 14). Günümüzde toplum içerisinde baskın ve karar verici taraf olan, gücü ve idareyi elinde bulunduran, hâkim söylemin belirleyicisi ve yönlendiricisi olan erkek, ataerkil bir zihniyet yapısının koruyucusu ve üreticisi konumunda yer almaktadır. Kaba bir söylem ile ataerkillik erkeğin/babanın aile içerisindeki tüm bireylere hükmetmesi olarak tanımlanmaktadır. Erkek toplumsal yetkiyi zaman içerisinde karşı cinsinden alarak kendi elinde bulundurmuş ve kendi çıkarları doğrultusunda toplumsal bir örgüt yapılanmasını şematize etmiştir. Bu bağlamda ataerkil yapı aile içi rol ve görevleri belirlerken hem mahrem alanı belirlemekte hem de kamusal alanı da kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda inşa etmektedir. Ataerkil söylemin toplumun her alanına güçlü bir şekilde sirayet etmesi ile beraber kadın hem mahrem alanda hem de kamusal alanda dışlanmış, arka plana atılmış ve etkisizleştirilmiştir (Kızılay, 2010, s. 18). Ataerkil söylemin toplum içerisinde bu denli yaygın olması, mahrem alana olan etkin müdahale şansından kaynaklanmaktadır. Bireyin doğumu ile beraber ataerkil yapı tarafından belirlenen toplumsal cinsiyet rolleri devreye girmektedir. Cinsiyete göre kıyafet ve renk tercihi, oyuncak seçimi gibi temel unsurlar toplum tarafından belirlenen kalıp yargılar doğrultusunda uygulanmakta ve zaman içerisinde bireyden de bu kalıp davranışlar şeması içinde yer alması beklenmektedir. Ataerkil düşünce yapısının belirlediği toplumsal cinsiyet rollerinden farklı bir davranış içerisinde bulunan birey, toplum tarafından aşağılanmakta, ötekileştirilmekte ve şiddete maruz bırakılmaktadır. Bu linç

kültürünün toplum içerisinde meşru bir davranış biçimi olarak benimsenmesindeki en etkili yardımcısı şüphesiz kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçları haber ve köşe yazılarını, yarışma programlarını, dizi ve reklam filmlerini ataerkil söylem içerisinde inşa etmektedir. Son yıllarda teknolojik alanda yaşanan ilerlemeler ile birlikte kitle iletişim araçlarının etki gücünü artmış ve bu durum ataerkil ideolojinin de toplum içerisinde daha fazla birey ve gruba iletilmesine ve benimsenmelerine neden olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının her alanında kullanılan ataerkil söylem kendisini en net ve en açık bir şekilde Türk spor basınında göstermektedir. Spor basınının kendi yayınlarında en çok yer verdiği spor dalı olan futbol ataerkil söylemin inşa edildiği, yeniden üretildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir erkek oyunu olarak algılanan ve algılatılan futbol, erkek egemenliğinin ve egemen söylemin devamlılığını sağlamaktadır. Futbol mücadeleye dayalı bir oyun kurgusu olarak üstün olma, mağlup etme gibi iktidar söylemlerini de kendi içerisinde barındırmaktadır. Futbolun salt olarak başarıyla olan bağlantısı, toplumsal düzeyde ataerkil ideolojinin bireye biçtiği başarı olgusu ile aynı düzeyde yer almaktadır. Futbol araç olarak spordan çok bir bedensel eylem modeli haline gelmiş ve yetenek erkek olmak ile özdeşleştirilmiştir. Türkiye’de her ne kadın futbol ligleri olsa da futbol, erkek oyunu olarak görülmüş sertlik, mücadele ve dayanıklılık erkeğe atfedilerek, erkek egemen sistemin devamlılığı sağlanmıştır (Sert, 2010, s. 110). Ataerkil sistem futbol üzerinden inşa ettiği erkek egemen söylemi, kitle iletişim araçları ile toplumsal tabakada yaygın bir hale getirmek ve her müsabaka sonrası gerek spor haberleri gerek televizyonda yer alan spor programları üzerinden yeniden üretmektedir. Türk spor medyası da futbol alanında olduğu gibi erkek egemen bir sistem bulunmaktadır. Futbol müsabakalarında ataerkil bir zihniyet etrafında şekillenen olaylar benzer bir şekilde spor basınında da erkek egemen söylem etrafında şekillenmektedir. Çalışanların çoğunun erkek olduğu Türk spor medyasının söylemleri egemen görüş ve düşüncelerden bağımsız değil tam aksine bu düşünce ve görüşler etrafında şekillenmektedir. Özellikle haber başlıkları ve manşetler ataerkil söylemin en açık ve net bir şekilde gözler önüne serildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹ Kasım 2012 tarihinde Orduspor ve Fenerbahçe arasında gerçekleşen mücadelenin 2- 1 Fenerbahçe spor kulübü lehine sonuçlanması ile Fanatik gazetesi “*Ordu Erkek Gördü*” adlı başlığı ataerkil söylemlerin Türk spor basını içerisinde net bir biçimde yer aldığının kanıtıdır.

(<https://twitter.com/CeydaYanpal/status/267726025415348225/photo/1>)

Resim 2.2. Spor Basında Ataerkil Söylem Örneği

Futbolun ataerkil bir yapı içerisinde inşa edilmesi egemen olan erkek söyleminin sıkça kullanılmasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda mücadele ve dayanıklılığa dayalı olan bu spor dalı galip gelen tarafı erkek, erk sahibi ve iktidar olarak tanımlarken, mağlup tarafı da ikincil bir konumda olan kadın ile özdeşleştirmektedir. “ORDU ERKEK GÖRDÜ” başlığı sadece Orduspor futbolcularına değil Ordu halkına da yöneltilen içinde ataerkil kodların barındığı cinsiyetçi bir nefret söylemini içermektedir. Galip taraf olan Fenerbahçe erkek, güç sahibi ve baba konumuna yerleştirilirken mağlup olan Orduspor ise güçten yoksun, itaatkâr bir kadın söylemi altında ifade edilmektedir. Atılan bu başlıktan sonra Orduspor yöneticileri ve taraftarları Fanatik gazetesine tepki gösterip boykot kararı almıştır. Bu tepkiye gerek tiraj gerek ise itibar kaygısı yüzünden tepkisiz kalamayan gazete yöneticileri bir tekzip yayınlayarak özür dilemiştir. Fakat bu özür gazetesinin yayın politikasını, nefret söylemi içeren ifadeler kullanmasını engelleyici bir durumdan ziyade günü kurtarmak amacı ile gerçekleştirilmiş bir eylemden öteye geçememiştir.

Futbol içerisinde var olan ataerkil söylem sadece müsabaka öncesi ve sonrası meydana gelen gelişmelerde değil, futbola ait olan her alanda kullanılmaktadır. Bu bağlamda futbol baştan ayağa erkek egemen kodları ile donatılmıştır. Futbolun oynanabilmesi için en temel malzemeler bile ataerkil söylem içerisinde kendisine bir yer bulmuştur. Futbolun savaş terimleri ile dile getirilmesi futbola dair her nesnenin de bu terimler aracılığı ile ifade edilmesine sebep olmuştur. Futbolda en temel unsur olan *top*, silah ile özdeşleştirilmiştir. Hedef alınan alanın kale olması ve hedefe ulaşmak için

şiddet uygulanan bir topla fethedilmesi, yani gol atılması, oyunun güç ve mücadele ile olan yakın ilişkisini belirtmektedir. Güç ve mücadelenin olduğu her alana erkeğin ilişkilendirilmesi, futbol topuna cinsel bir anlam yüklemektedir. Futbol topunun güç ve şiddet uygulanarak hedefe götürülmesi onu erkek dışı bir konuma yerleşmesine sebep olmaktadır. Keskin hatları olmaması, nereye nasıl gideceğinin belirsizliği sebebi ile güvensiz bir durumun oluşması topun, dışı ve gey olarak anılmasına neden olmuştur. Futbol müsabakaları sonrası mağlup olan kulübün teknik direktörü, yöneticileri, futbolcuları veya taraftarları “*top, bizi sevmedi*” söylemini sıkça kullanmaktadır. Mağlubiyetin sebebi saha içerisindeki futbolculardan ziyade futbol topuna indirgenmekte ve top ötekileştirilerek güvensiz bir konuma yerleştirilmektedir. Futbol topunun bile ötekileştirildiği ataerkil söylem içerisinde kadın kendisine biçilmiş olan cinsiyet rolleri sebebi ile futbola elverişli bir konumda yer almamaktadır (Candansaray, 2010, s. 75). Türkiye’de erkek egemen söylemlerin inşasında futbol aracı bir konumda yer almaktadır. Futbol ile ilgili olan her şey erkek egemen söylemi çağrıştırmakta ve erkek olmak anlamına gelmektedir. Futbol oynamak, futbol konuşmak, futbol izlemek bireyin ataerkil toplum içerisinde kendisine biçilen rolleri yerine getirmesi anlamı taşımaktadır. Bir grup erkek bir araya gelip futbol oynadığı veya izlediği zaman erkek egemen söylemin bir ritüelini gerçekleştirmektedir. Futbol sadece oynayan, izleyen veya konuşan bireyler etrafında değil saha içinde müsabakayı yöneten hakemler etrafında da ataerkil söylemleri inşa etmektedir. Futbol müsabakası içinde hakem, ataerkil sistemde var olan *ata’nın* karşılığı konumunda yer almaktadır. Saha içindeki düzeni sağlayan ve tabuların koruyucusu olan hakem, düzeni ve tabuyu bozmak isteyen futbolcuyu cezalandırma yetkisine sahiptir. Fakat saha içinde iktidar olan hakem her iki takıma da eşit mesafede olduğu için sahadaki oyuncudan tribündeki seyirciye kadar her kesimin nefretini üzerinde hissetmektedir.

Saha içerisinde ata, baba konumunda yer alması, vereceği olumlu bir kararda onu erk sahibi merhametli bir bireye dönüştürürken aksi bir durumda verdiği kararda ise şefkatten yoksun, acımasız bir baba olmasına neden olmaktadır. Hakemler müsabaka sonrası mağlup olan kulüp futbolcuların, idarecilerin ve taraftarların gözünde tarafsız olmamakla ve hâkim kurallara uyumamakla suçlanmaktadır. Mağlubiyetin faturası hakeme kesilir ve saha içerisindeki iktidar sahibi o birey müsabaka sonunda aşağılayıcı, nefret ve şiddet içeren bir dile maruz kalarak ötekileştirilmektedir. Bu durum tribünlerde

slogan haline getirilerek *İbne Hakem* söylemi sıkça dile getirilmektedir. Hakemin yanlı bir davranış sergileyerek, saha içindeki ata-baba figürü taraftar, futbolcu ve kulüp yöneticileri tarafında yok sayılarak ataerkil söylemler çerçevesinde dışlanmakta ve nefret söylemine maruz bırakılmaktadır (Candansaray, 2010, s. 76). Benzer bir şekilde Türk takımlarının diğer ülke takımları ile gerçekleştirdiği müsabakalar sonucunda alınan olumsuz sonuçların müsebbibi olarak hakemler gösterilmektedir. Böyle bir olay karşısında da Türk spor basını ataerkil zihniyetin inşa ettiği söylemler içerisinde hakemin ait olduğu millet, dini inanç veya herhangi bir etnik unsurunu ön plana çıkartarak ötekileştirmekte ve nefret söylemi içeren ifadeler yöneltmektedir. Sonuç olarak erkek egemen sistem kendi devamlılığını sağlamak, toplumsal rızasını üretmek ve kendisini toplum nezdinde meşru kılmak adına futbolu bir araç olarak kitle iletişim kanallarıyla kullanmaktadır. Günümüzde futbol ataerkil düşüncenin koruyuculuğunu ve devamlılığını üstlendiği, erkek egemen ideolojinin bir aygıtı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. Türk Spor Basınında Militarist Söylem

Militarist düşünce, toplumu şekillendirmek amacıyla askeri değerleri toplumsal değerler ile bütünleştirmeyi amaçlayan bir devlet ideolojisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Militarizm, toplumun her kesimine hitap eden, kadınıyla erkeği ile çocukluk yaşlarından itibaren başlayarak, bireyin askeri değer ve kurallar çerçevesinde yetişmesini ve yaşamasını güden ideolojik bir değerler bütünüdür. Bu bağlamda militarizm bireyin asker gibi yaşamasını isteyen, askeri kuralların dışına çıkmasını yasaklayan bir yaşam formu oluşturmaktadır. Birey gündelik hayat pratikleri içerisinde gerçekleştirdiği eylemleri askeri değerler etrafında şekillendirmektedir. İktidarlar, bireyin militarist hayat tarzını benimsemesi için her daim sanal veya gerçek düşmanlar inşa etmektedir. Çünkü militarist düşüncenin vuku bulması ve toplum nezdinde kabul görmesi ancak bir düşman tehdidi altında mümkün olacaktır. İktidarlar, militarist düşünce tarzını, toplumu her zaman savaşa hazır tutmak maksadı ile değil aynı zamanda itaatkâr ve disiplinli bir toplum meydana getirmek için kullanmaktadır. İktidarlar tarafından inşa edilen suni savaş tehditleri militarist ideolojinin devamlılığı ve kendisini yeniden üretmesini sağlayan en etkin araçtır (Belge, 2011, s. 150-151). Türk halkı ordu ve askeri kavramlara karşı duygusal bir bakış açısı gelişmektedir. Asker ve ordu

kavramları toplum nezdinde milli bir şuurun oluşmasına, tarih bilincinin gelişmesine de sebep olmuştur. Toplum içerisinde askerlik, para karşılığı yapılan bir meslek olmaktan ziyade Türk olmanın gerektirdiği bir kimlik şartı olarak algılanmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra yaratılmak istenen militarist toplum ve birey modeli başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiş ve toplum, *Her Türk Asker Doğar* söylemlini benimsemiştir.

Cumhuriyetin ilanı ile beraber kitle iletişim araçları, cumhuriyet değer ve inkılaplarının topluma tanıtıldığı ve kabul ettirilmeye çalışıldığı ideolojik bir devlet aygıtına dönüşmüştür. Topluma askeri değer ve ilkeler doğrultusunda bir yaşam formu sunan militarist düşünce, kitle iletişim araçları içerisinde kendisine yer bulmuştur. İkinci meşruiyet ile beraber Türk halkını, batılı hayat tarzına hazırlama çabaları kendisini ilk olarak batıya ait spor dallarında göstermektedir. Jimnastik, futbol, gülle atma ve atletizm gibi sporların ülkeye getirilmesi ile hedeflenen batı tarzı hayat anlayışının toplum içerisinde daha kolay bir şekilde yerleşmesine vesile olacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda hedefe ulaşma konusunda bir araç görevi gören yeni spor dalları ulusal bir görev haline dönüşmüştür. Bu spor dallarında, işgal devletlerine karşı elde edilen galibiyetler toplum içerisinde yapay bir zafer duygusu inşa etmiştir. Toplumun futbol oynaması, gülle atması, atletizm ve jimnastik yapması bir spor uğraşından çıkarak işgal altındaki ülkesi için yaptığı milli bir ödev dönüşmüştür. Beden olarak güçlü ve diri olmak, düşman ile gerçekleştirilecek herhangi bir olası savaş anında toplumun fiziksel olarak hazır olmasını sağlayacaktır. Kısacası her bireyin sporla uğraşması ve beden eğitimi gerçekleştirilmesi onu düşmana karşı zinde tutacak bir eylem olarak görülmektedir. Batılı tarz spor dalları ile beraber birey, *eski ve geri kalmış* kimliğinden kurtulacak hem de bedenini eğiterek olası bir savaş durumunda fiziksel olarak hazır bir hal alacaktır. Cumhuriyet değerleri ile yeni bir kimlik inşa etmek isteyen dönemin iktidarı, sporu bedensel eğitim aracı olarak kullanmıştır. Sporun bu tarz militarist söylemler etrafında inşa edilmesi Selim Sırrı Tarcan önderliğinde *Türk Yurdu* dergisinde yayınlanan yazılar ile başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir (Belge, 2011, s. 691). Selim Sırrı Tarcan (Tarcan, 1914) 19 Şubat 1914'te derginin 59 sayısında yayınladığı şu yazı Türk spor basının doğumundan bugüne kadar geçen süre zarfında militarist söylemlerin etkili olduğunu göstermektedir.

Eğer yaşamak istiyorsanız gençleri yetiştiriniz... Pazularına müracaat ediniz, onlara hayat ile mübareze edebilecek kuvveti veriniz, kollarını sıktıkları,

adalelerini şişirdikleri zaman nefeslerine itimat edebilsinler; ciğerleri ber-heva'yı gurur ile genişlesin, görsünler ki kollarında kuvvet vardır ve bu kuvvetle sulh zamanında çapa, harp zamanında tüfenk de taşınabilir ve bu iki şey biraderdir.

Türk spor basını ilk yıllarında sporu, tüketim kültürü veya serbest zaman değerlendirme aktivitesi dışında askeri bir hazırlık ve hayat şartları ile mücadele alanı olarak görmüştür. Spor bireyi otoriteye itaat etme ve yaratılan sanal düşmana karşı hazır bir durumda yer almasını sağlayacak aktivitelerin başında yer almaktadır. Spor bir amaç değil bir araç olarak görülmektedir. Her kavramda olduğu gibi sporda dönemin gerektirdiği şartlar içerisinde kendisine bir anlam bulmuş ve bu değerler üzerinden ideolojik bir yapıya bürünmüştür. Türk Yurdu Dergisi'nin 67. Sayısında yer alan şu metin sporun sadece spor olmadığını aynı zamanda Türk olmanın yani güçlü olmanın gerektirdiği bir vazife olduğunu ifade etmektedir.

Evet Türk Gücü hususiyle bir cemiyet değildir. Bir jimnastik kulübü hiç! Türk Gücü ne Alman jimnastiğinin müdafii, ne İsveç, Müller usulünün dellalı, ne İngiliz sporunun ilancısıdır. Türk Gücü bütün memleketi kavramak, memleketin bütün gençliğini, dinçliğini kucaklamak isteyen milli bir müessesedir. Jimnastik vasıtasıdır. Maksat değildir. Maksat pehlivanlık, canbazlık değildir... Maksat hatta milleti sade müsellaah bir millet bile yapmak değildir. Maksat milleti silahşör bir millet haline koymak, maksat hatta daha büyük, daha büyük, daha büyüktür ki, yine 'Türk'ün gücü her şeye yeter, Türk'ün gücü dünyayı bükür!' maksadı söyler. (Tarcan, 1914)

Türk sporunun iktidarlar tarafın kullanılması, iktidarlarının kendi değerlerini spor aracılığı ile topluma dikte etme çabası sadece Osmanlı Devletinde değil aynı zamanda Cumhuriyet döneminde de görülmektedir. Cumhuriyet, yeni bir kimlik inşası için sporu temel unsurlardan birisi olarak görmüş ve merkezi bir konuma oturtmuştur. Bireyin spor ile sağlıklı bir vücuda ve sağlıklı bir zihinsel yapıya sahip olabileceği ileri sürülmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında sporda herhangi bir ayrım söz konusu olmamış ve genel olarak tüm branşları ve özellikle olimpik spor dallarını önemsenmiştir. Fakat ilerleyen yıllar içerisinde futbola olan ilginin artması ile beraber spor futbol ile özdeşleştirilmeye başlanmıştır. 27 Mayıs 1960 yılında Demokrat Partiye yapılan askeri darbe sonucu ülke idaresi asker ve orduya geçerken, toplumsal açıdan önemli bir yer kaplayan futbolda darbeden etkilenmiştir. Askeri darbe ile beraber Futbol Federasyonu yöneticileri istafaya zorlanmış ve yerlerine ordu içerisinde yer alan askerler getirilmiştir. Dönemin darbeci subaylarından Albay Muhterem Özyurt Federasyon başkanı olarak göreve

getirilmiştir. Darbe hükümeti futbolu kendi icraat ve çıkarları doğrultusunda kullanmaya başlamış ve ihtilalden 12 gün sonra Türkiye ve İskoçya arasında bir milli maç düzenlenmiştir (Atabeyoğlu, 1991, s. 287). Futbol, darbe hükümetinin kendisini toplum nezdinde benimsenmesi için bir araç olarak kullanılmıştır. Türkiye ve İskoçya arasında yapılacak müsabaka öncesi Cemal Gürsel'in dönemin milli takım futbolcuları ile bir araya gelip bir toplantı düzenlemesi ve telkinde bulunması futbolun militarsit düşünceleri yayan değil aynı zamanda besleyen ve koruyan bir yapıya sahip olduğunu da göstermektedir.

Yarın milli bir maça çıkacaksınız. Size şimdi anlattım, memleketin durumunu biliyorsunuz; yeni bir Türkiye kurmak için yola çıktık. Bunun içinde daha rahat bir ortamda çalışmamız lazım. Şimdi milli bir maç var önümüzde. Bu maç bizim dönemimizin ilk milli maçı, yani bizim prestijimiz demektir bu. Bizim rahat çalışabilmemiz, bizim prestijimizin gölgelenmemesi için sizin yarın bu maçı kazanmanız lazım. Sizleri buraya bunun için çağırdım. Yarın, maçı mutlaka kazanmanız, ona göre oynamanız maça bu şuurla hareket etmeniz lazım. (Doğan, 1989, s. 136)

Cumhuriyet tarihinde gerçekleştirilen darbeler toplumsal olarak her alanda etkili olduğu gibi spor ve özellikle futbol alanda da etkili olmuştur. Ülke içerisinde yaratılan siyasi çatışmalar, ekonomik sorunlar ve istikrarsız idare ile 12 Eylül 1980 sabahı asker ve ordu merkezli bir darbe daha gerçekleştirilmiştir. 12 Eylül darbesi ile beraber futbol günümüz şekline bürünmeye başlamıştır. Darbe ile beraber yükselmeye başlayan futbol, Turgut Özal yönetimi ile neo-liberal bir politika izleyerek hem ekonomik olarak hem de toplumsal bazda önemli adımlar atarak popüler kültürün önemli bir parçası haline gelmiştir. 12 Eylül öncesi toplumun siyaset ve politika ile olan ilişkisi futbol aracılığı ile azaltılmak istenmiştir.

Futbolun 1980 askeri harekatı sonrasında kitleleri depolitize etmek amacı ile kullandığını ve yerine getirdiği bu ideolojik işlev sayesinde geniş kitleleri eğlendirerek/meşgul ederek var olan toplumsal sorunlar üzerinden düşüncelerini engellemek sureti ile ülke içinde yaratılmaya çalışılan huzur ve güven ortamının önemli bir bileşeni olduğunu görürüz. (Talismciler, 2005, s. 148)

İktidar tarafından üretilen militarist söylem sadece haber başlıklarında veya söylemlerinde kullanılarak değil bizahiti bir kurumu kullanmak sureti ile gerçekleşmektedir. Birey bu söylemler aracılığı ile kendi hayatına askeri değer ve kurallar doğrultusunda inşa ederken aynı zamanda otoriteye karşı itaatkar bir tavır

sergilemektedir. Futbol aracılığı ile militarist söylemi yayan iktidar kendi rızasını üretmekte ve yenilemektedir. Kitle iletişim araçları da özellikle Türk spor basınında bu tür söylemlere sık bir şekilde yer vermektedir. Müsabakalar askeri terim ve fiğraflar ile verilmekte, futbolcu asker, teknik direktör ise bir komutan edasıyla gazete sayfalarında yer almaktadır. Müsabaka içerisinde takıma adına olumlu işler yapan ve galibiyette önemli bir rol oynayan futbolcu ise kahraman bir asker şeklinde resmedilmektedir.

Resim 2.3. Türk Spor Basınında Militarist Söylem Örneği

Sadece bir futbolcu transferi haberi aktaran Fanatik gazetesi '*Aslan Bombayı Patlatıyor*' başlığı ile şiddet içeren militarist bir dil kullanımı gerçekleştirmektedir. Futbol alanı yazılı ve görsel basın tarafından militarist söylem ve ifadelerin en sık kullanıldığı alanların başında gelmektedir.

Resim 2.4. Türk Spor Basınında Militarist Söylem Örneği

Yine militarist söyleme örnek olarak gösterilebilecek ‘*Vurucu Tim*’ başlığı aslında Galatasaray Futbol Kulübünde oynayan oyuncularını kastetmekte ve bu oyuncuların oyun içerisindeki performanslarını askeri bir deyim ile aktarmaktadır. Türk futbol basını özellikle 4 büyük kulübün kendi arasında gerçekleştirdiği maçları *cephe*, *operasyon*, *keksin nişancı* gibi askeri terimler ile aktarmakta ve militarist söylemi yazılı basın içerisinde sık bir şekilde dile getirmektedir. Toplum tarafından da benimsenen bu yaklaşım iki kulüp arası taraftar, oyuncu ve kulüp idarecileri arasında var olan gerginliği artırmakta ve toplum içerisindeki kutuplaşmayı su üstüne çıkarmaktadır. Birey artık iktidarın siyasi varlığını tartışmak yerine futbol üzerinden bir tartışma ortamı yürüterek toplumsal olay ve sorumluluklardan uzak kılınmıştır. Türk basınında yer alan militarist söylemler ile depolitize edilmiş, itaatkar, askeri değer ve kurallar çerçevesinde günlük eylemlerini gerçekleştiren bireyler inşa edilmektedir.

2.2.3. Türk Spor Basınında Cinsiyetçi Söylem

Toplumun her alanında yaygın bir davranış biçimi olan ve kalıpyargılar ile desteklenen cinsiyetçi söylem kitle iletişim araçları içerisinde de yer almakta ve sıkça kullanılmaktadır. Ataerkil bir zihniyetin ürünün olan cinsiyetçi söylemler haber metinlerinden, eğlence programlarına kadar her alanda kendisini hissettirmektedir. Zaten erkek egemen bir alan olan spor ve futbol ise cinsiyetçi söylemlerin aleni bir şekilde dile getirildiği haberi yazan ve okuyan bireylerin bu söylemleri normalleştirdiği ve benimsediği açık bir şekilde görülmektedir.

Cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrımcılığı ifade eder. En geniş anlamıyla terim kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyetine dayalı olarak geliştirilen kalıpyargıları içermekle birlikte özünde kadının cinsine yönelik ayrımcılığın kendisidir. Cinsiyetçilik, kadını toplumda ikincil ve aşağıda gösteren bütün tutum, davranış ve etkinlikler ve bunları yeniden üretmek için bütün kuramsal ve ideolojik olanakların kullanılmasıdır. (Timisi, 1997, s. 24)

Cinsiyetçi söylem kadını toplum içerisinde ayrımcı ve ötekileştirici bir konum edinmesine neden olmaktadır. Kadın, ona biçilen toplumsal cinsiyet rolleri gereği arka planda kalmakta ve ona ait her türlü fiziksel ve psikolojik özellikler erkek egemen söylem içerisinde bir hakaret unsuru olarak kullanılmaktadır. Cinsiyetçi söylemlerin argo ve küfür içeren bir şekilde dile getirildiği ortamlardan bir tanesi de şüphesiz stadyumlarda taraftarların yer aldığı tribünlerdir. Taraftar, bağlı olduğu kulübün

üstünlüğünü erkek egemen söylemler etrafında inşa ederken, rakip taraftar, oyuncu ve hakemleri eril olmayan dişil vasıflarla donatmaktadır. Düşman olarak tasvir ettiği öteki grupları orospu, ibne, döneke gibi cinsiyetçi söylemler ile tanımlamaktadır. Yine oyun içerisinde gerçekleşen futbola özgü tanımlamalarda cinsiyet içerikli söylemlerden nasibini almaktadır. Müsabaka sırasında herhangi bir takımın gol atması sokma, girme delme olarak tanımlanırken maç sonunda galip olan takımın taraftar, oyuncu ve kulüp yöneticileri bir tezahürat haline getirdikleri koyduk mu söylemini sık bir şekilde kullanmaktadır. Erkek egemen söylemler içerisinde yer alan bu tür slogan ve tezahüratlar aynı şekilde erkek cinselliğini çağrıştırmaktadır. Benzer şekilde oyun içerisinde beşlik atmak veya yemek olarak tabir edilen topun rakip futbolcunun bacak arasından geçirilmesi durumu da erkek cinsel kimliğini ön plana çıkartmaktadır. Bir futbolcunun rakibinden beşlik yeme sureti ile ekarte edilmesi o futbolcunun erkeksi özelliklerine ve cinsel kimliğine vurulan bir darbe olarak algılanmaktadır. Aynı şekilde kalecinin koruduğu kale, takımın ve taraftarın namusu olarak algılanmaktadır. Bir futbol müsabakası erkekliğin kanıtlanabileceği bir olgu olarak tanımlanırken akis bir durum olarak erkeksi özelliklerin kaybedileceği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Bora, 2009). 12 Aralık 2016 tarihinde gerçekleşen Antalyaspor- Fenerbahçe müsabakası sonunda Antalyaspor'un aldığı 1-0 lık galibiyetin ardından stat içerisinde Nuri Alço'nun filmlerinde yer alan tecavüz sahnelerinde kullandığı müzik çalınmıştır. Çalınan müzik Antalyaspor'un elde ettiği bu galibiyeti rakip takıma karşı gerçekleştirilen bir tecavüz olarak nitelemiştir. Gerek saha içerisinde gerek saha dışında yer alan cinsiyetçi söylemler Türk spor basını içerisinde de yer almaktadır. Türk spor basını ve çalışanlarının, haber metinleri, manşetleri ve köşe yazılarını sokak ağzı ile kaleme alınmasından dolayı cinsiyet, argo ve küfür içeren her türlü söylemin gerek üstü kapalı gerek ise direk bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

(<https://ofpof.com/spor/turk-futbolundan-en-komikveunutulmaz-15-gazete-manseti> Erişim:17.05.2017)

Resim 2.5. Türk Spor Basınında Cinsiyetçi Söylem Örnekleri

Türk takımlarının Avrupa’da gerçekleştirdiği müsabakalar sonucunda elde edilen zaferler erkek egemen söylem çerçevesinde verilirken alınan mağlubiyetler ise argo ve küfür içeren cinsiyetçi bir yaklaşımla verilmektedir. AMK gazetesin kendisini Açık Mert Korkusuz şeklinde tanımlamasına rağmen toplum içerisinde bir küfrün kısaltması şeklinde algılanmaktadır. Kadının cinsel organı üzerinden yapılan bu cinsiyetçi söylem hem gazetenin adını simgelerken aynı zamanda bir küfür içeriği taşımaktadır. Yine bir Türk takımının Avrupa’da gerçekleştirdiği müsabaka sonrası elde ettiği galibiyet erkek egemen söylemi kapsamında cinsiyetçi ve argo içeren bir söylemle verilmiştir. *Kol Gibi Geçirdik* başlığı altında erkek cinselliğine vurgu yapılmakta ve mağlup edilen diğer futbol takımı dişil özellikler ile donatılarak nefret söylemine maruz bırakılmaktadır. Türk spor basınında kanıksan bu durum cinsiyetçi söylemleri yaymakta, ataerkil ideolojiyi sağlamlaştırmakta ve erkek hegemonyasının devamlılığına hizmet etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK SPOR BASININDA NEFRET SÖYLEMİNE İLİŞKİN ANALİZLER

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu çalışmada nefret söylemi ve türleri ele alınarak nefret suçunun ortaya çıkışı ve bu terimlerin tarihsel süreç içerisindeki gelişimiyle günümüzdeki yansımalarının Türk spor basını içerisindeki kullanım şekli ele alınmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde nefret, nefret kavramı ve nefret söylemi incelenerek nefret söylemi türlerinin ortaya çıkışı incelenmiştir. Nefret söylemi türleri içerisinde yer alan ayrımcılık, önyargı, kalıp yargı, homofobi, zenofobi ve damgalama kavramları ele alınarak nefretin, söyleme dönüşüm süreci incelenmiştir. Nefret söylemi ve türlerinin kitle iletişim araçları içerisindeki sık dolaşımı, bu tür söylemlerin toplum nezdinde daha kolay bir şekilde kabul görmesine ve benimsenmesine sebep olmaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde Türk spor basınının tarihsel gelişimi ve ilk spor yayınları ele alınmıştır. Türk spor basınının ilk yıllarında yer alan mecmuaların her spor dalına eşit şekilde yaklaşımından, sporun sadece futbol olarak algılandığı ve spor basınının da tarihsel süreç içerisinde futbol basınına dönüşümü anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu süreç içerisinde Türk spor basınının haber metinlerinde inşa ettiği ataerkil, militarist ve cinsiyetçi dil, nefret söylemi kavramının oluşmasına ve zaman içerisinde toplum nezdinde kanıksanmasına sebep olduğu görülmüştür. Türk spor basınının kullanmış olduğu ataerkil, militairist ve cinsiyetçi söylemlerin ard alanı anlatılmış ve bu söylemlerin var olan egemen görüşün devamlılığına hizmet ettiği görülmüştür. Araştırmanın son bölümünde Türk spor basınının önemli gazetelerinden olan Fanatik, AMK ve Fotomaç gazetelerinde yer alan nefret söylemlerinin analizi gerçekleştirilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Kitle iletişim araçları gündelik yaşamımız içerisinde önemli bir rol oynamakta ve bu çerçevede medya ve dil çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Kitle iletişim araçlarında kişiler belirli medya seçkinleri tarafından tanımlanmakta, adlandırılmakta ve medya içeriklerinde belirli kişi ya da gruplarla ilgili belirli bir söylem gerçekleştirilebilmektedir. Gündelik pratiklerimizde oldukça önemli bir yer tutan

medyanın kimi nasıl çağırdığı nasıl adlandırdığı ve toplumsal olarak hangi anlamları inşa ettiği üzerine çalışmak iletişim çalışmaları çerçevesinde dikkat çekici bir öneme sahiptir. Bu sebeple medya ve medya söylemi çerçevesinde pek çok araştırma yapılmakta ve medyanın yaşamımızdaki rolü, belirleyiciliği ve etkileri üzerine çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmanın amacı, medyada nefret barındıran söylemleri ortaya koymak ve medyanın şiddeti besleyen yapısını ortaya çıkarmaktır. Medyada nefret söyleminin çalışılması ile kitle iletişim araçlarındaki nefret söylemlerinin boyutlarının görülmesi ve bu anlamda medyanın nefreti besleyen pek çok boyutunun nasıl işlerlik gösterdiği, medyada nefretin nasıl ve hangi göstergeler aracılığıyla karşımıza çıktığının anlaşılması konusunda araştırma oldukça önemlidir. Diğer bir taraftan medyada nefretin görünürlüğü üzerine yapılan çalışmalar, medya çalışanlarının söylemleriyle şiddeti nasıl beslediklerini görmeleri ve gelecekte inşa edecekleri söylemleri şiddetten uzak tutmaları yönünde önem arz etmektedir. Bu anlamda medya, dil, şiddet ve daha genel bir ifadeyle medya ve nefret söylemi çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmak adına çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ

Araştırmanın hipotezi, kitle iletişim araçlarında var olan nefret söyleminin toplumu psikolojik ve kültürel boyutta etkilediği, kutuplaştırdığı ve ayrıştırdığı fikri üzerinde temellenmiştir. Bu doğrultuda kitle iletişim araçları içerisinde nefret söylemi ve unsurlarının yayılmasında önemli bir pay sahibi olan yazılı spor basınının şiddet kültürü inşasındaki etkili rolü üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda yazılı spor basını içerisinde yer alan haber başlıkları, spotlar ve haber girişleri içerisinde aktarılan ifadeler söylem analizi yöntemi kullanılarak, nefret söyleminin yazılı spor basını aracılığı ile kitle iletişim araçlarındaki boyutları görünür hale getirilmek amaçlanmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma kapsamında kitle iletişim araçlarının tümünün ve bununla birlikte tüm medya içeriklerinin ele alınması çok büyük bir evrene karşılık gelmektedir. Dolayısıyla gerek imkânlar gerekse zaman kısıtlılığı gibi sebeplerle tüm medya araçları ve bu araçlarda üretilen tüm medya metinlerini incelemek mümkün gözükmemektedir. Bu

sebeple araştırma spor haberleri üzerinden yürütülmekte ve inceleme seçilen spor gazeteleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın analiz bölümü belirlenen spor gazeteleri ve nefret söylemi içerdiği düşünülen haberler ile sınırlı tutulmuştur.

3.5. ARAŞTIRMANIN EVRENİ ve ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Türkiye’de ulusal ve günlük yayın yapan tematik spor gazeteleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise, AMK, Fanatik ve Fotomaç gazetelerinin 1 Şubat 2017 ve 15 Mayıs 2017 tarihleri arasındaki yayınları oluşturmaktadır. Çalışmada bu gazetelerin haber üretim aşamasında kullandığı ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylemler söylem analizi yöntemi ile incelenmektedir.

3.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemini eleştirel söylem analiz oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılıkları çerçevesinde belirlenen ve örneklem bağlamında seçilen spor gazeteleri ve bu gazetelerdeki spor haberleri söylemsel analizle incelenmektedir. Çalışmanın kavramsal çerçevesi medya, nefret söylemi ve bu anlamda söylemle inşa edilen şiddet biçimleri üzerinden kurulmuştur. Çalışma boyunca kavramsal çerçeveye yönelik literatür taraması yapılmış, haberlerin incelenmesinde ise eleştirel söylem analizinden yararlanılmıştır. Eleştirel söylem analizi genellikle çeşitli söylem türleri üzerinde durmakta ve özellikle cinsiyet, ırk, güç ve iktidar ilişkilerinin söylemle nasıl kurulduğu üzerine analiz gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte eleştirel söylem analizi toplumsal güç ve iktidar ilişkileri çerçevesinde kurulan anlamların söylemsel pratiklerde nasıl işlediğinin ortaya konulması perspektifinden belirleyici olmaktadır. Dolayısıyla eleştirel söylem analizi yaklaşımı, iktidarların kendi ideolojik değer ve yargılarını yeniden üretiminde söylemin etkisine odaklanmaktadır. Bu çerçevede eleştirel söylem analizi ile ele alınan haber metinleri nefret söyleminin özellikle spor haberlerinde kendisine nasıl yer bulduğunun anlaşılması ve ortaya çıkarılması açısından önemli açılımlar kazandırmaktadır. Eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilen bu haberlerde kullanılan dilin incelenmesiyle cinsiyetçi, ırkçı, milliyetçi ve hatta mikro-milliyetçi çerçevede metinlerdeki göstergeler temel alınarak dil ile neyin inşa edilip edilmediğinin görülmesi açısından imkân sumaktadır. Bu sebeple eleştirel söylem analizi sosyal

bilimler alanında oldukça geniş kapsamlı bir araştırma yöntemi olarak görülmektedir. Bu bağlamda belirlenen haberler eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece eleştirel söylem analizi yoluyla haber metinlerinin ideolojik anlamları ortaya çıkarılmakta ve haber metinlerinin kapsadığı nefret unsurların tespiti gerçekleştirilmektedir.

3.7. VERİLERİN TOPLANMASI ve ANALİZİ

Bu araştırmada veriler Türkiye’de ulusal olarak yayın yapan AMK, Fanatik ve Fotomaç gazetelerinden elde edilmiştir. Araştırma kapmasında ele alınan veriler 1 Şubat 2017 ile 15 Mayıs 2017 tarihleri arasında en yüksek tiraja sahip üç spor gazetesinin tüm sayfalarının söylem analizine tabi tutularak incelenmesi ile elde edilmektedir. Bu gazeteler Van Dijk’in söylem analizi yönteminde kullandığı söylemin makro ve mikro düzeyleri esas alınarak irdelenmektedir. Araştırma kapsamında ele alınan gazeteler ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylem olmak üzere üç ana söylem grubunda iki analiz örneği etrafında incelenmiştir. Bununla birlikte analize tabi tutulmayan fakat araştırmanın amacı açısından önemli olduğu düşünülen bazı fotoğraflar da çalışmaya eklenmiştir.

3.8. ANALİZLER

3.8.1. Fanatik Gazetesi Nefret Söylemi Analizleri

3.8.1.1. Fanatik Gazetesi ve Ataerkil Söylem

Analiz 1

 'GALATASARAY BAŞKANI'NI KİMSE İTİN KÖPEĞİN ÖNÜNE ATAMAZ' Önce basına sonra da kongre üyelerine kapalı gerçekleşen Divan Kurulu'na Başkan Dursun Özbek'in sözleri damga vurdu: "Bir takım kişiler benim, eşimin telefonlarını paylaşmış. Arayıp, hem bana hem de eşime ağır küfür, hakaretler ettiler. Madem kameralar yok, açık açık söyleyeyim; Galatasaray Başkanı'nı kimse itin köpeğin önüne atamaz." 	
Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:	Fanatik Gazetesi, 13.04.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı
Başlık: "Galatasaray Başkanı'nı Kimse İtin Köpeğin Önüne Atamaz". Haberde Galatasaray Spor Kulübü Başkanı Dursun Özbek, bir takım kişilerin kendisine ve ailesine telefonla ağır küfür ve hakaret ettiğini dile getirmektedir. Fakat bu hakaretlerin kim veya kimler tarafından ve hangi sebeplerle yapıldığı açıkça belirtilmemektedir. Ayrıca haberin özelden genele doğru inşa edildiği görülmektedir. Haber Girişi: Haberin giriş bölümünde, kulüp içerisinde gerçekleşen Divan kurulu toplantısında, toplantıya Dursun Özbek'in sözlerinin damga vurduğu belirtilmiş fakat	Ana Olayın Sunumu: Haberin şematik yapısında ana olayın sunumunda Dursun Özbek ve eşine karşı, küfür ve hakaret yöneltildiği iddiası yer almaktadır. Özbek bu iddiayı kulübün Divan Kurulu toplantısında dile getirmekte ve 'Madem kameralar yok açık açık söyleyeyim' şeklinde ifade etmektedir. Haberde bu ifadenin verilmesi ile Dursun Özbek'in basın karşısındaki tutum ve davranışlarının daha değişik olduğu anlamı inşa edilmektedir. Haber metni genel olarak değerlendirildiğinde ana olayın sunumunda tek taraflı bir söylem olduğu görülmektedir.

Divan kurulunda meydana gelen sportif veya mali konulardan bahsedilmemiştir. Haberde Dursun Özbek ve eşine bilinmeyen kişiler tarafından telefon aracılığı ile edilen hakaret ve küfürlerden söz edilmiştir. Toplantının içeriği habere dâhil edilmeyerek Dursun Özbek ve ailesine karşı yapılan sözlü saldırı verilmiş ve bir çatışma ortamı yaratılmak istenmiştir.

Sonuçlar: “Galatasaray Başkanı’nı Kimse İtin Köpeğin Önüne Atamaz” söylemi ile Özbek, muhaliflerine meydan okumakta ve bu durum spor basınına yeni ‘çatışma’ ortamları yaratmaktadır. Haber Dursun Özbek’in meydan okuma ve kendisine karşı yöneltildiğini iddia ettiği küfür ve hakaretler ile son bulmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında Galatasaray Spor Kulübü içerisinde, mevcut başkan Dursun Özbek’e karşı muhalifliği ile bilinen kişilerin, meydana gelen küfür ve hakaret olayları içerisinde yer alabileceği ifade edilmektedir. Bağlam bilgisi olarak da “Bir takım kişiler benim, eşimin telefonlarını paylaşmış” söylemi muhalif kesime bir gönderme içerirken, haberin devamında Galatasaray Başkanı’nı Kimse İtin Köpeğin Önüne Atamaz ifadesi ile yapılan eylemlerin şahsi olarak Dursun Özbek’e değil tüzel bir kişilik olarak Galatasaray Spor Kulübü başkanına yapıldığı ifade edilmektedir.

Haber Kaynakları: Metin içerisinde habere kaynak olarak sadece Dursun Özbek’e yer verilmektedir. Ayrıca haber metninde dile getirilen söylem ve ifadelerin gerçekleştiği Divan Kurulu toplantısı hem basına hem de kongre üyelerine kapalı olması haberin tarafsız ve objektif olmasına engel bir nitelikte olduğunu göstermektedir.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber metni tek tarafın görüş ve iddialarının yer aldığı, olayın diğer muhataplarına söz hakkının verilmediği bir şekilde inşa edilmiştir. Olayda yer alan diğer kişi veya kişiler bilinmeyen şeklinde kodlanarak mevcut başkana muhalif olan tüm birey ve gruplar zan altında bırakılmıştır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metninde Dursun Özbek'in Divan Kurulu toplantısında gerçekleştirdiği konuşma aktif cümle yapısı içinde verilmektedir. "Önce basına sonra da kongre üyelerine kapalı gerçekleşen Divan Kurulu'na Dursun Özbek'in sözleri damga vurdu." "Arayıp, hem bana hem eşime, ağır küfür, hakaretler ettiler." "Galatasaray Başkanı'nı Kimse İtin Köpeğin Önüne Atamaz". Özbek'in öne sürdüğü küfür ve hakaret iddiaları da metin içerisinde aktif bir cümle yapısı şeklinden verilmiştir.	Haber metni içerisinde verilen ilk cümlede "Önce basına sonra da kongre üyelerine kapalı gerçekleşen Divan Kurulu'na Dursun Özbek'in sözleri damga vurdu" söyleminde gerçekleştirilen toplantının gizli olduğuna vurgu yapılmaktadır. Ardından gelen cümlelerde ise "Bir takım kişiler benim, eşimin telefonlarını paylaşmış. Arayıp, hem bana hem eşime, ağır küfür, hakaretler ettiler... Galatasaray Başkanı'nı Kimse İtin Köpeğin Önüne Atamaz" cümleleri de Özbek'e muhalif birey ve grupları zan altında bırakmaktadır. Son cümlede ise kendisine yöneltilen küfür ve hakaretlerin Galatasaray başkanı olmanın verdiği tüzel kişilik ve güç sebebi ile kabul edilemez olduğu belirtilmiştir.	Metin içerisinde kullanılan Başkan, aile, it, köpek, küfür, hakaret, damga ve vurmak gibi güç ve şiddet çağrışımı ihtiva eden ifadeler Türk spor basını içerisinde kullanılan ataerkil söyleme örnek olarak gösterilebilmektedir.	Haber metni içerisinde kullanılan ilk cümlede "Önce basına sonra da kongre üyelerine kapalı gerçekleşen Divan Kurulu'na Dursun Özbek'in sözleri damga vurdu" söylemi haberin inandırıcılığına gölge düşürmektedir. Aynı zamanda görgü tanıklarının ifadelerine yer verilmemesi de haberin inandırıcı olma halini olumsuz yönde etkilemektedir. Haberde kullanılan fotoğraf doğrudan olay ile ilişkilendirmekten uzak bir konumda yer almaktadır.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber başlığında yer alan it ve köpek ifadeleri, Özbek muhaliflerini aşağılayıcı ve ötekileştirici bir konuma hapsederek ayrımcı bir tutum sergilemektedir. Erkek egemen söylemde eş, çocuklar ve aile büyük bir öneme sahiptir. Bir bireyin ailesine ve eşine yöneltilen her türlü hakaret ve küfür ataerkil toplum içerisinde kabul görmesi mümkün olmayan bir durum olarak yansıtılmaktadır. Özbek'in bana ve eşime ağır küfürler, hakaretler ettiler söyleminde de ataerkil zihniyet içerisinde benimsenmeyen değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber metninde ataerkil değerler aile kavramı üzerinden verilmekte ve bu kavrama yöneltilen hakaretlerin aslında erkek egemen söyleme yöneltilen tehditler olduğu vurgulanmaktadır.

Analiz 2

FANATİK
19.04.2017

L'AIN

ÇARŞAMBA YIL: 22 SAYI: 7823 1 TL (KIBRIS: 1.5 TL)

ASLAN'DA EFSANE OPERASYON

Galatasaray Başkanı Dursun Özbeke, yeni sezon planı için operasyonu başlattı. Cim Bom'un patronu, Lucescu efsanesini takımın başına getirmek için bir başka yaşayan efsane, UEFA Kupası'nın mimarlarından Hagi'yi devreye soktu

Ne gerekiyorsa yap

Sezon başı Zenit'e giden ancak hayal kırıklığı yaşadığı için ayrılmayı düşünen 71 yaşındaki çalıştırıcısıyla Hagi'nin en kısa zamanda bir araya geleceği dile getirildi. Galatasaray Yönetimi'nin tam yetki verdiği Hagi'ye, "Senin çok iyi bir Galatasaraylı olduğunu, her zaman en iyisini isteyeceğini biliyoruz. İçinden gelen sıkıntılı süreçleri tamamen geride bırakmak için Lucescu gibi bir markaya ihtiyacımız var. İkona etmek zor ama ne gerekiyorsa yapacağımızdan hiç şüphemiz yok. Güzel haberlerini bekliyoruz" telkinlerini yaptığı da gelen haberler arasında.

Arayışlar erken başladı

Ancak Sarı-Kırmızılılar'ın, Rumen futbol adamı ve onun kulübüyle yapacağı ortaklığın bununla sınırlı kalmayacağı ortaya çıktı... Karabük'ten büyük

Galatasaray, eski yıldız ve teknik direktörü Gheorghe Hagi'nin hem sahibi olduğu hem de teknik direktörlüğünü yaptığı, emin adımlarla Şampiyonlar Ligi'ne yürüyen Vitorul Constanta ile dev bir ortaklık işine giriyor. Projeyle göre, Hagi'nin futbol okulundaki gençler, Cim Bom'un alt yapısının bir bölümünü oluştururken, burada şans bulamayan oyuncular ile yabancı futbolcular da Constanta'ya gönderilecek.

umutlarla koparılan ve takımın başına getirilen Igor Tudor'un uzun vadede beklentileri karşılayamayacağını düşünen Cim Bom'un kurmayları, taraftar baskısını tamamen ortadan kaldırmak için simdiden hoca arayışına başladı.

İkona etmek zor ama...

Başkan Dursun Özbeke ve yakın çalışma arkadaşlarının aklındaki isim, sezon başında olduğu gibi Mircea Lucescu... Daha önce de Türkiye'den birçok teklif almasına rağmen kabul etmeyen efsane hoca Lucescu'yu ikna etme işi de vatandaş ve Cim Bom'un 2000'li yıllarına damga vuran bir başka yaşayan efsane Hagi'ye emanet edildi!

Galatasaray haberleri 13-14'te

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

Fanatik Gazetesi, 19.04.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı

Şematik Yapı

Başlık: "Aslan'da Efsane Operasyon"

Haber başlığında hem militarist hem de ataerkil söylemler kullanılmıştır. Efsane sözcüğünün başlıkta yer alan diğer sözcüklerden daha kalın ve büyük punto ile verilmesi okuyucunun ilgi odağını efsane sözcüğüne yöneltmektedir. Haber metninde yer alan başlık haberin içeriğini muğlak kılmakta ve kesin bir bilgi vermemektedir. Ataerkil söylem içerisinde aslan, efsane ve operasyon sözcükleri güce ve mücadeleye vurgu yaparken, Fanatik gazetesi bu söylemleri haber başlığına aktarmıştır.

Spot: "Cim Bom'un patronu, Lucescu**Ana Olayın Sunumu:**

Haber metni içerisinde ana olay, eski teknik direktör ve eski futbolcu üzerinden anlatılmaktadır. Ayrıca kulüp başkanı Dursun Özbeke patron söylemi etrafında tanımlanmaktadır. Kulübün futbol takımının içinde bulunduğu sportif başarısızlık durumu, haber metni içerisinde efsaneleştirilen Lucescu sayesinde üstesinden gelinebileceği ifade edilmektedir. Fakat Lucescu'nun takıma dönmesi konusundaki olumsuz düşüncesi ise yine efsane miti ile donatılan Hagi

efsanesini takımın başına getirmek için bir başka yaşayan efsane, UEFA Kupası'nın mimarlarından Hagi'yi devreye soktu.” Haber metninin spotunda Galatasaray'ın eski teknik direktörü ve futbolcusu efsane kavramı çatısı altında aktarılmıştır. Aynı zamanda kulüp tarihi için önemli bir başarı olan UEFA Kupasının kazanımı da eski futbolcu Hagi ile bağdaştırılmış ve haberin inandırıcılığı artırılmak istenmiştir.

Haber Girişi: Haber metni içerisinde spot ve başlıklarda kullanıldığı gibi efsane sözcüğü tekrar kullanılmıştır. Haber metni içerisinde “İkna etmek zor ama...” başlığı devamında “Daha öncede Türkiye’den birçok teklif almasına rağmen kabul etmeyen efsane hoca Lucescu’yu ikna etme işi de vatandaşı ve Cim Bom’un 2000’li yıllarına damga vuran bir başka yaşayan efsane Hagi’ye emanet edildi” şeklinde tamamlanmıştır. Bu metinde teknik direktör Lucescu’nun futbol takımına tekrardan dönmesinin zor olduğu vurgulanırken ataerkil söylem içerisinde efsaneleştirilen eski Galatasaraylı futbolcu Hagi vasıtası ile bu işin olumlu yönde bitirilebileceği ifade edilmiştir. Lucescu’nun takıma dönmesinin zor olması Hagi’ye atfedilen efsane söylemi ile kolay kılınmaya çalışılmıştır.

tarafından kırılacağı belirtilmiştir. Haber metninde ana olayın sunumu ataerkil bir zihniyetin ürünü olan patron ve efsane söylemleri etrafında şekillenmektedir.

Sonuçlar: Lecuscu’nun takıma tekrardan geri dönmesi adına kulübün patronu olarak ifade edilen Dursun Özbek, eski Galatasaray futbolcusu olan Hagi’ye tam yetki vereceği belirtilmektedir. Tam yetki kavramı ile ataerkil söylem içerisinde büyük bir öneme sahip olan güç ve iktidar söylemleri ön plana çıkmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Kulübün içinde bulunduğu sportif başarısızlık futbolcu yada yönetim odaklı verilmemiştir. Haber metni içerisinde geçen “Arayışlar erken başladı” başlığı sportif başarısızlığın sebebini mevcut teknik direktör olarak açıklamaktadır. Ataerkil söylem içerisinde kabul görmeyen başarısız olma durumu, yönetim tarafından mevcut teknik direktöre yüklenmiştir. Ayrıca mevcut teknik direktörün yerine getirilmek istenen Lucescu ismi efsaneleştirilerek ataerkil söylem içerisinde güçlü bir konuma getirilmektedir. Ataerkil söylem içerisinde olumsuz bir anlam taşıyan başarısızlık ve güçsüzlük gibi söylemler, yönetim tarafından mevcut teknik direktöre atfedilmekte ve efsane olarak adlandırılan bir başka teknik direktörü getirebilecek kudrete sahip olduğunu ifade etmektedir.

Haber Kaynakları: Metin içerisinde belli başlı bir haber kaynağına yer verilmemiştir ve kaynak olarak yalnızca muhabirin kendisi yer almaktadır. Aynı zamanda haber metninin sonunda yer alan “... gelen haberler arasında” söylemi haberin

herhangi bir resmi kaynağa dayanmadığını da ifade etmektedir.

Olay Taraflarının Yorumları:

Haber metninde geçen iddialar tarafların kendi ağızlarından beyan ettiği diğer bir deyişle birincil söylemler değildir. “Galatasaray Yönetiminin tam yetki verdiği Hagi’ye ‘Senin çok iyi bir Galatasaraylı olduğunu, her zaman en iyisini isteyeceğini biliyoruz...” Bu söylemlerin Hagi’ye kim tarafından söylendiği belirtilmemiş sadece yönetim ibaresi yer almıştır. Bu anlamda haber metninde geçen her iddianın sahibi ve kaynağı olarak muhabir yer almaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde cümleler basit ve açık bir anlamda kullanılarak karmaşık ve uzun cümle yapılarından kaçınılmıştır. Cümleler yalın bir halde yan ve dolaylı anlamdan uzak bir şekilde haber metni içerisinde yer almıştır. Metin içerisinde Dursun Özbek, Hagi ve Lucescu ile ilgili cümleler aktif bir yapıda verilmektedir. Fakat mevcut teknik direktör olan Igor Tudor ile ilgili cümleler pasif bir yapı içerisinde aktarılmıştır. “Karabük’ten büyük umutlarla koparılan ve takımın başına getirilen Igor Tudor’un uzun vadede beklentileri karşılayamayacağı düşünülen...” gibi mevcut teknik direktör hakkındaki söylemler pasif bir yapı içerisinde yer almıştır.	Haber metni Hagi’nin sahip olduğu futbol kulübünün başarısını ve bu kulübün Galatasaray ile yaptığı ortaklık açıklamasını dile getirdikten sonra yine Galatasaray futbol kulübünün yeni bir hoca arayışında olduğunu belirtmiştir. Haberin devamında ise Hagi’nin Galatasaray’a getirilmek istenen teknik direktör ile aynı milletten olması ve UEFA kupasının alınmasında oynadığı etkin rol öne çıkarılarak efsane söylemi ile özdeşleştirilmesine sebep olmuştur. Hagi’ye yüklenen ataerkil vasıflar, yönetim tarafından tam yetki almasına sebep olmuştur. Fanatik gazetesi ataerkil söylem içerisindeki değer ve yargıları barındırdığını dile getirdiği Hagi’yi efsane söylemi içerisinde okuyucuya aktarmaktadır.	Haber metninde, ataerkil söylem çerçevesinde efsane, patron, kurmay gibi güç ve iktidarı ifade eden söylemler kullanılmıştır ..	Fanatik gazetesi tarafından kaleme alınan “Aslan’da Efsane Operasyon” başlıklı haber her yönü ile gerçeklerden uzak bir konumda yer almaktadır. Haber içerisinde resmi bir kaynak veya olay taraflarının görüşleri aktarılmamış sadece muhabirin kişisel görüş ve düşünceleri yer almıştır. Kullanılan fotoğrafında haberin içeriğinden uzak bir konumda bulunduğu görülmektedir. Türk spor basını içerisinde Lucescu geliyor tarzı klişeleşmiş ve gerçeklikten uzak haberler hem okuyucu hem de haberi kaleme alan kişi ve kişiler tarafından bilinmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber içerisinde yer alan efsane, operasyon, kurmay ve patron gibi söylemler spor kavramlarından uzak bir konumda yer almaktadır. Güç ve mücadele ile ilişkili olan bu kelimeler ataerkil söylem içerisinde sıkça yer almaktadır. Türk spor basınının kullanmış olduğu bu söylemler erkek egemen görüşün devamlılığını sağlarken, futbolun sadece erkeklerin uğraşı olduğunu da dile getirmektedir. Ataerkil söylemler aynı zamanda cinsiyetçi söylemleri de içerisinde barındırmaktadır.

3.8.1.2. Fanatik Gazetesi ve Militarist Söylem

Analiz 1:

FANATİK 22.04.2017 Fabri: Beşiktaş'ın bir askeriyim Çok iyi bir sezon geçiren Kartal'ın başarılı kalecisi Fabricio, kulüp dergisine çok özel açıklamalarda bulundu. Taraftara mesaj gönderip, "Kalemiz emin ellerde. Şampiyonluk bizim olacak" diyen İspanyol file bekçisi şöyle devam etti: "File bekçiliği yapmam, oyunu daha ileriden okurum. Yalnızlığı reddeder ve stoperlerimizle bir olurum. Kaderime razı olmayı değil, 'en iyi savunma saldırıdır' deyip kaderime başkaldırmayı tercih ederim. Beşiktaş'ın bir askeriyim."	
Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:	Fanatik Gazetesi, 02.04.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı
Başlık: "Fabri: Beşiktaş'ın bir askeriyim" Haber başlığı militarist bir söylem çerçevesinde inşa edilmiştir. Türk spor basını müsabaka öncesi ve sonraları, transfer dönemleri ve kulüpler arasında çıkan tartışmalarda haber dilini militarist bir söylem içerisinde üretmektedir. Askeri değer ve yargıları çok sık kullanan spor basını bu değerlerin toplum nezdinde benimsenmesini sağlamaktadır. Öyle ki Türk olmayan yabancı bir oyuncu dahi Beşiktaş'ın askeriyim ifadesini kullanmaktadır. Futbolun evrensel dili olan militarist söylem bu haber başlığında da kendisini göstermektedir. Futbolcunun kendisini bir asker olarak tanımlaması kulübüne olan bağlılığını ve sadakatini ifade etmektedir. Futbolcunun asker	Ana Olayın Sunumu: Haber, Beşiktaş kalecisi Fabri'nin kulüp dergisine verdiği röportajı aktarmaktadır. Olayın sunumunda kalecinin başarılı olduğu dile getirilmiş ve daha sonra Fabri'nin kendi demeçlerine yer verilmiştir. Futbolun sahip olduğu evrensel dil, futbolcular tarafından da kullanılmaktadır. Taraftara kalenin emin ellerde olduğunu dile getirerek güven aşılamaya çalışan Beşiktaş kalecisi kendisini militarist söylem içerisinde bir asker olarak tanımlamaktadır. Sonuçlar: Haber metninde Fabri'nin kendisi ile ilgili yer alan olumlu söylemleri, onun hem taraftar gözünde artı bir değer kazanmasına sebep olurken aynı zamanda takım içerisinde

olarak ifade edildiği bir ortamda futbol kulüpleri de bir ordu sıfatına bürünmektedir.

Haber Girişi: Haber metninde “Kaderime razı olmayı değil, ‘en iyi savunma saldırıdır’ deyip kaderime başkaldırmayı tercih ederim. Beşiktaş’ın bir askeriyim” söylemleri yer almaktadır. En iyi savunma saldırıdır deyimi ile militarist söylem haber metni içerisinde de tekrarlanmıştır. Ayrıca kaderime başkaldırmayı tercih ederim söylemi ile cesur ve güçlü olduğunu ifade etmektedir.

yer alan diğer kalecilerden de bir adım öne geçme isteğini göstermektedir.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metni içerisinde var olan saldırı, asker gibi militarist söylemler okuyucu gözünde gerçek bir algı yaratma amacı taşımaktadır. Militarist değer ve yargıları benimsemiş olan toplum bu tür söylemleri benimsemekte zorluk çekmemektedir.

Haber Kaynakları: Beşiktaş kalecisi Fabri ile kulüp dergisi arasında yapılan röportajda haber kaynağı olarak oyuncunun kendisi yer almaktadır.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber metninde Fabri Beşiktaş taraftarlarına seslenerek, kalemiz emin ellerde, şampiyonluk bizim olacak temennisinde bulunmuştur. Gerçekleşen röportaj tek taraflı olduğu için olayın iki tarafı bulunmamaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri

Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni Fabri’nin kendi ağzından aktarılan kısa, net ve sloganik cümle yapılarından oluşmaktadır. Ayrıca Fabri kendi oyun anlayışını aktardığı “File bekçiliği yapmam, oyunu daha ileriden okurum. Yalnızlığı reddeder ve stoperlerimizle bir olurum. “Kaderime razı olmayı değil, ‘en iyi savunma saldırıdır’ deyip kaderime başkaldırmayı	Haber, metin yazarının Beşiktaş kalecisi Fabri hakkında “çok iyi bir sezon geçiren Kartal’ın başarılı kalecisi Fabricio”, olumlaması ile başlamıştır. Haberin giriş cümlesinde yaratılan olumlu hava daha sonra Fabri’nin kendisi hakkında dile getirdiği “File bekçiliği yapmam, oyunu daha ileriden okurum. Yalnızlığı reddeder ve stoperlerimizle bir	Haber metni bütün olarak militarist söylem etrafında inşa edilmiştir. Metin içerisinde geçen saldırı, asker, kader, başkaldırma gibi sözcükler militarist anlayışın sadece spor basınında değil aynı zamanda futbolcular tarafından da kullanıldığı açık bir şekilde görülmektedir.	Haber, Beşiktaş spor kulübünde yer alan bir futbolcu ile yine kulübe bağlı bir yayın organı arasında gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple oyuncu hakkında olumsuz ve gerçek dışı söylemlerin yer alması mümkün olmayacaktır. Fakat haberde röportajın yapıldığı ana dair bir fotoğrafın bulunmaması haberin güvenilirliği

tercih ederim” söylemi aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	olurum” söylemi ile devam etmiş ve kaleci hakkında yaratılan olumlu hava onun kendi sözleri ile desteklenmiştir. Haberin devamında “Kaderime razı olmayı değil, 'en iyi savunma saldırısıdır' deyip kaderime baskaldırmayı tercih ederim. Beşiktaş'ın bir askeriyim” söylemleri ile kalecinin kendine olan güveni, takımına ve tarafına olan sadakati vurgulanmıştır.	konusunda soru işaretlerinin oluşmasına neden olmaktadır.
---	--	--

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metni tamamen militarist söylemler içerisinde üretilmiştir. Askeri değer ve yargılar doğrultusunda inşa edilen haber metni içerisinde saldırı, asker, başkaldırma gibi şiddet içeren militarist söylemler barındırmaktadır. Ayrıca metin içerisinde geçen “File bekçiliği yapmam, oyunu daha ileriden okurum. Yalnızlığı reddeder ve stoperlerimizle bir olurum” söylemi diğer meslektaşları hakkında kalıp yargılar üreterek nefret söylemine neden olmaktadır.

Analiz 2:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

Fanatik Gazetesi, 13.04.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı

Şematik Yapı

Başlık: “Fenerbahçe Hava Kuvvetleri Arena’yı Sallayacak”

Haber başlığı askeri bir yapılanma olan Hava Kuvvetlerinden esinlenerek aktarılmıştır. Türk Hava Kuvvetleri söylemi ile atılan başlık açık ve net bir şekilde militarist söylemin izlerini taşımaktadır. Başlık haber içeriğini net bir şekilde açıklamaktan uzak militarist söylem ve ifadeler ile donatılmıştır.

Spot: Haberin spot kısmında Galatasaray futbol kulübünün hava toplarında olan zafiyeti dile getirilmiştir. Spotun devamında “Maçı tribünden izleyen Dick Advocaat, Arena’da zaferi getirecek planı oluştururken fazla zorlanmadı” ifadesi ile rakip takımı aşağılayan, küçük gören bir dil kullanılmıştır. Aynı zamanda zafer, kanat ve akın gibi sözcüklerde haberin

Ana Olayın Sunumu: Haber metninde ana olayın sunumu başlık, spot ve haber metninde uyumlu olarak verilmiştir. Fenerbahçe Hava Kuvvetleri Arena’yı Sallayacak söylemi ile Fenerbahçeli futbolcuların Galatasaraylı futbolculara nazaran bir boy avantajına sahip olduğu dile getirilmektedir. Fakat başlık yanlış bir tutum sergilemektedir. Olayın spottaki sunumunda ise Galatasaray kulübünün hava zafiyetinden bahsedilerek Fenerbahçe kulübünün boy avantajına değinilmiştir. Haber metninde yer alan ifadeler de yine boy avantajını tekrarlamaktadır. Ana olayın sunumu tek taraflı bir tutum içerisinde sadece Fenerbahçe lehine olan konular etrafında işlenmiştir.

Sonuçlar: Haber metnin sergilediği

spot bölümünde militarist söylemin kullanıldığı açık bir şekilde görülmektedir. **Haber Girişi:** Haberin giriş bölümünde spotla benzerlik taşıyan ifadeler olduğu görülmektedir. Haberin girişinde yer alan “Fenerbahçe 23 Nisan’da Türk Telekom Arena’da oynanacak Galatasaray derbisinden galibiyetle ayrılarak yerini garantilemek istiyor. Dick Advocaat da takımını zafere ulaştıracak planı çoktan belirledi. Bunu yaparken fazla zorluk çekmedi!” paragrafında rakip takıma karşı haberin spot bölümünde kullanıldığı gibi aşağılayıcı ve küçük düşürücü söylemler kullanılmıştır. Her iki takımada eşit olması gereken ulusal bir spor gazetesi, Galatasaray spor kulübüne karşı militarist söylemler çerçevesinde ayrımcı bir dil kullanmıştır.

yanlı tutum Galatasaraylı futbolcuların aşağılanmasına ve bu bağlamda iki kulüp arasında bir gerginliğin oluşmasına neden olmaktadır. Metin içerisinde kullanılan saldırı, hava kuvvetleri, akın ve zafer gibi militarist ifadeler, nefret söyleminin yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninde yer alan yanlı tutum ve aşağılayıcı ifadeler, Galatasaray kulübü içerisinde var olan sportif başarısızlık ile ilişkilendirilerek mevcut yönetim zor bir duruma sokulmak istenmiştir. Haber metnine karşı Galatasaraylı taraftarların tepkileri mevcut yönetime yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca haber içerisinde verilen fotoğrafta futbolcuların boy kıyaslaması yapılmış ve verilen fotoğrafta Fenerbahçeli futbolcuların hepsinin Galatasaraylı futbolculardan uzun olduğu gösterilmiştir. Galatasaray taraftarının sık sık dile getirdiği yanlış futbolcu transferi isyanı, bu fotoğrafla desteklenmeye çalışılmıştır.

Haber Kaynakları: Haber metni herhangi bir kaynağa dayandırılmamıştır. Aynı zamanda haberin altında herhangi bir muhabirin imzası da yer almamaktadır. Haber, herhangi bir kaynağa dayandırılmadan ve bir imza taşımadan yayınlanmıştır.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber metni sergilediği yanlı tutum sebebi ile herhangi bir tarafa yer vermemiştir. Metinde sadece Fenerbahçe teknik direktörü ve görüşme yaptığı oyuncular yer almaktadır. Haber metni tek taraflı bir görüşü benimseyen militarist söylemler ile inşa edilmiştir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde yer alan cümleler dolaylı anlatım ve karmaşık bir yapıdan uzak olarak yalın ve kısa cümleler halinde verilmiştir. Haber metni tek taraflı bir tutum sergilemesine rağmen her iki takım için kullanılan ifadelerde aktif bir cümle yapısı görülmektedir.	Haber metni, haberin başlığından spotuna ve haber metnine kadar uyumlu bir şekilde kaleme alınmıştır. Başlıkta yer alan Fenerbahçe Hava Kuvvetleri Arena'yı sallayacak söylemi Galatasaray kulübünün boy zafiyetinden bahsederken Fenerbahçe kulübününse boy avantajını vurgulamaktadır. "Başakşehir maçında Sarı Kırmızılılar'ın sezon başından beri adeta kanayan yarası olan hava toplarında ki zafiyet tam anlamıyla tavan yaptı. Adebayor, belkide kariyerinin en kolay kafa gollerini Galatasaray filelerine yolladı. Dick Advocaat da Cim Bom'un bu zaafından yararlanmayı planlıyor." Bu paragrafta Galatasaray spor kulübünün hava toplarına olan zafiyeti dolayısıyla Başakşehir maçında aldığı mağlubiyet aktarılmakta ve aynı zamanda Fenerbahçe teknik direktörü Dick Advocaat'ında bu zafiyetten yararlanacağı açıklanmaktadır.	Haber metninin içerisinde kullanılan hava kuvvetleri, akın, zafer, kanat gibi sözcükler, metnin tamamen militarist bir şablon içerisinde üretildiğinin açık göstergesidir. Ayrıca Galatasaray futbol takımı için kullanılan zaaf, kanayan yara, kolay gol gibi sözcüklerde aşağılayıcı ve küçümseyici bir söyleme işaret etmektedir.	Haber retorik olarak değerlendirildiğin de karşılaşılan ilk durum, Fanatik gazetesinin sergilediği yanlı tutumdur. Haber müsabaka ile ilgili olarak Fenerbahçe kulübünün olumlu yönlerini yansıtırken Galatasaray kulübüne ait olumlu hiçbir detaya yer vermemiştir. Ayrıca haber metninde olayın taraflarına ve haber kaynağına yer verilmemesi haberin inandırıcılığına gölge düşürmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Yukarıda yer alan haber metninin başlığında kullanılan hava kuvvetleri ifadesi, spot ve metin kısmında kullanılan akın, zafer gibi tanımlamalar haberin tam anlamıyla askeri değer ve kurallar etrafında şekillendiğini gözler önüne sermektedir. Ayrıca haber metninin taraflı bir tutum sergileyerek Galatasaray kulübü futbolcularının aşağılayıcı ve küçük düşürücü söylemler etrafında ifade edilmesi haber metni içerisinde yer alan nefret söylemlerinin birer göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.8.1.3. Fanatik Gazetesi ve Cinsiyetçi Söylem

Analiz 1

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:	Fanatik Gazetesi, 10.04.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı

Başlık: “Bu adam bir başka!”

Haber metninin başlığında kullanılan adam sözcüğü cinsiyetçi bir söyleme çağrışım yapmaktadır. Haberde verilen başlık, haber içeriğinden uzak bir görüntü sergilemektedir. Başlıkta kullanılan “Bu Adam Bir Başka” söylemi ile futbolun sadece erkeklere özgü bir spor dalı olduğu ifade edilmektedir. Başlıkta geçen bir başka sözcük de futbolcunun diğer meslektaşlarından üstün özelliklerini ifade etmektedir.

Spot: Haber metni içerisinde yer alan spot kısmında da cinsiyetçi söylemin yanı sıra Trabzon- Beşiktaş müsabakasında attığı gol ile takımı galibiyete taşıması zafer sözcüğü ile birlikte militarist bir söylem çerçevesinde verilmektedir. Ayrıca spot kısmının son bölümünde verilen “Son dakika golü ile Siyah Beyazlıları mest etti” ifadesi de yine cinsiyetçi yaklaşım içerisinde cinsel bir çağrışımla verilmektedir.

Ana Olayın Sunumu: Beşiktaş kulübü futbolcusu Atiba Hutchinson’un Trabzonspor müsabakasında uzatma dakikalarında attığı gol ile beraber takımına getirdiği galibiyet, haber metni içerisinde ana olay olarak yer almaktadır. Ana olaya ek olarak Atiba Hutchinson’un Beşiktaş kulübüne geldiği günden itibaren sergilediği başarılı performans dile getirilmektedir.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metni içerisinde verilen “Beşiktaş’taki ilk sezonunda 2013-2014 döneminde 33 maça çıkan başarılı ön liberö; 2014-2015 ve 2015-2016 43’er karşılaşmada sahada kaldı” paragrafı ile bir futbolcunun sahip olması gereken özellikler dile getirilmektedir. Fanatik gazetesi Atiba Hutchinson’un üzerinden bir futbolcunun sahip olması gereken özellikleri ifade etmektedir.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde herhangi bir resmi kaynağa

Haber Girişi: Haber metni içerisinde Beşiktaşlı futbolcu Atiba Hutchinson'ın başarılı performansına değinilirken “...ilerleyen yaşına rağmen performansını da sürekli olarak yükseltmesiyle dikkat çekiyor” ifadesi de dolaylı olarak cinsiyetçi söylem etrafında şekillenmektedir.

yer verilmezken, haber sahibinin imzası da yer almamaktadır. Ayrıca Atiba Hutchinson hakkında verilen istatistiksel bilgilerde herhangi bir kaynağa dayandırılmamaktadır.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber metni içerisinde sadece Beşiktaş kulübünde yer alan Atiba Hutchinson ile ilgili bilgi verildiği için olay tarafları yer almamaktadır. Fakat metnin son alt başlığında aktarılan “Beşiktaş'taki ilk sezonunda 2013-2014 döneminde 33 maça çıkan başarılı ön liberö; 2014-2015 ve 2015-2016 43'er karşılaşmada sahada kaldı. Yıldız ismin bu sayıyı bu sezon geride bırakması bekleniyor” paragraf, haberi yapan kişinin temennisi olarak anlaşılmaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni kısa, açık ve net cümlelerden kurulu bir yapıya sahiptir. Metin içerisinde başlıkta ve spotta uzun, karmaşık yapılı cümlelerden uzak durulmuştur. Ayrıca Atiba Hutchinson hakkında ifade edilen söylemler aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir. “En başarılı isim oldu, en dikkat çeken isim oldu” gibi ifadeler ile Atiba Hutchinson’a haber metninde sadece aktif yapılar içerisinde yer verilmiştir.	Haber başlığı, “Bu Adam Bir Başka”, haberin spotu ve alt başlıkların içerdiği anlamdan uzak bir yapıda verilmiştir. Fakat spot ve daha sonra haberin giriş bölümü uyum içerisinde verilmiştir. Haberin spot kısmında verilen “Beşiktaş’ın yıldız ön libero Atiba Hutchinson, Trabzonspor karşılaşmasındaki performansı ile bu sezon zirve yaptı” ifadesi ile haber metninin giriş kısmında verilen “Süper Toto Süper Lig’de Siyah Beyazlıların önceki akşam Trabzonspor’u 4-3’lük skorla geçtiği karşılaşmaya, takımın Kanadalı yıldızı Atiba Hutchinson damgasını vurmuştu” ifadesi bölgesel uyumluluk içerisinde verilmiştir.	Haber metni içerisinde yer alan adam, yıldız, avlayarak, istikrar abidesi gibi söylemler hem cinsiyetçi, hem ataerkil hem de militarist söylemleri içermektedir. Kısa metinli bir haber olmasına rağmen üç tür söylemin kullanılması bu söylemlerin spor basınında edindiği yeri gözler önüne sermektedir.	Haber metni içerisinde yer alan söylemler istatistiksel bilgilere dayandırıldığı için haberin inandırıcılık oranı diğer spor haberlerine nazaran daha yüksek bir konumda yer almaktadır. Ayrıca Trabzonspor-Beşiktaş müsabakasında attığı gol ve sonrasında yaşadığı sevincin fotoğrafı içerisinde verilmesi haberin güvenilir olmasına olumlu anlamda katkı sağlamaktadır. Fakat verilen istatistiksel bilgilerin herhangi bir kaynağa dayandırılmaması bilgilerin doğruluğuna olan inanca şüphe düşürmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metni içerisinde yer alan adam, yıldız, avlamak ifadeleri çalışmada ele alınan ataerkil, cinsiyetçi ve militarist söylemleri işaret etmektedir. Türk spor basınında sıradan bir haberde dahi yer alan üç farklı söylem, basının bu söylemleri içselleştirdiğinin açık bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca başlıkta kullanılan “Bu Adam Bir Başka” ifadesi futbolun sadece erkek cinsine ait olduğunu belirten ve karşı cinsi futbol alanından soyutlamak için kullanılan bir söylemdir. Erkek, futbol ile kendisine özgür bir alan yaratmakta, toplumsal cinsiyet içerisinde kendisine verilen görev ve rolleri gerçekleştirme imkânı bulmaktadır.

Analiz 2:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

Fanatik Gazetesi, 14.04.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı

Şematik Yapı

Başlık: Ön Kapıdan Girdim Arka Kapıdan Çıkamam

Haber metninin başlığında yer alan ön kapıdan, girmek ve çıkmak gibi sözcükler cinsiyetçi söylem içerisinde cinsel bir çağrışım yapmaktadır. Haber metninin içeriği ile ilgili açık bir bilgi vermeyen başlık cinsiyetçi söylem içerisinde kadın cinsel organlarına gönderme yapmaktadır.

Spot: Haber metninin spot kısmında yer alan “Galatasaray’dan ayrılmak için kulis yaptığı yönündeki iddialara sert tepki gösteren Hollandalı yıldız...” ifadelerinde kulis yapmanın eril bir durum olmadığına dikkat çekilmiş ve oyuncunun bu durum karşısında erkek egemen değerler gereği sert bir tepki verdiği ifade edilmiştir. Ayrıca haber başlığında olduğu gibi haberin spot kısmında Ön Kapıdan Girdim Arka Kapıdan Çıkamam ifadelerine yer verilerek cinsiyetçi ve cinsel bir çağrışım yapılmıştır.

Girişi: Haber metninin giriş kısmında Galatasaray kulübü futbol takımında forma giyen Wesley Sneijder ile yeni teknik

Ana Olayın Sunumu: Haber akışı içerisinde ana olayın sunumu cinsiyetçi söylemler eşliğinde cinsel bir çağrışım aktarılmıştır. Haber içeriği Galatasaray futbol kulübü içerisinde yaşandığı iddia edilen bir gerginliği aktarmaktadır. Galatasaray futbol takımında forma giyen Wesley Sneijder ile takıma teknik direktör olarak gelen İgor Tudor arasında yaşanan gerginlik ve bu gerginliğin ardından oyuncunun takımdan ayrılmak istediği iddiaları yer almaktadır. Olayın sunumunda oyuncu öne sürülen bu iddiaları ret ederek “Galatasaray’ı severek, isteyerek, büyük başarılar yaşamak için geldim. Çok önemli başarılarla imza attık. Kulübümü çok seviyorum. Formasını giymekten gurur duyduğum kulübümden asla kötü ayrılmam” ifadelerine yer vermiştir. Metin içerisinde maddi konular hakkında öne sürülen iddiaları da yalanlamakta ve “Finansal sıkıntıları biliyorum. Kendinizi zorlamayın. Nasılsa herkes parasını alacak. Daha öncelikli işleri halledin” ifadelerine yer

direktör arasında problemlerin yaşandığı dile getirilirken metnin spot kısmında yer alan “Galatasaray’dan ayrılmak için kulis yaptığı yönündeki iddialara tepki gösterdi” tekrar edilerek oyuncunun eril söylemlerin dışında bir hareket gerçekleştirmediği belirtilmektedir. Haberin devamında ise başlıkta yer alan Ön Kapıdan Girdim Arka Kapıdan Çıkmam ifadeleri tekrar yinelenmek sureti ile aktarılmıştır. Haber girişi, spot ve başlıklarda yer alan cinsiyetçi söylemler etrafında şekillenmiştir.

verilmiştir. Ana olay sunumunda Sneijder iddiaları yalanlarken aynı zamanda kulübüne olan bağlılığı vurgulanmış ve maddi konularda yaptığı fedakârlıklar aktarılmıştır.

Sonuçlar: Haber metninde Wesley Sneijder için yer alan iddialar yine habere göre oyuncunun kendi ağzından yalanlanmaktadır. Metin içerisinde oyuncunun takım içinde ve taraftar nezdinde sahip olduğu değerler vurgulanarak onun fedakâr, kulübüne ve formasına bağlı maddi konuları ikinci plana atan bir karakter olduğu vurgulanmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında bazı rol model değerler aktarılmaktadır. Oyuncunun kendi ağzından ifade ettiği öne sürülen açıklamalar doğrultusunda, Türk spor basınının jargonu içerisinde yıldız oyuncunun nasıl olması gerektiği vurgulanmaktadır. Takımdan ayrılacağı yönünde yapılan kulislere sert bir tepki göstermesi, kulübü hakkında yaptığı olumlu açıklamalar ve maddi fedakârlıklar yıldız oyuncu tanımını vurgulamaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde herhangi bir resmi kaynak verilmemiştir. Wesley Sneijder’in ifadeleri olarak verilen söylemler ise “yakın çevresine dert yanarken...” ifadesi altında verilmiştir. Fakat bu haber metninde haberi kaleme alan muhabirin imzası bulunmaktadır.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber metni içerisinde Wesley Sneijder ve İgor Tudor arasında bir gerilimin var olduğu ifade edilmektedir. Fakat metinde sadece Wesley Sneijder’in görüş ve ifadeleri yer bulmaktadır. Haber tek taraflı görüş ve düşünceleri aktarmakta olayın diğer muhatabı olan İgor Tudor’un görüşlerine değinmemektedir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde spot kısmı uzun ve tek bir cümle halinde verilirken alt başlıklarda kısa, açık ve net cümle yapıları kullanılmıştır. Haber metni içerisinde Wesley Sneijder'in kendi ağzından ifade ettiği öne sürülen söylemler aktif bir cümle yapısı içinde verilmiştir. Fakat haberin son alt başlığı olan "Para konusunu dert etmedi" bölümünde oyuncunun kulüpten maddi alacakları ile ilgili kısım pasif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	Haber metni ilk olarak Wesley Sneijder'in takımdan ayrılacağı ve yeni teknik direktör ile arasında bir anlaşmazlığın olduğu öne sürülerek başlamıştır. "Jan Olde Riekerink'in ardından göreve gelen teknik direktör Igor Tudor'la bir türlü yıldızı Barışmayan Wesley Sneijder, Galatasaray'dan ayrılmak için kulis yaptığı yönündeki iddialara tepki gösterdi". Haberin devamında ise Wesley Sneijder bu iddiaları yalanlamış ve "Galatasaray'ı severek, isteyerek, büyük başarılar yaşamak için geldim. Çok önemli başarılarla imza attık. Kulübümü çok seviyorum. Formasını giymekten gurur duyduğum kulübümden asla kötü ayrılmam" ifadelerine yer vermiştir.	Haber metni içerisinde kullanılan ön kapı, arka kapı, girmek, kulis gibi ifadelerle cinsiyetçi söylem ile birlikte cinsel bir çağrışım yapılmıştır.	Haber metni retorik bir incelemeye tabi tutulduğunda herhangi bir resmi kaynağın kullanılmaması, görgü tanıklarının belirsiz olması, haberin inandırıcılığına ve güvenilirliğine gölge düşürmektedir. Ayrıca metin içerisinde kullanılan fotoğrafında haberin içeriğini yansıtmaması haber metninin doğruluğunu şüpheli hale getirmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Gazetenin haber metni başlığında yer verdiği ön kapı ve arka kapı söylemi kadın cinsel organına gönderme yapmakta cinsiyetçi bir söylem etrafında ayrımcı bir dil kullanmaktadır. Ayrıca kulis kelimesi dedikodu ile özdeşleştirilirken bu davranışın erkek egemen değerler içinde hoş görülmemesi ve bu davranışa sert tepki verildiğinin ifade edilmesi, ataerkil bir zihniyetin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.8.2. AMK Gazetesi Nefret Söylemi Analizleri

3.8.2.1. AMK Gazetesi ve Ataerkil Söylem

Analiz 1:

	
Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:	AMK Gazetesi, 24.04.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı

Başlık: *Küfür Beni Ateşler*

Haberin başlığında yer alan “Küfür Beni Ateşler” söylemi taraftarların tribünlerde küfür etmesini normal kılan bir davranış olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bireyin gündelik hayat pratikleri içerisinde küfür etmesi toplum tarafından hoş karşılanmasa da müsabaka esnasında rakip oyunculara veya hakeme edilen küfür kanıksanmış bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber metninde yer alan başlık Fenerbahçe kalecisi Volkan Demirel tarafından ifade edilen

Ana Olayın Sunumu:

Haber metni içerisinde ana olay sunumu spot ve haber başlığı ile benzer bir şekilde aktarılmıştır. Galatasaraylı taraftarların Fenerbahçeli kaleci Volkan Demirel’e yönelik küfür ve hakarete bulunması haberin ana olayını oluştururken, gazetenin kullandığı “Dev derbide sarı-kırmızılı taraftarların hedefinde, Fenerbahçe kaptanı Volkan Demirel vardı. Basketbol maçında Galatasaray aleyhine yapılan küfürlü tezahürata eşlik eden başarılı file bekçisine büyük tepki

söylemler üzerine atılmıştır. Büyük taraftar kitlesine sahip olan bir camianın sevilen oyuncusu tarafından aktarılan bu ifadeler küfrün, hakaretin ve argo söylemlerin toplum nezdinde normalleşmesine sebep olmaktadır.

Spot: Haber metninin spot kısmında yer verilen “ "Her takımda 1-2 oyuncuya böyle tepki oluyor, artık alıştım. Galatasaraylıların yaptığı tezahüratlar, attığı maddeler, küfürler beni ateşler, hiçbir zaman düşürmez” söylemleri, futbol sahalarında meydana gelen küfür, şiddet ve hakaret eylemlerinin olumsuz bir davranış biçimi olarak algılanmasını engellemektedir.

Haber Girişi: Haber metninin giriş kısmında Fenerbahçe kalecisi Volkan Demirel’e yönelik küfür ve hakaretlerin meydana gelmesindeki olaylara yer verilmektedir. Spot kısmında yer alan “Dev derbide sarı-kırmızılı taraftarların hedefinde, Fenerbahçe kaptanı Volkan Demirel vardı. Basketbol maçında Galatasaray aleyhine yapılan küfürlü tezahürata eşlik eden başarılı file bekçisine büyük tepki gösterdi” söylemleri Galatasaraylı taraftarların Volkan Demirel’e yönelik küfür ve hakaret eylemlerini haklı çıkartacak şekilde aktarılmıştır.

gösterdi” söylemi Galatasaraylı taraftarların Fenerbahçe kalecisine küfür etmesini bir intikam veya öç alma davranışı şeklinde aktarmıştır.

Sonuç: Haber metni içerisinde futbol müsabakalarında küfür etme eyleminin normalleştirildiğine ve küfürlü tezahüratların rakip oyuncularını hırslandığına yer verilmiştir. Aynı zamanda Fenerbahçe kalecisi Volkan Demirel’in Galatasaray taraftarlarının küfürlü tezahüratına maruz kalması, yine Volkan Demirel’in basket maçında Galatasaray aleyhine küfürlü tezahüratta bulunmasının bir karşılığı olarak sunulmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında bir futbolcunun rakip taraftarların küfürlü tezahüratına maruz kalması, o futbolcunun kendi taraftarları nezdinde sahip çıkılması ve sevilmesini sağlayacak bir davranış olarak aktarılmaktadır. Küfür ataerkil kodlar içerisinde bireyi herhangi bir gruptan dışlayan ve ayıran bir özellik taşımaktadır. Aynı zamanda herhangi bir grup tarafından küfre ve hakarete maruz kalan birey kendi grubu içerisinde daha değerli ve saygıdeğer bir konuma yükselmektedir.

Haber Kaynakları: Haber, Galatasaray- Fenerbahçe derbisi sonrası Fenerbahçe kalecisi Volkan Demirel’in kendi söylemlerini aktarmaktadır. Haber içerisinde herhangi bir kaynak gösterilmemiş sadece Volkan Demirel’in ifadelerine yer verilmiştir. Aynı zamanda haberde herhangi bir muhabir veya yazarın imzası yer almamaktadır.

Olay Taraftarının Yorumları: Haber metni içerisinde verilen olay Fenerbahçe kalecisi Volkan Demirel ile Galatasaray taraftarı arasında medyana gelmiştir. Fakat haber metni sadece Volkan Demirel’e ait olduğunu iddia ettiği görüş ve düşünceleri aktarmış olayın diğer muhatabı olan Galatasaray taraftarının görüşüne yer verilmemiştir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni kısa, açık ve net cümle yapılarıyla inşa edilmiştir. Metin içerisinde hem Fenerbahçe kalecisi Volkan Demirel'in ifadeleri hem de Galatasaray taraftarı adına söylemde bulunan haber metni yazarının cümleleri aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	Haber metni içerisinde yer alan başlık, spot kısmı ve alt başlıklar benzer bir şekilde yazıldığından dolayı metin içerisinde bölgesel uyum söz konusudur. "Küfür Beni Ateşler" cümlesi haberin hem başlığında hem spot kısmında hem de alt başlığında kullanılmıştır.	Haber metni içerisinde küfür, ateşlemek, alışmak gibi sözcüklere yer verilmiştir. Bu sözcükler ataerkil yapı içerisinde yer alan ve erkek egemen söylemin devamlılığını sağlamada yardımcı bir rol oynayan sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.	Haber metni içerisinde Volkan Demirel'e ait olduğu iddia edilen söylemlerin herhangi bir kaynağa dayandırılmaması haberin inandırıcılığına gölge düşürmektedir. Volkan Demirel'e ait olduğu öne sürülen söylemlerin, yüz yüze röportaj, telefon görüşmesi veya e-mail yoluyla yapıldığı da haber metni içerisinde verilmeyen ve eksik olan unsurlardır.
Haberdeki Nefret söylemi			

Haber metni içerisinde Galatasaraylı taraftarların Fenerbahçeli kaleci Volkan Demirel'e küfür ve hakaret içerikli söylemlerde bulunması başlı başına bir nefret söylemi olmasına rağmen küfürlü tezahüratlara maruz kalan Volkan Demirel'in "Küfür Beni Ateşler" söylemi futbol müsabakaları içerisinde küfrün, hakaretin ve şiddetin normalleşmesine de sebep olmaktadır. Ayrıca haber metni içerisinde yer alan "Dev derbide sarı-kırmızılı taraftarların hedefinde, Fenerbahçe kaptanı Volkan Demirel vardı. Basketbol maçında Galatasaray aleyhine yapılan küfürlü tezahürata eşlik eden başarılı file bekçisine büyük tepki gösterdi" söylemi bütün Galatasaray taraftarlarını zan altında bırakmakta ve damgalama yolu ile nefret söylemine sebep olmaktadır.

Analiz 2:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

AMK Gazetesi, 15.05.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı

Şematik Yapı

Başlık: *Efendi Kim Gösterelim*

Haber başlığında kullanılan “Efendi Kim Gösterelim” söylemi, içerisinde ataerkil kodların inşa edildiği, gücün ve iktidarın vurgulandığı bir ifade biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Spot: Haber metninin spot kısmında da ataerkil söylemler kullanılmıştır. Spot kısmında “... galip gelip ligin gerçek efendisinin kim olduğunu son 3 haftada göstermek istiyor” söyleminde efendi ifadesi tekrar kullanılmıştır. Efendi ibaresi erkek egemen söylem içerisinde erk sahibi olarak tanımlanmakta ve Beşiktaş'ın müsabakadan galip gelerek sahip olduğu erki ve iktidarı tekrardan göstereceği vurgulanmaktadır.

Haber Girişi: Haber metninin girişinde Beşiktaş ile Başakşehir futbol kulüpleri arasında var olan liderlik yarışmasına

Ana Olayın Sunumu: Haber metninde yer alan ana olay Bursa- Beşiktaş müsabakası öncesi her iki takımda yaşanan önemli gelişmelerin aktarılması olarak görülmektedir. Fakat haber metni ağırlıklı olarak Beşiktaş ve Başakşehir arasında yaşanan şampiyonluk mücadelesini aktarmıştır. Metin içerisinde Beşiktaş kulübü, efendi ifadesi ile özdeşleştirilerek ataerkil söylemler etrafında inşa edilmiştir.

Sonuç: Haber metni içerisinde geçen efendi, lider gibi söylemlerle futbol üzerinden ataerkil kodların inşa edildiği açık bir şekilde görülmektedir. Aslında sadece bir oyun olan futbol, gazetenin vermiş olduğu “Efendi Kim Gösterelim” başlığı ile bir iktidar sahibi belirleme amacı içinde olduğunu göstermektedir.

değinilmiştir. Metin içerisinde sadece Beşiktaş'a ait bilgi ve yorumların paylaşılması, Bursaspor ile ilgili tek sütunluk "Bursa cephesi hezimet içinde" başlığı ile ifade edilmesi de gazetenin iki takım arasında eşit bir yaklaşım sergilemediğini göstermektedir.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında mücadele, güç ve iktidar gibi ataerkil söylemler kullanılmıştır. Ataerkil ideoloji spor alanına da nüfuz ederek kendi varlığını popüler kültürünün etkin bir aracı olan futbol üzerinden inşa etmektedir. Haber metninde yer alan efendi söylemi de güç ve iktidar gibi ataerkil kodlar etrafında inşa etmektedir.

Haber Kaynakları: Haber metninde herhangi bir kaynağa yer verilmemiştir. Ayrıca haber metninin yazarı bilinmemekte ve metnin sonunda herhangi bir imza yer almamaktadır.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber içerik olarak Bursa, Beşiktaş ve Başakşehir futbol takımları hakkında bilgi aktarmaktadır. Herhangi bir olay tarafı yer almadığı için tarafların yorumları da bulunmamaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde spot kısmında açık ve kısa ifadeler yer verilirken, haberin alt başlıklarında diğer kısımlarına nazaran daha uzun fakat karmaşık olmayan cümle yapıları kullanılmıştır. Haber metni içerisinde Beşiktaş ve Başakşehir kulüplerinin yer aldığı ifadeler aktif bir cümle yapısı içinde verilirken, Bursaspor ile ilgili ifadelerin yer aldığı cümleler pasif bir yapı içerisinde aktarılmıştır.	Haber metninin başlığında ifade edilen “Efendi Kim Gösterelim” söylemi ile haber metninin spot kısmında yer alan “...ligin gerçek efendisinin kim olduğunu son 3 haftada göstermek istiyor” söylemi arasında bölgesel uyum görülmektedir. Metnin alt başlıklarında yer alan “...Beşiktaş, artık telafisi çok zor olan son dönemeci lider götürüp lig zaferiyle noktalamanın peşinde” ifadeleri de haberin başlığı ve spot kısmında yer alan ataerkil ve militarist söylemler ile uyumluluk göstermektedir.	Metin içerisinde yer alan efendi, zirve yarışı, amansız takip gibi ifadeler ataerkil kodların olumlandığı bir anlam bütünü içerisinde verilirken, hezimet gibi erk yoksunu sözcüklerde ataerkil söylemin kapsamında kullanılmıştır.	Haber metninin herhangi bir kaynaktan ve belli bir haber sahibinden yoksun şekilde inşa edilmesi haberin inandırıcılık açısından eksik kalmasına neden olmaktadır. Haberde yer alan fotoğrafın sadece Beşiktaş futbol takımı oyuncularını aktarması, gazetenin takımlar arası tarafsız bir tutum takınmadığını göstermekte ve bu durum haberin güvenilirliği konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Haberdeki Nefret söylemi

Haberin başlığında yer alan “Efendi Kim Gösterelim” ifadesi bütünüyle ataerkil kodlar içerisinde inşa edilerek güç ve iktidar kavramlarını çağrıştırmaktadır. Haberın spot kısmında yer alan “...ligin gerçek efendisinin kim olduğunu son 3 haftada göstermek istiyor” ifadesi ataerkil söylem içerisinde diğer Süper Lig takımlarını aşağılamakta ve küçük düşürücü bir konuma itmektedir. Gazetenin, sadece güçlü olandan yana bir taraf takınması haber üretim süreci içerisinde ayrımcı bir dil kullanmasına sebep olarak nefret söyleminin inşasına katkıda bulunmaktadır.

3.8.2.2. AMK Gazetesi ve Militarist Söylem

Analiz 1:

	
Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:	AMK Gazetesi, 15.05.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı

Başlık: Sniper

Haber başlığında yer alan “Sniper” tanımı askeri literatürde uzun menzilli tüfek kullanan askerlere verilmektedir. Başlığın bir spor gazetesi haberinde yer alması, militarist söylemin futbol basınındaki yaygın kullanımın bir kanıtıdır. Galatasaraylı futbolcu Wesley Sneijder’in kaleye uzak bir mesafeden gol atması, askeri literatürde uzak menzilli mesafeler için kullanılan keskin nişancıya çağrışım yaparak “Sniper” başlığının

Ana Olayın Sunumu: Haber metni içerisinde Galatasaray futbol takımının Wesley Sneijder’in attığı serbest vuruşta galibiyeti elde etmesi ana olay olarak sunulmaktadır. Metin içerisinde rakip takım Gaziantep’e dair bilgi aktarılmazken, Sneijder’in serbest vuruştan takımına kazandırdığı gol sayısı ön plana çıkarak haber metninin başlığına “Sniper” olarak yansımıştır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metni askeri değer ve kullanımlar etrafında

atılmasına neden olmaktadır.

Haber Girişi: Haber metninin giriş bölümümde Galatasaray ve Gaziantep futbol takımlarının gol attığı dakikalarına yer verilirken metnin sonunda yer alan "...80'de kullandığı serbest atışta kaleci Victor'u avlayan Sneijder takımını galibiyete taşıdı" ifadeleri militarist söylem çerçevesi içerisinde yer almaktadır.

inşa edilmiştir. Haber metninin ard alanında yatan militarist söylemler futbol bir savaştır metaforunun oluşmasına neden olmaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde herhangi bir kaynağa yer verilmemiştir. Aynı zamanda haberin kime ait olduğunu belirten bir ibare de haber metni içerisinde yer almamakla birlikte haber içerisinde kullanılan fotoğrafın kaynağı verilmiştir.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber metni Galatasaray – Gaziantepspor futbol kulüpleri arasında gerçekleşen müsabakayı aktarmaktadır. Metin içerisinde herhangi bir tarafın görüş ve yorumlarına yer verilmemiştir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde yer alan ifadeler çok kısa ve net cümle yapıları etrafında inşa edilmiştir. Ayrıca habere konu olan Galatasaray, Gaziantepspor ve Wesley Sneijder'in yer aldığı ifadeler aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	Haber metninin başlığında yer alan "Sniper" ifadesi ile haberin giriş kısmında aktarılan "...80'de kullandığı serbest atışta kaleci Victor'u avlayan Sneijder..." söylemi uyumluluk göstermekte ve haberin genelinde militarist bir söylemin varlığı görülmektedir.	Haber metni içerisinde sniper ve avlamak gibi militarist söylem içeren ifadeler kullanılmıştır. Bu ifadeler ile futbolcu bir asker ve gol atan uzvu da bir silah olarak aktarılmıştır.	Haber metni tek taraflı bir anlatım tarzı benimseyerek tarafsız ve eşit bir davranıştan uzak kalmış ve bu durum haberin güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca metin içerisinde kullanılan öznel söylemler, haberin herhangi bir kaynaktan ve imzadan mahrum olması haberin inandırıcılığına gölge düşürmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metninin başlığında verilen "Sniper" ifadesi ile giriş kısmında aktarılan "...80'de kullandığı serbest atışta kaleci Victor'u avlayan Sneijder" tanımlaması haberin bir bütün olarak militarist söylem üzerine inşa edildiğini göstermektedir. Futbol basınının kullanmış olduğu militarist ve şiddet içerikli söylemler, taraftarlar arası ayrımcılığı ve nefreti körüklemekte ve nefret suçunun oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

Analiz 2:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

AMK Gazetesi, 23.04.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı

Şematik Yapı

Başlık: “Devlerin Savaşı”

Haber metni başlığında Galatasaray – Fenerbahçe futbol takımları arasında gerçekleşecek olan müsabaka militarist bir söylem çerçevesinde savaş metaforu ile birlikte verilmiştir.

Spot: Haber metninin spot kısmında “Devler Lig’i için sahaya çıkacak olan G.Saray ve F.Bahçe Arenada kapışıyor” ifadesi içerisinde yer alan devler ve kapışmak sözcüğü haber başlığında olduğu gibi militarist bir söylem ile aktarılmıştır

Haber Girişi: Haber metninin giriş kısmında “...tarafının önünde ezeli rakibini yenip...” ifadesi bir çatışma

Ana Olayın Sunumu: Haber metni içerisinde ana olay, Galatasaray – Fenerbahçe maçı öncesi her iki takımın sahip olduğu “yıldız” oyuncularını etrafından militarist bir söylem çerçevesi ile aktarılmaktadır. Her iki takımın oyuncularını silaha benzetilmek sureti ile müsabaka bir futbol maçından çok bir savaş ortamına dönüştürülmek istenmektedir.

Sonuç: Haber metni içerisinde yer alan ifadeler ile iki takım arasında var olan yüz yıllık sportif rekabet, iki düşman arasında gerçekleşebilecek diyaloglar

ortamı yaratmak için kullanılmıştır. Spor basını kendisini yarattığı çatışma ve gerginlik ortamlarında var etmektedir. Haber metni içerisinde yer alan “...Fener'e 3 golü olan Sneijder en büyük silah” ifadesinde bir futbolcu silaha benzetilmekte ve militarist söylem haberin başlık, spot kısmında kullanıldığı gibi haber metni içerisinde de kullanılmaktadır.

üzerinden verilmektedir.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi:

Haber metninin ard alanında Galatasaray -Fenerbahçe yöneticileri, futbolcuları ve taraftarları arasında son yıllarda var olan gerginlik körüklenmeye çalışılmaktadır. Her iki takımın yönetici ve futbolcularının yaptığı açıklamalar spor basını tarafından militarist ve ataerkil söylemler içerisinde verilmekte ve var olan düşmanlık her zaman taze tutulmak istenmektedir. Düşmanlık, nefret, şiddet, küfür ve argo söylemler spor basınının varoluşsal unsurları arasında yer almaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde herhangi bir kaynağa yer verilmemiş ve metninin kim tarafından kaleme alındığını belirten bir imzada bulunmamaktadır.

Olayın tarafları ve yorumları: Metin içerisinde yer alan ifadelerde olayın her iki tarafı da yine kimliği belirsiz olan metin yazarı tarafından aktarılmıştır. Bu bağlamda gerçek bir olay ve gerçek muhataplar yer almamaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Metin içerisinde kısa, açık ve anlaşılır cümle yapıları kullanılmış uzun ve karmaşık ifadeler yer verilmemiştir. Aynı zamanda metin içerisinde yer alan her iki takımın söylemleri de aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	Haber metninde başlık içerisinde verilen “savaş”, spot kısmında verilen “kapışıyor” ve metin içerisinde verilen “silah” ifadeleri haber metninin bütün olarak militarist bir söylem ile üretildiğini göstermektedir.	Haber metni içerisinde dev, savaş, kapışmak, ezeli, gibi hem askeri literatürde kullanılan militarist söylemler hem de şiddet içeren ifadeler kullanılmıştır.	Haber metni içerisinde herhangi bir kaynağa yer verilmemesi haber içerisinde kullanılan fotoğrafın tamamen militarist bir söylem içerisinde fakat gerçek dışı bir şekilde aktarılması haberin yaratmak istediği çatışma ortamını göstermekte ve bu durum haberin güvenilir olmasını engellemektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Metin içerisinde yer alan savaş, kapışmak, dev, silah gibi şiddet içeren militarist ifadeler nefret söylemi içermektedir. Ayrıca “ezeli rakip” ifadesi de iki takım arasında yaratılmak istenen çatışma ve gerginlik ortamının tarihsel bir ard alana dayandığını belirtmektedir. Türk spor basınının şiddet içeren militarist söylemler aracılığı ile inşa etmek istediği çatışma ortamı tamamen tiraj kaygısından kaynaklanmaktadır. Gazeteler ekonomik olarak ayakta kalmak adına her türlü nefret söylemini hiç çekinmeden kullanmaktadır.

3.8.2.3. AMK Gazetesi ve Cinsiyetçi Söylem

Analiz 1:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

AMK Gazetesi, 03.05.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı

Başlık: “10 Numaraya Fransız Öpücüğü”

Haber başlığında yer alan “Fransız Öpücüğü” cinsiyetçi söylem içerisinde cinsel bir çağrışım yapmaktadır. Haber metninde yer alan futbolcu Valentin Eysseric’in Fransız olması başlığın bu cinsel çağrışımı yapmasına neden olmaktadır.

Spot: Haber metninin spot kısmında yer alan “Sert futboluyla dikkat çeken Eysseric, kemik kıran lakabıyla biliniyor” ifadeleri futbolun güç ve mücadeleye dayalı yani eril bir oyun olma özelliğini öne çıkarmaktadır. Haberin spot

Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu: Haber metnini ana olay olarak Fenerbahçe futbol takımının yaşadığı 10 numara eksikliğini, yeni bir transfer ile gidereceğini cinsiyetçi ve cinsel bir çağrışım metodu ile aktarmaktadır. Metin içerisinde futbolcunun kemik kıran lakabına sahip olduğu dikkat çekilerek, fiziksel olarak güçlü ve mücadeleci bir yapısının olduğunu vurgulamaktadır.

Sonuç: Haber metni içerisinde ilk olarak Fenerbahçe futbol takımının sezon başından beri 10 numara pozisyonunda yaşadığı eksiklik dile getirilmektedir. Fenerbahçe taraftarının da bu eksiklikten bir hayli şikayetçi

kısımında yer alan ert ve kemik kıran söylemleri ise erkek egemen söylem içerisinde önemli bir yer tutan eril özelliklere dikkat çekmektedir. Bu söylemler ile futbolun sadece eril vasıflara sahip kişilerin bir uğraşı olabileceği vurgulanmakta ve cinsiyetçi bir yaklaşım benimsenmektedir.

Haber Girişi: Haber metninin girişinde yer alan ifadeler, haberin başlığında ve spot kısmında yer alan cinsiyetçi söylemleri destekler nitelikte aktarılmıştır. Fenerbahçe tarafından transfer edilmek istenen “ Jeremy Clement'e yaptığı sert faul ile gündeme gelen Eysseric, rakibinin ayağını kırmış ... 'kemik kıran lakabını almıştır” ifadesi oyuncunun futbolun gerektirdiği sert ve mücadeleci bir fiziksel yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Haber girişinde yer alan bu ifadeler de eril kodlarla donatılmış futbolun sadece erk sahibi kişiler tarafından icra edileceğine dikkat çekmektedir.

olduğu vurgulanmak sureti ile transfer edilmek istenen futbolcu eril özellikler ile donatılıp cinsel bir çağrışım ile okuyucuya aktarılmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alan ve bağlam bilgisinde futbolun güç ve mücadeleye dayalı bir spor dalı olduğu ve eril vasıflar taşımayan bireylerin bu alanda var olamayacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca Fenerbahçe takımına 10 numara pozisyonunda transfer edilmek istenen futbolcu Valentin Eysseric'in rakibinin ayağını kırması olumsuz bir olay gibi değil aksine fiziksel olarak güçlü olduğunun bir kanıtı olarak aktarılmaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde yer alan transfer konusu ile ilgili herhangi bir resmi kaynağa veya tanığa yer verilmemiştir. Ayrıca haberin kim tarafından kaleme alındığını belirten bir imza da haber metni içerisinde yer almamaktadır.

Olay taraflarının yorumları: Haber metni Fenerbahçe futbol takımının Valentin Eysseric'i transfer edeceğini öne sürmektedir. Fakat metin içerisinde ne Fenerbahçe futbol takımı idarecilerinin görüşüne ne de futbolcunun menajerine ait ifadelere yer verilmemiştir. Haberin muhatabı olan taraflara ait hiçbir beyan bulunmamaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metninin üst başlık, spot ve haber girişinde kısa, açık ve net ifadeler pasif cümle yapıları içerisinde kullanılmıştır. Metnin alt başlıklarında Fenerbahçe futbol takımının transfer etmek istediği Valentin Eysseric'i aktaran ifadeler açık ve net bir şekilde aktarılırken cümle yapıları aktif bir biçimde kullanılmıştır.	Metnin başlığında kullanılan "Fransız öpücüğü" söylemi ile yapılan cinsel ve cinsiyetçi çağrışım metnin spot kısmında kullanılan "Sert futboluyla dikkat çeken Eysseric, kemik kıran lakabıyla biliniyor" ataerkil söylemi ile bölgesel bir uyumluluk göstermektedir. Metin içerisinde vurgulanan güç ve sertlik eril özellikleri yüceltirken cinsiyetçi bir söyleminde inşasına neden olmaktadır.	Metin içerisinde Fransız öpücüğü kelimesi cinsiyetçi söylem içerisinde cinsel bir çağrışım yaparak kullanılmıştır. Aynı zamanda haber metni içerisinde kullanılan sert ve kemik kıran gibi ifadeler ataerkil söylem içerisinde toplumsal cinsiyet rollerine işaret etmektedir. Futbol sert, mücadeleye dayanani güçlü ve eril bireylerin alanı olarak inşa edilmektedir.	Haber metni Fenerbahçe futbol takımının Valentin Eysseric'ini transfer edeceğini ileri sürerken metin içerisinde olayın muhataplarının açıklamalarının yer almaması, haberin herhangi bir kaynağa dayandırılmaması ve kullanılan fotoğrafın metnin içeriğinden uzak olması, haberin inandırıcılığına ve güvenilirliğine şüphe ile bakılmasına neden olmamaktadır.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metninin başlığında kullanılan “Fransız öpücüğü” ifadesi cinsel bir çağrışım yaparak içerisinde cinsiyetçi söylemi barındırmaktadır. Ayrıca haberin spot ve alt başlıklarında verilen sert, kemik kıran gibi ifadeler futbolu hem ataerkil hem de cinsiyetçi bir söylem çerçevesinde inşa ederek şiddet ve yıkım gibi nefret söylemi içeren ifadelere yer vermektedir. Futbolu eril vasıflarla donatan ve bu vasıfları yücelten spor basını dışıl söylemleri aşağılayarak, ayrımcı ve ötekileştirici bir dil içerisine hapsetmektedir.

Analiz 2:

	Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi: AMK Gazetesi, 25.02.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı

Başlık: “Müthiş Kayseri”

Haber başlığında kullanılan renk seçimi başlığın cinsel bir çağrışım yapmasına neden olmuştur. Başlıkta “Müthiş Kay” kısmı kırmızı renkte verilirken “Seri” eki siyah bir renk ile verilmiştir. Haber metninin başlığında “kay” sözcüğü öne çıkartılarak cinsel bir çağrışım yapılmıştır.

Haber Girişi: Haber metni içerisinde kullanılan “...Kayserispor’un son kurbanı Çaykur Rize oldu” ifadesinde yer alan kurban söylemi toplum içerisinde var olan sex işçisi algısına gönderme yapmaktadır. Haber metnlerinde kullanılan başlıklar toplumsal değer ve söylemler ile iç içe geçmiş bir durumda yer almaktadır.

Ana Olayın Sunumu: Haber metnin ana olay Çaykur Rizespor ile Kayserispor arasında meydana gelen müsabaka üzerinden Kayserispor’un son haftalarda yakaladığı sportif başarıyı aktarmaktadır. Haber metni Kayserispor’un yakaladığı sportif başarıyı lider olgusu üzerinden Sergen Yalçın ile özdeşleştirmektedir. Haberin sunumunda kullanılan renk ve kelime seçimleri cinsiyetçi söylem üzerinden cinsel bir çağrışımın oluşmasında neden olmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında Kayserispor’un son haftalarda yakaladığı başarı cinsel bir çağrışım ile verilerek, futbol müsabakalarında galip tarafın

eril özellikler ile, mağlup tarafın ise dişil vasıflarla aktarıldığı görölmektedir.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde herhangi bir kaynak belirtilmemiştir. Ayrıca haber metninin kim tarafından kaleme alındığını belirten imza da haberde eksik unsurlar arasında yer almaktadır.

Olay Tarafklarının Yorumları: Haber metni içerisinde Çaykur Rizespor ile Kayserispor arasında meydana gelen müsabaka aktarılmış ve Kayserispor'un son haftalarda yakaladığı sportif başarı vurgulanırken Çaykur Rizespor'un aldığı mağlubiyet ile ateş hattına düştüğü ifade edilmiştir. Fakat metin içerisinde katarılan olayın muhataplarına ve yorumlarına yer verilmemiştir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metninin spot ve alt başlıklarında kısa, açık ve anlaşılır cümleler tercih edilmiştir. Metin içerisinde Kayserispor ve Çaykur Rizespor ile ilgili söylemlerin bütünü aktif bir cümle yapısı içinde verilirken, maçın 67. dakikasında kırmızı kart görerek oyundan ihraç edilen Ahmet İlhan ile ilgili cümle yapısı pasif bir şekilde aktarılmıştır. Ahmet İlhan'ın kırmızı kart görerek oyundan ihraç edilmesinin pasif bir şekilde verilmesi, müsabaka içerisinde hakim güç olan hakemin iktidarına vurgu yapılmak istenmiştir.	Haber metninin başlığında yer alan cinsel içerikli "Müthiş KAYseri", söylemi, haber metninin devamında yer alan "Kayserispor'un son kurbanı Çaykur Rize oldu" ifadesinin cinsellik içeren argo bir deyme gönderme yapması, haber metninin her bölümünün cinsiyetçi söylem üzerinden inşa edildiğini ve bu bağlamda metninin bölgesel bir uyum içerisinde olduğunu göstermektedir.	Haber metni içerisinde kullanılan kay, kurban gibi sözcükler toplum tarafından zaman içerisinde inşa edilmiş cinsel argo deyimlere gönderme yaparak metin içerisinde cinsiyetçi ve cinsel bir söylemin kullanılması na neden olmaktadır.	Haber metni içerisinde yer alan ifadelerin müsabakad an galip ayrılan takımın lehine olması, mağlup olan tarafın cinsellik içeren argo söylemler ile aşağılanma sı haberin tarafsızlığı na gölge düşürmektir.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metni içerisinde kullanılan cinsel içerikli cinsiyetçi tanımlamalar, nefret söylemi içeren ifadelerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Metin içerisinde bir futbol müsabakasında galip gelen tarafın erkek egemen söylemler eşliğinde ifade edildiği görülürken, mağlup olan tarafın eril olmayan dişil özellikler ile aktarıldığı görülmektedir. Bu bağlamda eril olmayan her özellik, küçük düşürücü ve aşağılayıcı bir niteliğe sahip olarak tanımlanmaktadır. Futbol basınının bu söylemi toplum içerisinde kadını ikinci plana iterek ayrımcı bir dil eşliğinde ötekileştirilmesine neden olmaktadır.

3.8.3. Fotomaç Gazetesi Nefret Söylemi Analizleri

3.8.3.1. Fotomaç Gazetesi ve Ataerkil Söylem

Analiz 1:

FIRTINA, MİLLİ KALECİSİNİN DEVLESTİĞİ MAÇTA 1 PUAN ALDI

638 DAKIKA SONRA GOL

ENİYİSİ O

ÖP ONUR'UN ELİNİ

Onur'un 6 kurtarıcı yaptığı maçta 47'de Rangelov'un frikik golüne 54'te Rocallega ile cevap veren Trabzonspor 1 puan kurtardı.

TOP DİREKTEN DÖNDÜ

54. DAKİKADA iki rakibinden ayrılanık caza sahneye giren Olcay, peni: arca direktzhi Rocallega'ya cakağı kalemniyalı forvet de bakielerader: topu za'eye göndirdi 1-1. Ardından Se Bağı'nı net yahuun Onur kuramzren, Douglasın serbes: vuruyula 56 top şimke a pat: ada. Karşılaşmanın ilerleyen dakikalarında her iki takımda beraberliğe ram oluana 90 dakika 1-1'lik eşitlikte sona erdi. Onur yaptığı 6 net kur: caya pram a: m: nasm: sağlad: ● Yunus Emre SEL

Medjani'den ilk 11 sıftahı

TEKNİK direktör Ersun Yanal, Konyaspor maçına kadrolarını indirdi. İlk 11: S: kullığı bulunan Durica'ın yer:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:	Fotomaç Gazetesi, 26.02.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı

Başlık: “Öp Onur’un Elini”

Haber başlığı içerisinde yer alan el öpme eylemi ataerkil kodlar içerisinde güç ve iktidar sahibi bireylere karşı gerçekleştirilen bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber başlığında yer alan “Öp Onur’un Elini” ifadesi, Trabzonspor futbol takımı kalecisi Onur Kıvrak’ın sergilediği başarılı performansa dikkat çekmek için

Ana Olayın Sunumu:

Haber metninde yer alan ana olay Trabzonspor futbol takımının Süper Lig’in ikinci devresinde yakaladığı sportif başarıyı, takımın kalecisi Onur Kıvrak üzerinden aktarmaktadır. Haber metni ana olay sunumunda Onur Kıvrak’ı baş role koyarak haberin başlığında “Öp Onur’un Elini” ifadesine yer vermiştir. Ataerkil söylem içerisinde el öptürme eylemi

kullanılmaktadır.

Haber Girişi: Haber metninin giriş kısmında yer alan ifadeler haber başlığında yer alan ataerkil söylemler ile benzerlik göstermektedir. Metnin giriş kısmında “ Fırtına, Milli Kalecisinin Devleştiği Maçta 1 Puan Aldı” ifadesinde geçen devleşmek söylemi, ataerkil kodlar içerisinde var olan güç ve iktidar tanımlarına çağrışım yapmaktadır.

güç sahibi atanın/babanın kendi iktidarının göstergesi olarak algılanmaktadır. Haber metni içerisinde ana olayın sunumu kaleci Onur Kıvrak’ın içinde bulunduğu Trabzonspor futbol takımı içerisinde sahip olduğu gücün ve iktidarın bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç: Metin içerisinde Trabzonspor futbol kulübünün Süper Lig’in ikinci yarısında yakaladığı sportif başarının sonucu takımın kalecisi olan Onur Kıvrak’a bağlanmıştır. Haber metni içerisinde ataerkil kodlar ile yüceltilen Onur Kıvrak ile bir takım için kalecinin ne denli önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında bireyin herhangi bir durum veya konuda başarı olması ataerkil söylem içerisinde yüceltilmesine neden olmaktadır. Trabzonspor’un Süper Lig’in ikinci yarısında yakaladığı sportif başarı kaleci Onur Kıvrak ile özdeşleştirilmektedir. Başarıda önemli bir payı olduğu vurgulanan kaleci Onur Kıvrak’ın haber başlığında “Öp Onur’un Elini” şeklinde ifade edilmesi onun ataerkil kodlar içerisinde iktidar ve güç sahibi olarak aktarmaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde isatikselsel bilgiler verilmesine rağmen bu bilgilerin kaynağı net olarak ifade edilmemiştir. Fakat haberin kim tarafından kaleme alındığı metnin sonunda verilmiştir.

Olay Taraflarının Yorumu: Haber metni içerisinde kaleci Onur Kıvrak’ın, Trabzonspor futbol takımının yakaladığı sportif başarıdaki rolüne değinilmiş fakat olayın muhatabı olan Onur Kıvrak’ın herhangi bir yorumu bulunmamaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde yer alan ifadeler kısa, açık ve net bir cümle yapısı içinde verilmiştir. Haber metni içerisinde Trabzonspor ve Onur Kıvrak ile ilgili verilen ifadelerde aktif bir cümle yapısı içerisinde aktarılmaktadır.	Haber başlığında ataerkil bir söylem çerçevesinde verilen “Öp Onur’un Elini” ifadesi haberin devamında verilen “kalesinde devleşti” gibi ifadeler ile desteklenmiştir. Haber metninin başlık ve alt başlıklarında kullanılan ifadeler, haberin metninin bir bütün olarak ataerkil söylem içerisinde inşa edildiğini ve haberin bölgesel olarak uyumlu olduğunu göstermektedir.	Haber metni içerisinde yer alan el öpmek, devleşmek gibi ifadeler spor basınının futbol haberlerini ataerkil bir söylem içerisinde inşa ettiğini göstermektedir.	Haber metninde yer alan istatistiksel bilgiler haberin inandırıcılığını arttıran unsurlar olmasına rağmen bu verilerin herhangi bir kaynağa dayandırılmaması 1 haberin güvenilirliği açısından problem teşkil etmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metninin başlığında kullanılan “Öp Onur’un Elini” ifadesi ataerkil söylem içerisinde güç ve iktidar ilişkileri ile bağdaştırılarak kullanılmıştır. Toplum içerisinde var olan ataerkil söylemler spor basını tarafından futbol müsabakalarından önce ve sonra kaleme alınan haberler aracılığı ile tekrarlanmakta ve yeniden üretilmektedir.

Analiz 2:

	fotoMaç 26.02.2017 Bu adam bir harika Olca Şahan, Trabzonspor formasıyla şovuna devam ediyor. Yıldız futbolcu, dün akşam da işbaşındaydı, asistyle bir puanı kurtardı OLCAY Şahan fırtınası devam ediyor... Trabzon'un ara transfer döneminde kadrosuna kattığı yıldız futbolcu, Konya deplasmanında da öne çıkan isimdi. Rodallega'nın attığı beraberlik golünde asisti yapan 29 yaşındaki futbolcu, takımının bir puanı kurtarmasında başrolü oynadı. Bordo-mavili formayla ligde 6 maça çıkan Olca, 3 kez rakip fileleri havalandırırken 3 de asist yaptı. Olca ikinci yarıda katıldığı Trabzon'da kısa sürede en fazla asist yapan oyuncu olarak da ilk sırayı aldı. 90 dakika sonunda kazanamadıkları için üzgün olduğunu söyleyen Olca, "Galibiyeti kaçırdık" ifadesini kullandı.
Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:	Fotomaç Gazetesi, 26.02.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı
Başlık: "Bu adam bir harika" Haber metninin başlığında yer alan adam ifadesi ataerkil değerleri bünyesinde taşıyan ve barındıran bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Metin içerisinde Trabzonspor futbol takımı oyuncusu Olca Şahan'ın asisti ile takımına bir puan kazandırması sonucu elde ettiği başarı erkek egemen söylem içerisinde adam olarak nitelenmesine sebep olmuştur. Spot: Haber metninin başlığında yer alan ataerkil söylemler haberin spot kısmında da yer almaktadır. Trabzonspor futbol takımı oyuncusu Olca Şahan'ın maç içerisinde sergilediği başarılı performans haber metninin spot kısmında " Olca Şahan, Trabzonspor formasıyla	Ana Olayın Sunumu: Haber metni içerisinde Trabzonspor futbolcusu Olca Şahan'ın Konyaspor maçında gösterdiği başarılı performans ana olay olarak aktarılmaktadır. Konyaspor ve Trabzonspor arasında gerçekleşen müsabakanın berabere bitmesine rağmen haberin ana olayında Olca Şahan'ın başarılı performansına vurgu yapılmaktadır. Sonuçlar: Haber metni içerisinde Trabzonspor futbol takımının Süper Lig'in ikinci yarısında sergilediği başarılı performans Olca Şahan ile özdeşleştirilmiştir. Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında başarının ataerkil söylem içerisinde önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmektedir. Trabzonspor futbol

şovuna devam ediyor. Yıldız futbolcu, dün akşam da işbaşındaydı, asistiyle bir puanı kurtardı” şeklinde ataerkil ifadelerin yer aldığı bir söylem ile verilmektedir.

takımı oyuncusu Olcay Şahan’ın sportif olarak başarılı olması, onun ataerkil söylemler içerisinde donatılmasına neden olmaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde herhangi bir kaynağa yer verilmemiştir. Ayrıca haberin kime ait olduğunu belirten herhangi bir imza da bulunmamaktadır.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber metni Konyaspor – Trabzonspor arasında gerçekleşen müsabaka sonucunda Trabzonspor futbolcusu Olcay Şahan’ın sergilediği başarılı performanstan bahsetmiştir. Olayın tek muhatabı olmasına karşılık metin içerisinde muhatabın yorumlarına yer verilmemiştir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde kısa, açık ve anlaşılır bir cümle yapısı tercih edilmiştir. Aynı zamanda metin içerisinde Olcay Şahan'ı aktaran ifadeler ve Olcay Şahan'ın aktardığı cümleler olarak haber metni tarafından öne sürülen ifadelerde aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	Haber metninin başlığında yer alan “Bu adam bir harika” ifadesi ataerkil söylem ve görüşleri içermektedir. Benzer şekilde haberin spotunda ve alt başlığında yer alan fırtına, yıldız gibi ifadeler de erkek egemen değerler içinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda haber metninin bütünsel olarak ataerkil kodlarla üretilmesi metnin bölgesel bir uyum gösterdiği manasına gelmektedir.	Haber metni içerisinde kullanılan adam, fırtına, yıldız, gibi ifadeler ataerkil söylem içerisinde yer almaktadır. Olcay Şahan'ın müsabaka içerisinde sergilediği başarılı performans erkek egemen değerler etrafında şekillenmiştir.	Metin içerisinde verilen istatistiksel bilgiler haberin inandırıcılığına olumlu bir katkı sağlarken verilerin herhangi bir kaynağa dayandırılmaması haberin güvenilirliğine gölge düşürmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metninin başlığında yer alan “adam” söylemi hem cinsiyetçi hem de ataerkil değerler içerisinde kullanılan bir söylem olarak gündelik hayatımızda yer almaktadır. Spor basınının haber üretim aşamasında başvurduğu ataerkil söylemler futbol mecrasını erkeklerin kendilerini özgür hissedeceği bir alan olarak inşa etmelerine neden olmaktadır. Türk spor basını tarafından tamamen eril söylemler ile donatılan futbol mecrasında, hakaret, aşağılama ve ötekileştirme dışıl vasıflar üzerinden gerçekleştirilmektedir.

3.8.3.2. Fotomaç Gazetesi ve Militarist Söylem

Analiz 1:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

Fotomaç Gazetesi, 16.03.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı

Başlık: “Vatan İçin, Bayrak İçin, Kupa İçin”

Haber metninin başlığında yer alan vatan ve bayrak ifadeleri militarist bir söylem içerisinde milliyetçi duygulara çağrışım yapmaktadır. Beşiktaş futbol kulübünün UEFA Avrupa Ligi’nin son 16 turundaki rakibi olan Olympiakos futbol takımı ile gerçekleştireceği müsabaka bir savaş metaforu içerisinde militarist söylemlerim hakim olduğu

Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu: Haber metni ana olay olarak, Beşiktaş futbol kulübünün UEFA Avrupa Ligi’nin son 16 turunda karşılaştığı Olympiakos futbol takımı ile gerçekleştireceği müsabakanın önemini vurgulamaktadır. Haber metninin spot kısmında yer alan “ Haydi Kartal! Bu sıradan bir maç değil; önemi çok büyük” ifadesi ile

milliyetçi bir çağrıyla aktarılmaktadır.

Spot: Haber metninin başlığında yer alan militarist ve milliyetçi söylemler haberin spot kısmında daha abartılı bir ifade ile yer almaktadır. Metnin spot kısmında verilen “ Haydi Kartal! Bu sıradan bir maç değil; önemi çok büyük. Türkiye’ye karşı çirkin oyunlar sahneleyen Avrupa’ya sahada da cevap verelim” ifadesi, Türk ve Yunan hükümetleri arasında tarihsel süreç içerisinde yaşanan çatışma ortamı bu müsabaka sebebi ile yeniden canlandırılmak istenmektedir.

müsabaka kullanılan militarist söylemler aracılığı ile olağan bir futbol karşılaşmasından bir savaş metaforuna dönüştürülmektedir.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi:

Haber metninin ard alanında Türkiye ile Avrupa arasında tarihsel süreç içerisinde yaşanan gerginlik ve çatışma ortamına gönderme yapılmaktadır. Metnin spot kısmında yer alan “Haydi Kartal! Bu sıradan bir maç değil; önemi çok büyük. Türkiye’ye karşı çirkin oyunlar sahneleyen Avrupa’ya sahada da cevap verelim” ifadesi ile müsabakaya milli bir değer yüklenmektedir. Politika bir savaştır algısını, futbol bir savaştır anlayışı ile aktaran spor basını sıradan bir futbol müsabakasını militarist değerler etrafında milliyetçi bir söylem ile harmanlayıp Avrupa’ya karşı duyulan olumsuz düşünceleri diri ve taze tutmayı amaçlamaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde herhangi bir kaynağa yer verilmemiştir. Ayrıca haberin kime ait olduğunu belirten bir imzada haber metninde yer almamaktadır.

Olayın tarafları ve yorumları:

Haber metni içerisinde aktarılan ifadelerde olay Beşiktaş ve Olympiakos futbol takımları arasında cereyan etmektedir. Fakat metinde olayın muhataplarının görüş ve yorumlarına yer verilmemektedir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde karmaşık yapılı ifadeler yerine kısa ve anlaşılır bir cümle yapısı kullanılmıştır. Ayrıca metin içerisinde herhangi bir pasif yapıya rastlanmamış, ifadelerin hepsi aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	Metnin başlığında yer alan “Vatan İçin, Bayrak İçin, Kupa İçin” ifadeleri militarist bir söylem çerçevesinde milliyetçi duygulara seslenmektedir. Benzer bir ifade olan “Haydi Kartal! Bu sıradan bir maç değil; önemi çok büyük. Türkiye’ye karşı çirkin oyunlar sahneleyen Avrupa’ya sahada da cevap verelim” söylemi metnin spot kısmında yer almaktadır. Haber metninin başlığında yer alan militarist ve milliyetçi söylemler metnin spot kısmında da rastlanmaktadır. Bu bağlamda haber metni içerisinde yer alan söylemler bölgesel bir uyumluluk göstermektedir.	Haber metni içerisinde vatan için, bayrak için şeklinde yer alan ifadeler haber metninin toplumun milli duygularına seslenmeye yönelik bir yaklaşım sergilediği görülmektedir.	Haber metni içerisinde kullanılan “Vatan İçin, Bayrak İçin, Kupa İçin” başlığı metnin tarafsızlık ilkesinden tamamen uzak olduğunu göstermektedir. Ayrıca metin içerisinde kullanılan fotoğrafta Türk bayrağının bir kartalın kanatları altında yer alarak kullanılması ve haber metninin herhangi bir imza ve kaynaktan yoksun olması haberin objektif bir şekilde inşa edilmediğini kanıtlamaktadır.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metninin başlığında kullanılan vatan, bayrak gibi ifadeler olağan bir futbol müsabakasını militarist ve milliyetçi söylemler ile donatarak bir savaş metaforu çerçevesinde aktarmaktadır. Ayrıca metnin spot kısmında yer alan “ Türkiye’ye karşı çirkin oyunlar sahneleyen Avrupa’ya sahada da cevap verelim” ifadesi nefret söylemi unsurlarından olan damgalayıcı bir tutum içermektedir. Beşiktaş futbol kulübünün UEFA Avrupa Ligi’nin son 16 turunda karşılaştığı Olympiakos futbol takımı ile gerçekleştireceği müsabaka üzerinden tüm Avrupalı ülkelere karşı ötekileştirici bir tavır takınılmakta ve tarihsel süreçten günümüze uzanan zaman diliminde Avrupa ile olan gerginlikler ve çatışma ortamı yeniden üretilmek istenmektedir.

Analiz 2:

Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi:

Fotomaç Gazetesi, 26.02.2017

Söylemin Makro Düzeyleri

Tematik Yapı	Şematik Yapı
--------------	--------------

Başlık: "Korkusuzlar"

Haber metninin başlığında verilen korkusuzlar ifadesinde Galatasaray ve Beşiktaş futbol takımlarının teknik direktörleri militarist bir söylem içerisinde komutan ve lider algısı ile aktarılmıştır. Erkek egemen söylem içerisinde yer alan korkusuzlar ifadesi eril bir tanımlama olarak haber metninin başlığında kullanılmıştır.

Spot: Haber metninin spotunda yer alan "Derbide Tudor'un "Saldır ve yok et" planına karşılık Güneş "Önce durdur, sonra vur" taktiği hazırladı" ifadeleri tamamen militarist bir söylem çerçevesinde inşa edilmiştir.

Haber Girişi: Haber metninin girişinde yer alan ifadeler metnin spot ve başlık kısmında yer alan

Ana Olayın Sunumu: Haber metninde ana olay Galatasaray ve Beşiktaş arasında oynanacak olan müsabaka öncesi her iki takım teknik direktörlerinin maça yönelik teknik bilgilerini aktarmaktadır. Metin içerisinde iki takımın müsabaka anında gerçekleştireceği teknik bilgiler eşit bir şekilde paylaşılmıştır. Fakat iki takımın taktiksel planları militarist bir çerçeve içerisinde verilmiştir. Galatasaray futbol takımının taktiksel planları aktarılırken "Saldır ve yok et", "Gösterin onlara" "Silahımız cesaret" gibi militarist söylemlerim yer aldığı bir savaş metaforu içerisinde aktarılmıştır. Benzer durum Beşiktaş futbol kulübü içinde geçerli olup "Önce durdur, sonra vur" "Sakin kal,

militarist ve ataerkil söylemler ile benzerlik göstermektedir. Metnin girişinde aktarılan “ Igor Tudor’un oyun planı hücum üzerine kurulu. Florya’da sürekli ‘cesaret’ konuşmaları yapan sarı-kırmızılı hoca, “Gösterin onlara” diyerek futbolcularını fisekliyor! Genç çalıştırıcı, son toplantıda yine gazı verdi, “Korkmayın, yürekli oynayın. Korkarsak ve bunu rakibe hissettirirsek kaybederiz” dedi” ifadeleri militarist, ataerkil ve şiddet içeren söylemlerin spor basınında özellikle üç büyük kulüplerin kendi aralarında gerçekleştirdiği müsabakalar öncesi ve sonrası çok sık bir şekilde kullanılmaktadır.

işi bitir” gibi hem militarist hem de ataerkil ifadeleri barındıran bir söylem içerisinde aktarılmıştır.

Sonuçlar: Haber metninde Galatasaray ve Beşiktaş arasında oynanacak müsabaka militarist ve ataerkil ifadeler doğrultusunda inşa edilmiştir. Bu bağlamda iki takım arasında var olan gerginlik canlı tutulmak istenmekte ve bir çatışma ortamı yaratılması amaçlanmaktadır. Spor basını üç büyük kulüp arasında var olan gerginlik ortamını şiddet içeren militarist söylemler eşliğinde daha çok pekiştirmek istemektedir.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi: Haber metninin ard alanında militarist değer ve yargıların toplum nezdinde canlı tutulması için popüler kültürün etkin bir aracı olan futbol kullanılmaktadır. Özellikle büyük kitlelere sahip olan futbol takımları günümüzde bir sivil toplum kuruluşu şeklinde yer almaktadır. Bu bağlamda spor basını üç büyük kulüp arasında gerçekleşen müsabakalar öncesi ve sonrası militarist söylemleri çok sık bir şekilde dile getirerek bu söylemlerin toplum nezdinde daha kolay benimsenmesini sağlamaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde Galatasaray ve Beşiktaş arasında oynanacak olan müsabaka öncesi her iki takım teknik direktörlerinin maça yönelik teknik bilgilerini aktarılmaktadır. Fakat bu bilgilerin hangi kaynaktan elde edildiği belirtilmemiş ve haberi kaleme alan muhabir veya yazarın imzasına da yer verilmemiştir.

Olay Taraflarının Yorumları: Galatasaray ve Beşiktaş arasında oynanacak olan müsabaka öncesi her iki takım teknik direktörlerinin maça yönelik teknik bilgilerinin aktarıldığı olayda taraflar kendi beyan ve yorumlarına yer verilmemiştir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde hem Galatasaray hem de Beşiktaş futbol takımı ile ilgili olan ifadeler kısa, kolay anlaşılan ve sloganik bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir. Ayrıca iki takım için kullanılan ifadeler aktif bir cümle yapısı içerisinde aktarılmıştır.	Haber metninin başlığında verilen “Korkusuzlar” ifadesi, metnin spot kısmında aktarılan “Silahımız cesaret”, “Önce durdur, sonra vur” söylemleri ve metnin alt başlıklarında yer alan “oyun planı hücum üzerine kurulu”, “Gösterin onlara” tanımlamaları militarist ve ataerkil bir söylem içerisinde bütünsel bir uyumluluk taşıyan ifadeler olarak yer almaktadır.	Haber metni içerisinde saldır, yok et, gösterin onlara, silahımız cesaret gibi şiddet ve gücü çağrıştıran militarist ifadeler yer verilmektedir. Metin bir bütün olarak militarist söylem çerçevesinde inşa edilmiştir.	Haber metni içerisine yer alan şiddet ifadeleri, militarist ve ataerkil söylemler haberin gerçekçiliğine dair şüpheler uyandırmaktadır. Ayrıca metin içerisinde iki kulüp adına da herhangi bir kaynağa yer verilmemesi metnin kurgusal bir üretim sürecinden sonra inşa edildiğini düşündürmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metni her kısmında militarist söylemleri ve şiddet içeren ifadeleri barındıran tanımlamalardan üretilmiştir. Metin içerisinde yer alan saldır, yok et, gösterin onlara, silahımız cesaret gibi ifadeler spor basını tarafından iki takım arasında var olan sportif mücadeleyi savaş metaforu ile bir çatışma ortamına dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Spor basınının varoluşsal dayanaklarından biri olan çatışma ortamı, her iki takım taraftarları, futbolcuları ve yöneticileri tarafından yapılan tezahüratlar veya açıklamalarda da kendisini göstermektedir. Herhangi bir futbol takımının üstünlüğünü başka bir futbol takımını küçümseyerek, aşağılayarak inşa eden spor basını, bu alanda meydana nefret söylemi ve nefret suçlarının oluşmasında başrol oynamaktadır.

3.8.3.3. Fotomaç Gazetesi ve Cinsiyetçi Söylem

Analiz 1:

	Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi: Fotomaç Gazetesi, 28.02.2017				
Söylemin Makro Düzeyleri <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="319 1276 933 1337">Tematik Yapı</th><th data-bbox="933 1276 1474 1337">Şematik Yapı</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="319 1337 933 2004"> Başlık: “Dick Duramıyor” Haber metninin başlığında verilen Dick sözcüğü hem Fenerbahçe kulübü futbol takımının teknik direktörü olan Dick Advocaat’ı tanımlarken aynı zamanda cinsiyetçi bir söylem içerisinde cinsel çağrışımda bulunmaktadır. Dick sözcüğü İngilizce dilinden Türkçeye tercüme edildiği zaman erkek üreme organı olan penis kelimesini karşılamaktadır. Fenerbahçe futbol kulübünün sezon içerisindeki sportif başarısızlığı cinsel bir çağrışım içerisinde “Dick Duramıyor” ifadesi ile aktarılmıştır. Spot: Haber metninin spot kısmında yer alan “Üst üste alınan başarısız sonuçlar, Dick Advocaat’ı darmadağın etti...” </td><td data-bbox="933 1337 1474 2004"> Ana Olayın Sunumu: Haber metninde ana olay Dick Advocaat’ın Fenerbahçe futbol kulübünün bu sezon yaşadığı sportif başarısızlığın sorumlusu olarak gösterilmesidir. Fenerbahçe’nin üst üste aldığı başarısız sonuçlar ve takımın teknik direktörünün bu sonuçlar karşısında yeni bir oyun anlayışı üretememesi, cinsiyetçi ve cinsel söylemler etrafında inşa edilerek aktarılmaktadır. Sonuçlar: Haber metni içerisinde yer alan ifadeler doğrultusunda erkek egemen söylem bir toplum içerisinde elde edilen başarısızlıklar cinsiyetçi ve cinsel </td></tr> </tbody> </table>		Tematik Yapı	Şematik Yapı	Başlık: “Dick Duramıyor” Haber metninin başlığında verilen Dick sözcüğü hem Fenerbahçe kulübü futbol takımının teknik direktörü olan Dick Advocaat’ı tanımlarken aynı zamanda cinsiyetçi bir söylem içerisinde cinsel çağrışımda bulunmaktadır. Dick sözcüğü İngilizce dilinden Türkçeye tercüme edildiği zaman erkek üreme organı olan penis kelimesini karşılamaktadır. Fenerbahçe futbol kulübünün sezon içerisindeki sportif başarısızlığı cinsel bir çağrışım içerisinde “Dick Duramıyor” ifadesi ile aktarılmıştır. Spot: Haber metninin spot kısmında yer alan “Üst üste alınan başarısız sonuçlar, Dick Advocaat’ı darmadağın etti...”	Ana Olayın Sunumu: Haber metninde ana olay Dick Advocaat’ın Fenerbahçe futbol kulübünün bu sezon yaşadığı sportif başarısızlığın sorumlusu olarak gösterilmesidir. Fenerbahçe’nin üst üste aldığı başarısız sonuçlar ve takımın teknik direktörünün bu sonuçlar karşısında yeni bir oyun anlayışı üretememesi, cinsiyetçi ve cinsel söylemler etrafında inşa edilerek aktarılmaktadır. Sonuçlar: Haber metni içerisinde yer alan ifadeler doğrultusunda erkek egemen söylem bir toplum içerisinde elde edilen başarısızlıklar cinsiyetçi ve cinsel
Tematik Yapı	Şematik Yapı				
Başlık: “Dick Duramıyor” Haber metninin başlığında verilen Dick sözcüğü hem Fenerbahçe kulübü futbol takımının teknik direktörü olan Dick Advocaat’ı tanımlarken aynı zamanda cinsiyetçi bir söylem içerisinde cinsel çağrışımda bulunmaktadır. Dick sözcüğü İngilizce dilinden Türkçeye tercüme edildiği zaman erkek üreme organı olan penis kelimesini karşılamaktadır. Fenerbahçe futbol kulübünün sezon içerisindeki sportif başarısızlığı cinsel bir çağrışım içerisinde “Dick Duramıyor” ifadesi ile aktarılmıştır. Spot: Haber metninin spot kısmında yer alan “Üst üste alınan başarısız sonuçlar, Dick Advocaat’ı darmadağın etti...”	Ana Olayın Sunumu: Haber metninde ana olay Dick Advocaat’ın Fenerbahçe futbol kulübünün bu sezon yaşadığı sportif başarısızlığın sorumlusu olarak gösterilmesidir. Fenerbahçe’nin üst üste aldığı başarısız sonuçlar ve takımın teknik direktörünün bu sonuçlar karşısında yeni bir oyun anlayışı üretememesi, cinsiyetçi ve cinsel söylemler etrafında inşa edilerek aktarılmaktadır. Sonuçlar: Haber metni içerisinde yer alan ifadeler doğrultusunda erkek egemen söylem bir toplum içerisinde elde edilen başarısızlıklar cinsiyetçi ve cinsel				

Hiçbir planı işe yaramayan, çöküşü engelleyemeyip tamamen çaresiz kalan 69 yaşındaki hoca, iyice içine kapandı...” ifadeleri erkek egemen söylem içerisinde güçsüzlüğü ve iktidarsızlığı betimleyen dışıl özellikler ile özdeşleştirilmektedir. Bu bağlam Fenerbahçe futbol takımının sportif başarısızlığı teknik direktörün sahip olduğu dışıl özelliklerden kaynaklandığı ileri sürülmektedir.

Haber Girişi: Metnin haber girişinde yer alan cinsiyetçi, cinsel ve dışıl vasıflara sahip olmanın güçsüzlük ve iktidarsızlık ile ilişkilendirildiği söylemler haber metninin giriş kısmında da yer almaktadır. Metnin giriş kısmında Fenerbahçe futbol kulübünün teknik direktörü hakkında verilen “F.BAHÇE, Dick Advocaat’ı 10 yas daha yaşlandırdı! Sarı-lacivertli ekibe yakın geçmişin en kötü sezonunu yasatan Hollandalı hoca, Gaziantep beraberliği sonrası ruhen çöktü... Yönetimin yılda 1.8 milyon euro ücret karşılığı takımı teslim ettiği 69yasındaki teknik direktör, çöküşü engelleyememenin üzüntüsüyle darmadağın oldu” ifadeleri metnin başlık ve spotunda verilen söylemler ile benzerlik göstermektedir.

bir söylem aracılığı ile eleştirilmekte ve başarısız bireye dışıl özellikler atfedilmek sureti ile küçük düşürülüp, aşağılanmasına neden olmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi:

Haber metninin ard alanında başarı olgusu ile erkek egemen söylemlerin, başarısızlık durumunda ise dışıl özelliklerin hâsıl olduğu cinsiyetçi bir görüş yer almaktadır.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde yer alan ifadeleri doğrulayan bir kaynak veya görgü tanığı yer almamaktadır. Fakat haber metninin kim tarafından kaleme alındığını belirten bir imza bulunmaktadır.

Olay Taraflarının Yorumları:

Haber metni Fenerbahçe kulübü futbol takımının teknik direktörü olan Dick Advocaat’ın takımın sportif başarısızlığındaki rolünü aktarmaktadır. Fakat olayın muhatabı olan Dick Advocaat’a ait herhangi bir yorum haber metninin içerisinde yer almamaktadır.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metni içerisinde Dick Advocaat'ın sportif başarısızlığın ın anlatıldığı ifadeler kısa, açık ve aktif cümle yapıları içerisinde aktarılmıştır.	Haber metninin başlığında yer alan “Dick Duramıyor” ifadesinin cinsiyetçi söylem kapsamında cinsel bir çağrışımda yapmaktadır. Metnin spot kısmında bulunan “Hiçbir planı işe yaramayan, çöküşü engelleyemeyip tamamen çaresiz kalan 69 yaşındaki hoca, iyice içine kapandı. Yardımcıları Been ve Pot’la bile diyalogu kesti” söylemi de cinsiyetçi bir yaklaşım ile başarısızlığın dışıl özelliklere atfedildiği bir ifade biçimi olarak haberin başlığında yer alan söylemler ile benzerlik taşımaktadır. Haber metni içerisinde de haberin başlık ve spot kısmındaki ifadeler tekrar edilmiştir. bu bağlamda bütünüyle cinsiyetçi bir söylem üzerine inşa edilen haber metninde bölgesel uyum bulunmaktadır.	Haber metni içerisinde yer alan Dick Duramıyor, darmadağın, çaresiz ve içine kapandı gibi söylemler spor basınında hakim olan erkek egemen görüş içerisinde başarısızlığın dışıl vasıflar aracılığı ile aktarıldığı cinsiyetçi bir yaklaşımın varlığını kanıtlamaktadır.	Metin içerisinde Dick Advocaat'ın Fenerbahçe futbol kulübünün bu sezon yaşadığı sportif başarısızlığın tek sorumlusu olarak gösterilmesi haberin güvenilirliğine gölge düşürmektedir. Bir takım oyunu olan futbolda elde edilen başarılarından herkes eşit pay alırken, olası bir başarısızlık durumunda takım içerisinde tek bir kişinin hedef gösterildiği haber metninin objektif ve nesnel olma vasıflarını yitirmesi haberin inandırıcılığına şüphe ile yaklaşılmasına neden olmaktadır.

Haberdeki Nefret söylemi

Haber metninin başlığında yer alan “Dick Duramıyor” ifadesi sportif başarısızlığa işaret ederken aynı zamanda cinsel bir çağrışımla iktidarsız olma durumuna da gönderme yapmaktadır. Erkek egemen değerlerin hakim olduğu toplumsal yapı içerisinde başarılı birey vasıfları ataerkil kodlar ile inşa edilirken, başarısızlığın söylemleri ise dişil özellikler ile ifade edilmektedir. Bu bağlamda Türk spor basınının haber metinlerinde kullandığı cinsiyetçi yaklaşım kadını başarısız, güçsüz gibi olumsuz söylemler etrafında inşa ederken ayrımcı, aşağılayıcı ve ötekileştirici bir dil kullanarak, nefret söyleminin ve nefret suçlarının meydana gelmesine zemin hazırlamaktadır.

Analiz 2:

FotoMac 31.03.2017 ADVOCAAT, “KARABÜKSPOR’U ŞARTLAR NE OLURSA OLSUN YENMELİYİZ” DEDİ AĞLAYALIM MI? “Rakip bu maça Antalya’da kamp yaparak hazırlandı. Biz ise eksiktik ve yeterince taktik çalışmadık. Ama mazeret üretemeyiz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük takımlar bunu yapmaz. Yeneceğiz, başka yolu yok!” FENERBAHÇE’de teknik direktör Dick Advocaat, Hollanda’dan döndüğü günden beri (pazartesi) takımı ile toplantı üstüne toplantı yaptı. Tecrübeli çalıştırıcı, dün yine öğrencilerini etrafından topladı, Karabük maçının önemini anlattı. Karabükspor sahasında Trabzonspor’u, Galatasaray’ı ve Beşiktaş’ı yenildiğini hatırlatan Advocaat, “Biz milli takımlara giden oyuncular nedenyle eksik bir kadroyla antrenman yapıyoruz, rakip Antalya’da özel kamp yaparak bize bilendi. Cumartesi günü çok zor bir mücadele bizi bekliyor” dedi. MİLLİ DÖNÜŞLER HEP ZOR SARI-lacivertli hoca, milli maç dönüşlerinin büyük takımlar için her zaman zor geçtiğini sözlerine eklerken, “Ama mazeretimiz olamaz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük takımlar bunu yapmaz. Yenilip ‘Bu sefer de böyle oldu, ne yapalım’ diyemeyiz. Her maçı kazanmamız lazım. Yeneceğiz, başka yolu yok!” ifadelerini kullandı. ● Emre BOL ‘BİLİC’ İMASI Eski yardımcısı Fenerbahçe’yi işaret etti KONYASPOR Başkanı Ahmet San, geçtiğimiz salı günü, “Aziz Yıldırım bana ‘Aykut Kocaman ile ilgili bir girişimde bulunmadık. Kocaman ile görüşmem yok’ dedi” şeklinde bir açıklama yaparak kafa karıştırmıştı. Dün ise Lokomotiv	Haberin Yayınlandığı Gazete ve Tarihi: Fanatik Gazetesi, 31.03.2017
Söylemin Makro Düzeyleri	
Tematik Yapı	Şematik Yapı
Başlık: “Ağlayalım mı?” Haber başlığında yer alan ağlamak ifadesi erkek egemen söylem içerisinde kabul görmeyen, güçsüzlük ve dişil vasıflar ile özdeşleştirilen, temelinde cinsiyetçi bir söylem barındırmaktadır. Spot: Haber metninin spot kısmında yer alan ifadeler, metnin başlığında kullanılan söylemler ile benzerlik göstermektedir. Metnin spotunda yer alan “ Rakip bu maça Antalya’da kamp yaparak hazırlandı. Biz ise eksiktik ve yeterince taktik çalışmadık. Ama mazeret üretemeyiz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük takımlar bunu yapmaz. Yeneceğiz, başka yolu yok!” ifadeleri ile haber metninde büyük ve güçlü bir futbol takımı olmak için dişil vasıflardan uzak kalıp, ataerkil değerleri benimsenmesinin gerektiği vurgulanmaktadır. Haber Girişi: Haber metninin giriş kısmında yer alan, “Ama mazeretimiz olamaz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük	Ana Olayın Sunumu: Haber metni içerisinde ana olay, cinsiyetçi bir yaklaşımla ve erkek egemen söylemler etrafında inşa edilmiştir. Haber metni içerisinde Fenerbahçe futbol takımı teknik direktörü Dick Advocaat’ın müsabaka ile ilgili hem rakip takım hakkında hem de kendi takımı hakkında verdiği bilgiler ana olay etrafına aktarılmıştır. Advocaat’ın ağlamak yok, mazeret üretmek büyük takımların davranışı olamaz ifadeleri ana olayı ataerkil kodlar içerisinde kurgulayan cinsiyetçi söylemlerdir. Sonuç: Haber metni içerisinde “Biz ise eksiktik ve yeterince taktik çalışmadık. Ama mazeret üretemeyiz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük takımlar bunu yapmaz Yeneceğiz, başka yolu yok!” söylemleri Fenerbahçe futbol kulübü teknik direktörü Dick Advocaat’ın da ataerkil söylemler içerisinde cinsiyetçi bir yaklaşıma sahip olduğunun bir göstergesidir.

takımlar bunu yapmaz. Yenilip ‘Bu sefer de böyle oldu, ne yapalım’ diyemeyiz. Her maçı kazanmamız lazım. Yeneceğiz, başka yolu yok!’ ifadeleri ağlamak ve mazeret üretme eylemlerinin büyük ve güçlü takımların davranışı olmadığını dile getirmektedir. Bu tür davranış biçimlerinin ataerkil kodlar içerisinde yer almadığı cinsiyetçi bir söylem aracılığı ile vurgulanmaktadır.

Ard Alan ve Bağlam Bilgisi:

Fenerbahçe futbol takımı teknik direktörü Dick Advocaat’ın, Karabükspor müsabakası ile ilgili aktardığı “Rakip bu maça Antalya’da kamp yaparak hazırlandı. Biz ise eksiktik ve yeterince taktik çalışmadık. Ama mazeret üretemeyiz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük takımlar bunu yapmaz” bu ifadeler, futbolun evrensel dilinin ataerkil kodlar içerisinde cinsiyetçi bir yaklaşımla inşa edildiğini göstermektedir.

Haber Kaynakları: Haber metni içerisinde Dick Advocaat’a ait olduğu iddia edilen söylemler herhangi bir kaynağa dayandırılmamaktadır. Metin içerisinde yer alan ifadeler haber metni altında imzası bulunan yazarın görüş ve yorumları aracılığı ile üretilmiştir.

Olay Taraflarının Yorumu: Haber metni içerisinde Fenerbahçe futbol takımı teknik direktörü Dick Advocaat’ın Karabükspor müsabakası öncesi futbolculara yaptığı iddia edilen uyarılar yer almaktadır. Bu bağlamda olayda sadece Advocaat’ın yorumlarına yer verilirken olayın diğer muhatabı olan futbolcuların yorum ve görüşlerine yer verilmemiştir.

Söylemin Mikro Düzeyleri			
Sentaktik Çözümleme	Bölgesel Uyum	Sözcük Seçimleri	Haber Retoriği
Haber metninde yer alan ifadeler kısa, açık ve net bir cümle yapısı içerisinde aktarılmış, uzun ve kompleks cümle yapıları tercih edilmemiştir. Haber metni içerisinde Fenerbahçe futbol takımı teknik direktörü Dick Advocaat'ın ifadeleri aktif bir cümle yapısı içerisinde verilmiştir.	Haber metninin başlığında yer alan “Ağlayalım mı?”, ifadesi ile spot ve giriş kısmında yer alan “... mazeret üretemeyiz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük takımlar bunu yapmaz. Yeneceğiz, başka yolu yok!” ifadeleri haber metninin bir bütün olarak cinsiyetçi bir söylem etrafında üretildiğini ve bu bağlamda tüm haber metninin bölgesel bir uyum içerisinde olduğunu göstermektedir.	Metin içerisinde yer alan “ağlayalım mı?”, “mazeret yok”, “büyük takım” gibi ataerkil kodlar içerisinde çerçevelenmiş cinsiyetçi söylemler yer almaktadır.	Haber metninde Fenerbahçe futbol takımı teknik direktörü Dick Advocaat'a ait olduğu öne sürülen görüş ve düşüncelerin herhangi bir kaynağa veya görgü tanığına dayanmaması, haberin güvenilirliğine ve inandırıcılığına gölge düşürmektedir.

Haberdeki Nefret söylemi

Fenerbahçe futbol takımı teknik direktörü Dick Advocaat'ın, Karabükspor müsabakası ile ilgili aktardığı “Rakip bu maça Antalya’da kamp yaparak hazırlandı. Biz ise eksiktik ve yeterince taktik çalışamadık. Ama mazeret üretemeyiz. Ne yani ağlayalım mı? Büyük takımlar bunu yapmaz” ifadeleri, futbolun evrensel dilinin ataerkil kodlar içerisinde cinsiyetçi bir yaklaşımla inşa edildiğini göstermektedir. Spor basını futbol haberlerinde kullandığı dil ve söylem biçimi ile erkek egemen görüşün devamlılığı ve kendisini yeniden üretmesini sağlamaktadır.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Nefret söylemi bireyin içerisinde yaşadığı toplumun sahip olduğu değer ve yargılara göre değişkenlik gösteren, evrensel bir sorun olarak insanoğlunun gündelik hayatında yer almaktadır. Nefret, bireyin sahip olduğunu etnik, dini, kültürel ve toplumsal değerlere göre değişkenlik gösteren bir söylem içerisinde, bireyin ait olduğu grup tarafından öteki olarak kodladığı kişi ve gruplara karşı yöneltilmektedir. Birey veya gruplar kendi kimliklerini öteki birey ve gruplara yönelttiği söylemler üzerinden inşa etmektedir. Bu söylemler çoğunlukla olumsuz bir içeriğe sahip olarak ayrımcı ve nefret içeren bir dil üzerinde kurulmaktadır. Bu bağlamda nefret söylemi birey veya grupların kendi kimliklerini oluşturma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. 20. yüzyılın başlarından itibaren kitle iletişim araçlarında yaşanan teknolojik gelişmeler ile birlikte kimlik inşası sırasında kullanılan nefret söylemi ifadeleri gazete, dergi televizyon ve son olarak yeni medya alanında dolaşıma girmiştir. Toplumların sahip olduğu sözlü ve yazılı kültürler özellikler kitle iletişim araçları içerisinde kendisine yer bulmaya başlamıştır. Herhangi bir toplulukta çoğunluğun hâkim görüşü kitle iletişim araçlarında da yer alarak, bu görüş ve düşüncelerin devamlılığı teminat altına alınmış ve yeniden üretilmesi sağlanmıştır. Hâkim ideolojinin içinde yer alamayan birey ve gruplar, kitle iletişim araçları içerisinde üretilen nefret söylemine maruz kalmaktadır. Kitle iletişim araçları azınlık gruplar adına inşa ettiği nefret söylemleri ile toplum içerisinde var olan hâkim kimliğin üretimini gerçekleştirmektedir. Son yıllarda iletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler ile beraber ortaya çıkan yeni medya da nefret söyleminin en sık kullanıldığı alanların başında gelmektedir. Nefret söylemi genellikle siyasi, dini ve cinsel tercihler ile etnik kimlikler üzerinde üretilmektedir. Kitle iletişim araçları içerisinde yer alan tematik spor gazeteleri, nefret söyleminin üretildiği tüm unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Türk yazılı spor basını içerisinde üretilen haber metinleri ve köşe yazıları irdelendiğinde Türk spor basınının, spor dallarından sadece futbola ağırlık vermesi hasebiyle futbol basını gibi işlev gördüğü ve gazete sayfalarının neredeyse hepsinin futbol haberleri ile doldurulduğu görülmektedir. Türk spor basınının futbolu merkezi bir yere koyması ve kendi varlığını futbol haberleri etrafında inşa etmesi tesadüfi bir durum değildir. Futbolun inşa ettiği zihniyet haritası, sadece futbol ile sınırlı kalmamakta, bireyin ideolojik görüşlerinden dünya algısına kadar her alana sirayet etmektedir.

Türk spor/futbol basınının özellikle dört büyük kulüp olarak adlandırdığı Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor kulüplerinin kendi aralarında gerçekleştirdiği müsabaka öncesi ve sonrasında gerek görsel gerek yazılı basında yapılan yorumların günlerce devam etmesi futbolun hayatımızda kapladığı alanın artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Türk yazılı spor/futbol basının da üretilen ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylemler araştırmanın son bölümünde AMK, Fanatik ve Fotomaç gazetelerinin söylem analizine tabi tutulması suretiyle söylemin makro ve mikro düzeyleri esas alınarak incelenmiştir. Analiz sonucunda Türk spor/futbol basınının haber üretim sürecinde haber başlıklarının militarist, ataerkil ve cinsiyetçi bir söylem çerçevesinde üretildikleri tespit edilmiş ve başlıkların haber içeriğini aktarmaktan çok sloganist bir söylem içerisinde inşa edildiği görülmektedir. Haber metninin spot kısmında yer verilen ifadelerin kısa, anlaşılır ve aktif bir cümle yapısı içerisinde aktarıldığı tespit edilmiştir. Haber metni içerisinde alt başlıklarda yer alan ifadelerin spot kısmında aktarılan ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylemler ile benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Haber metni içerisinde ana olayın sunumu şiddet içeren, ayrımcı ve ötekileştirici bir söylem içerisinde verilmektedir. Metin içerisinde aktarılan bilgi, yorum ve düşünceler herhangi bir kaynağa dayandırılmadan aktarılmakta ve bu durum haberin güvenilirliği, inandırıcılığı ve gerçekliğine gölge düşürmektedir. Ayrıca haber metnin kim tarafından kaleme alındığını belirten imza eksikliği yine haberin güvenilirliğine gölge düşürmektedir. Haber metni içerisinde başlık, spot ve haber girişlerinin içerdiği ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylemler metnin bir bütün olarak uyum içerisinde olduğunu göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda, Türk spor/futbol basınının haber metni içerisinde ataerkil, militarist ve cinsiyetçi söylemleri sık bir şekilde kullandığı tespit edilmiştir. Türk spor/futbol basınının bu söylemler aracılığı ile suni bir çatışma ortamı yaratmak istediği saptanmıştır. Türk spor/futbol basını kendisini yarattığı çatışma ve gerginlik ortamları ile var etmektedir. Bu bağlamda Türk yazılı spor/futbol basınının kullanmış olduğu şiddet içerikli, ayrımcı, aşağılayıcı ve ötekileştirici ifadeler, nefret söyleminin toplum nezdinde yaygınlaşmasına ve benimsenmesine neden olarak nefret suçlarının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Türk yazılı spor basının nefret içerikli söylemler doğrultusunda inşa ettiği haber dilinin toplumsal bazda yarattığı olumsuz etkileri gidermek amacı ile herhangi bir denetleyici,

yasak koyucu ve cezalandırıcı bir kurum bulunmamaktadır. 1980'lerden sonra medya alanında yaşanan tekelleşmeler ile beraber yayınlanan haberlerin etik değerler etrafında inşa edilmesi terk edilmiştir. Ayrıca toplumun spor yapmaktan ziyade büyük ölçüde spor üzerine konuşması medyaya da haber dili kullanımı konusunda geniş bir imkân tanımıştır. Futbol basınının kendisini 4 büyük takım etrafında var etmesi mecburi bir fanatizm dilinin doğmasına da neden olmaktadır. Bu bağlamda Türk spor basınında üretilen nefret söylemi ifadelerinin giderilmesinde spor basının kendisini sadece Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzon futbol takımlarının etrafında değil, diğer futbol kulüpleri ve diğer spor branşlarına da eşit bir mesafede durması var olan fanatik dilin değişiminde önemli bir rol üstlenecektir. Ayrıca Türk spor basınının kullandığı dilin herhangi bir standardı olmaması ve her ferde hitap etme özelliği itibariyle konuşma diline çok yakın olması şiddet, argo ve küfür içerikli söylemlerin spor basını içerisinde de yer almasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Türk spor basını içerisinde üretilen haber ve köşe yazılarının herhangi bir denetime tabi tutulmadan yayınlanması nefret içerikli ifadelerin tiraj kaygısı ile daha çok kullanılmasına neden olmaktadır. Türk spor basını içerisinde üretilen nefret ve şiddet içerikli söylemlerin azaltılması adına denetleyici bir kurumun varlığı şart olmaktadır. Benzer olarak Türk spor medyası içerisinde hem yazılı hem görsel basında eski hakem, futbolcu ve idarecilerin yerine profesyonel spor çalışanlarının tercih edilmesi nefret söylemi unsurlarının kullanımı engelleme konusunda önemli bir rol oynayacaktır. Ayrıca nefret söyleminin belirlenmesi ve engellenmesi konusunda etik ve yasal düzenlemelerin yapılması bu tür ifadelerin engellenmesi adına gerekli olacaktır. Son olarak nefret söylemi kavramında evrensel bir sorun olan ifade özgürlüğünün sınırları düzenlenecek etik ve yasal kurallar çerçevesinde net bir şekilde ifade edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2010). "Çağın Vebası AİD: HIV/AİDS'e İlişkin Damgalama ve Ayrımcılık". *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar Dergisi*, 1.
- Akal, C. B. (1994). *Siyasi İktidarın Cinsiyeti*. Ankara: İmge Yayınları.
- Akpınar, D. (2006). *Türk Sorunu, Asya-Avrupa Ekseninde Türkler*. İstanbul: Büke Yayınları.
- Aksoy, Y. (2015). *Gavur İzmir'de Gol Sesleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Alğan, C. (2012). <http://www.nefretsoylemi.org/metodoloji.asp>.
<http://www.nefretsoylemi.org/metodoloji.asp>. adresinden alındı
- Aras, B. (2006). *11 Eylül Öncesi ve Sonrası*. İstanbul: Etkileşim Yayınları,.
- Ardıç, E. (2010, 7 22). www.sabah.com.tr. 4 19, 2017 tarihinde Sabah: <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/ardic/2010/07/22/yemezler> adresinden alındı
- Arpınar, E. (1992). *Türk Futbol Tarihi*. İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları.
- Arslan, Y. G. (2006). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bağlamında Ayrımcılık Yasağı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul
- Atabeyoğlu, C. (1991). *Türkiye' de Spor Yazarlığının 100. Yılı*. İstanbul: A&B Jitapçılık ve Dağımtıcılık.
- Atabeyoğlu, C. (1991). *Türkiye Spor Tarihi Ansiklopedisi*. İstanbul: Fotospor.
- Atalay, A. (2004). *Spor Medya ve Serbest Zaman*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ataman, H. (2012). "Nefret Suçları Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak". Y. İnceoğlu içinde, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 51). İstanbul: Ayrıntı.
- Ataman, H. (2012). "Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları". Y. İnceoğlu içinde, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 62). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Aydın, O. (2008). *Lezbiyen Gey Biseksüel Travesti Transseksüel Hukuk ve Ayrımcılık Rapor*. Ankara : Kaos GL Yayınları.
- Aydınay, M. (2014). *Türk Yönetici ve Çalışanlarına Yönelik Kalıpyargılar ve Örgütsel Adalet Algısı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi
- Bahar, A. (2007). "Şizofreni ve Damgalama". *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2.
- Başar, K. (2013). www.gokkusagininkizili.org. <http://gokkusagininkizili.org/homofobi-genis-ve-daraltilmis-tanimi/>. adresinden alındı
- Beçene, M. (2012). <http://www.aktuelpsikoloji.com/zenofobi-nedir-belirtileri-nelerdir-11590h.htm>. <http://www.aktuelpsikoloji.com/zenofobi-nedir-belirtileri-nelerdir-11590h.htm>. adresinden alındı
- Belge, M. (2011). *Militarist Modernleşme: Almanya, Japonya ve Türkiye*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bilek, R. R. (2010). *Türkiye'de Futbolun Kitle Kültürü Haline Gelmesinde Basının İşlevi: Hürriyet Gazetesi Örneği-2002 Dünya Kupası Finalleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul
- Bilgin, N. (1994). *Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu*. İzmir: Ege Yayıncılık.
- Bilgin, N. (1996). *İnsan İlişkileri ve Kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2007). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Bora, T. (2009). Bianet. [Bianet.org](http://www.bianet.org): Bora, <http://www.bianet.org/bianet/diger/115037-erkeklik-ve-futbol-beslik-yeme-kaygisi> adresinden alındı
- Budak, S. (2000). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınlar.
- Candansaray, S. (2010). "Futbol, Delinin Aşkı". *Cogito Dergisi*, 75.
- Çayır, C. (2012). *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. Melek Göregenl içinde, Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık* (s. 28-32). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Çoban, B. (2009). Academia. www.academia.edu:
https://www.academia.edu/608836/TOPLUMSAL_%C3%87ATI%C5%9EMA_VE_
 VE_ adresinden alındı
- Çolak, Ö. (2009). *Eşcinsellere Yönelik Nefret Suçları ve Toplumun Bu Suçlar Kapsamında Faile ve Mağdura Yönelik Tutumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul:
- Çoşgun, Ş. (2004). *Kültürlerarası İletişim Sürecinde Kalıp Düşüncelerin ve Önyargıların rolü: Antalya'da Yaşayan Güneydoğulular İle Antalya Yerlileri Arasındaki Kalıp Düşünceler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- Davies, S. P. (2010). *Eşcinsel Sineması Tarihi Sinemada Görünür Olmak*. (A. Toprak, Çev.) İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Demir, A. (2007). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde ve Türk Hukukunda Ayrımcılık Yasağı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Demir, G. (2009). *Yazılı Alman ve Türk Basınında Amatör Branşların Yeri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul:
- Doğan, Y. (1989). *Fenerbahçe Cumhuriyeti*. İstanbul: Tekin Yayıncılık.
- Erdin, M. (2004). *Yer Fener Gök Cimbom*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Eriş, Z. (2014). *Türk Spor Basınında Karşılaştırmalı Olarak Spor Haberlerinin Veriliş Biçimi: Cumhuriyet, Zaman ve Hürriyet Örnekleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul:
- Ertaş, A. (2014). *Nefret Suçları ve Nefret Söyleminin Yazılı Basında Üretimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Falk, G. (2001). *STIGMA: How We Treat Outsiders*. New York: Prometheus Books.
- Franklin, k. (2000). "Antigay Behaviors Among Young Adults: Prevalence, Patterns and Motivators In A Noncriminal Population". *Journal of Interpersonal Violence*, 340-343.
- Fredman, S. (2002). *Discrimination Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Goffman, E. (1963). *Stigmata: Notes On The Management Of Spoiled Identity*. New York: Simon & Schuster Inc.

- Gordon, M. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gökmen, H. (2010). *Avrupa'da Müslümanlar ve İslamofobi: Hollanda Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi.
- Göregenli, M. (2013). "Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık". M. Çınar içinde, *Medya ve Nefret Söylemi* (s. 29). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Harlak, H. (2000). *Önyargılar*. İstanbul: 2000.
- Harlak, H. (2000). *Önyargılar Psikososyal Bir İnceleme*. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Herek, G. M. (2007). *Sexual Orientation and Mental Health Annual Review of Clinical Psychology*, 362.
- Hogg, M. A. (2007). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- <http://www.tdk.gov.tr>. (2006, 9 26). 5 6, 2017 tarihinde
[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5382beca42c4b5.43 832560 /](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5382beca42c4b5.43 832560/)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5382beca42c4b5.43 832560 / adresinden alındı
- Irak, D. (2013). *Hükmen Yenik*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Işık, Ş. (2012). "Kültürlerarası İletişim Bağlamında Cumhuriyet Üniversitesindeki Gençlerin Almanlara Yönelik Kalıpyargıları". *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 166-167.
- Işıkman, N. G. (2009). "Amerikan Sinemasının İdeolojik Yapısı Bağlamında Arap Temsili". *Marmara İletişim Dergisi*, 14.
- Karan, U. (2009). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik Kurumları*. Ankara: Mattek Matbaacılık.
- Kızılay, E. T. (2010). *Türk Modernleşmesinde Ataerkil Söylemin Yansımaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Kocatepe Üniversitesi
- Komitesi, A. B. (1997, 10 30). *Nefret Söylemi*.

- Korat, G. (2008). *Dil Edebiyat ve İletişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Korkut, L. (2009). *Ayrımcılık Karşıtı Hukuk*. Ankara: Adres Yayınları.
- Kur'an-ı Kerim.
- McGill, C. (2006). *Futbolun Kârhanesi, Futbol Taraftarlarının Elinden Nasıl Kayıyor*. (C. Cemgil, Çev.) İstanbul: İthaki.
- Meleke, C. N. (2016). *Türkiye Sinemasında LGBTİ Bireylerin Temsili ve Nefret Söylemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul:
- Mutlu, E. (2008). *İletişim Sözlüğü*. İstanbul: Ayraç yay.
- Nükhet Güz, R. K. (2002). "Etkili İletişim Terimleri". N. Güz içinde, *Etkili İletişim Terimleri* (s. 348). İstanbul: İnkilap Yayınları.
- Oksaçan, E. H. (2012). *Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Oyman, S. (2010). *Cinsel Yönelimi Farklı Mağdur ve Zanlı Kişilere Yapılan Yüklemeler Üzerinde Katılımcı Cinsiyeti, Eğitim Düzeyi ve Homofobik Tutumların Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara:
- Özarslan, Z. (2013). *Yeni Medya Ortamlarında LGBT Bireylere Karşı Üretilen Nefret Söylemi*. *Yeni Medya Çalışmaları* (s. 353-356). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Özarslan, Z. (2014). Bianet. 14.04.2017 tarihinde [bianet.org: http://bianet.org/biamag/sanat/159421-yeni-medya-doneminde-sinemanin-gelecegi](http://bianet.org/biamag/sanat/159421-yeni-medya-doneminde-sinemanin-gelecegi) adresinden alındı
- Özer, Ö. (2009). *Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Eskişehir: İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Özgüç, A. (1988). *Türk Sinemasında Cinselliğin Tarihi*. İstanbul: Broy Yayınları.
- Özkan, A. (2006). "Küreselleşme Sürecinde Medya ve Siyaset: “Medya Gücü” mü, “Gücün Medyası” mı?”. *Stratejik Öngörü Dergisi*, 1-3.
- Öztek, A. (2007). <http://www.kaosgl.com>. 15.04.2017 tarihinde Kaosgl: <http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=1350> adresinden alındı

- Paker, M. (2012). *Psikolojik Açıdan Önyargı ve Ayrımcılık. A. Ceyhan içinde, Ayrımcılık-Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Peker, E. (2007). *Futbolda Şiddetin İçsel Bir Olgu Haline Gelmesinde Yazılı Basının Rolü*. Yayınlanmamış Yükske Lisans Tezi. İstanbul:
- Perry, H. (2000). *Stereotypes, Cognition and Culture*. Piledephia: Pshology Pres.
- Saillard, E. K. (2010). "Ruhsal Hastalara Yönelik Damgalamaya İlişkin Psikiyatrist Görüşleri ve Öneriler". *Türk Psikiyatri Dergisi*, 14-15.
- Selami Özsoy, K. Y. (2013). "Türkiyede'ki Spor Basınıda Nefret Söylemi. International", *Journal Social Science Research*, 48.
- Sert, M. (2000). *Gol Atan Galip*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sert, M. (2010). "Spor Dünyasında Beden – İktidar İlişkisi". *Toplumbilim Dergisi*, 110.
- Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*. (1998). İstanbul: İletişim.
- Sözlüğü, K. B. (ty). www.tdk.gov.tr. 19.042017 tarihinde tdk: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58f6aac806b857.14838499 adresinden alındı
- Spor Dergiciliği (1849-1984). *Türkiye’de Dergiler ve Ansiklopediler* (s. 203). içinde İstanbul: Geliim Yayınları.
- Şenel, A. (1993). *İrk ve İrkçılık Düşüncesi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şensever, L. (2012). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Aktivistler için; Nefret Suçları ve Nefret Söylemi İzleme Rehberi*. İstanbul: Net Kırtasiye Tan. ve Matbaa Ltd. Şti.
- Şensever, T. C. (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları:10 yıl 10 örnek*. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği.
- Şeyda Öztürk. (2014). *Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Talimciler, A. (2003). *Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Talimciler, A. (2005). *Türkiye’de Futbol ve İdeoloji İlişkisi: Medya’daki Futbol Söylemi Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir:

- Talimciler, A. (2010). *Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Spor*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Talimciler, A. (2012). "Ötekine Yönelik Nefretin Fark Edilmediği ya da Kanıksandığı Alan: Türkiye Futbol Medyası". Y. İnceoğlu içinde, *Nefret Suçları ve/veya Nefret Söylemi* (s. 252). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tanay, G. (2012). *Ayrımcılık Suçu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara:
- Tanilli, S. (1984). *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası*. İstanbul: Say Yayınları.
- Tarcan, S. S. (1914). *Türk Yurdu*.
- Tarhan, N. (2010). *Toplum Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Temiztürk, H. (2002). "Türk Spor Basınının Etik ve Teknik Sorunları". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 276.
- Terzioğlu, F. (2004). "HIV/AIDS ile İlgili Damgalama ve Ayrımcılık: "Hemşireler İçin Müdahale Stratejileri" ". *Türk HIV/AIDS Dergisi*, 5.
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle İlgili Stereotipler ve Türk Değerleri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: EBF Yayınları.
- TGC (2017). tgc. [www.tgc.org.tr: http://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html](http://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html) adresinden alındı
- TGC (ty). tgc. <http://www.tgc.org.tr: http://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html> adresinden alındı
- Timisi, N. (1997). *Medyada Cinsiyetçilik*. Ankara: T.C Başbakanlık Kadının Sorunları ve Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Tuna, S. (2004). *Eşcinselliğe Sosyolojik Bir Yaklaşım*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi
- Türkay, A. H. (2000). *Spora Genel Bakış*. İstanbul: Yayınevi
- Ulusay, N. (2011). "Yeni Queer Sinema: Öncesi ve Sonrası". *Fe Dergi*, 7.
- Vakfı, H. (1985). *Spor Basını ve Basında Spor*. İzmir: Eğitim Yayınları.
- Verkuyten, M. (2001). "Abnormalization' of Ethnic Minorities in Conversation". *British: British Journal of Social Psychology*.

- Vorster, J. (2002). "Racism, Xenophobia and Human Rights". *The Ecumenical Review*.
- Willig, C. (2008). *Sosyal Psikolojinin Akademi Dışında Çalışma Alanı Olabilir mi? Yuvarlak Masa Toplantısı* (s. 1-2). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü.
- Wood, R. (2012). *Kültürel Çalışmalar ve Sinema*. (S. Kirel, Çev.) İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- www.tdk.gov.tr. (2006). 09.04.2017 tarihinde www.tdk.gov.tr: www.tdk.gov.tr adresinden alındı
- Yangın, B. (2011). "Psikolojik Damgalama". *Psikoloji, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Makalesi*, 1-3.
- Yardımcı, G. (2014). http://horsdecombat-humanitarianlaw.blogspot.com.tr/2014_01_01_archive.html. http://horsdecombat-humanitarianlaw.blogspot.com.tr/2014_01_01_archive.html. adresinden alındı
- Yayınları, M. K. (2005). *Spor Ansiklopedisi*. İstanbul: Doğan Ofset.
- Yılmaz, O. (2015). *İlahi Otorite, Öznel Ahlak ve Ahlaki Temeller Kuramı Çerçevesinde Politik ve Dini Yönelimin Ateistlere Yönelik Önyargıya Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul:
- Yılmaz, O. (2015). *İpolitik ve Dini Yönelimin Ateistlere Yönelik Önyargıya Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul:
- Yumul, A. (2013). "Nefret Suçu ya da Ölü Vicdanlar Ülkesi". M. Çınar içinde, *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar* (s. 128-129). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Berkin DAĞLI
Doğum Yeri ve Tarihi	Çanakkale- 18.05.1993
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	2011-2015 Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü
Yüksek Lisan Öğrenimi	2015-2017 Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
İş Deneyimi	
Stajlar	Habertürk Gazetesi – 2013
Çalıştığı Kurumlar	Habertürk Gazetesi – 2013-2015
İletişim	
E-Posta Adresi	Berkin.dagli17@gmail.com